

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASININ TAŞINAN YERLEŞİM
BİRİMLERİNDEKİ KÖY HALKI VE VELİLERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ
(Ankara İli Haymana İlçesi Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mahmut BOĞA

ANKARA
Mart-2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASININ ÖĞRENCİLERİ TAŞINAN YERLEŞİM
BİRİMLERİNDEKİ KÖY HALKI VE VELİLERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
İNCELENMESİ
(Ankara İli Haymana İlçesi Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahmut BOĞA

Danışman: Prof. Dr. Temel ÇALIK

**ANKARA
Mart-2010**

JÜRİ ONAY SAYFASI

Mahmut BOĞA'nın Taşınalı İlköğretim Uygulamasının Taşınan Yerleşim Birimlerindeki Köy Halkı ve Velilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi başlıklı tezi 12/05/2010 tarihinde, jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

(Tez Danışmanı): Prof. Dr. Temel ÇALIK

.....

Üye : Doç. Dr. Bekir BULUÇ

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Bahattin ERGEZER

.....

ÖNSÖZ

Eğitim, bireyin hayata hazırlanmasında ve toplumun kendisinden beklediği rolleri iyi oynayan iyi bir vatandaş olmasındaki etkileri ile birlikte toplumun alt sistemlerini etkileme kabiliyeti ile ihmal edilemeyecek derecede önemli bir kamu hizmeti alanıdır.

Toplumda eğitim hizmetinin iyi verilmesi eğitim hakkından yararlanan bireylerin ve velilerinin memnuniyeti bu hizmetin devamlılığı ve hizmete destekleri açısından önemlidir.

Eğitim hizmetinin bütün hak sahipleri açısından fırsat ve imkan eşitliği yaratılarak kullanılması amacından yola çıkılarak; özellikle okul açmanın ekonomik olmadığı nüfusu az ve yerleşimi dağınık bölgelerde uygulamaya konulan taşınmalı ilköğretim uygulamasının, uygulamanın tarafı olan vatandaşlar tarafından nasıl algılandığının incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte uygulama kapsamında okulu kapatılan köylerde, köyde okulun kapalı olmasının ve buna bağlı olarak köye öğretmen gelmemesinin köydeki sosyal etkileri incelenmiştir.

Bu araştırma sürecinde engin hoşgörüsü, nezaketi ve sabrı ile beni destekleyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Temel ÇALIK'a, gün ve saat ayrımı yapmaksızın her zaman rahatsız ettiğim; bütün bunlara rağmen en ufak bir sıkıntı belirtisi göstermeyen, her seferinde bana yardım eden, işlerimi kolaylaştıran değerli dostum, arkadaşım Dr. Türker KURT'a ve anketlerin uygulanması esansında yardımlarını esirgemeyen okul müdürlerine teşekkürü bir borç biliyorum.

Mahmut BOĞA

ÖZET

TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASININ ÖĞRENCİLERİ TAŞINAN YERLEŞİM BİRİMLERİNDEKİ KÖY HALKI VE VELİLERİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

BOĞA, Mahmut

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Temel ÇALIK

Mart-2010, X+99 Sayfa

Bu araştırmanın amacı Taşınalı İlköğretim Uygulamasının öğrencilerinin tamamı taşınan köylerde oturan köyün ileri gelenleri (Muhtar, Aza, İmam), köy halkı ve öğrenci velileri tarafından nasıl algılandığına ilişkin görüşlerini ortaya koyup, bu görüşleri analiz edip yorumlayarak uygulamaya ilişkin olumlu algılanan boyutların geliştirilmesi ve olumsuz görüş oraya konulan boyutlara ilişkin ise karar mercilerine olumsuzluğu ortadan kaldırmaya yönelik ışık tutmaktır.

Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Haymana İlçesinde öğrencilerinin tamamı taşınan (okulu kapalı) 36 köy/köy altı yerleşim biriminde oturan; köy ileri gelenleri (Muhtar, Aza, İmam), köy halkı ve öğrenci velileri oluşturmaktadır.

Çalışma grubunda bulunan 14 köy ve köy altı yerleşim biriminde bulunan 128 öğrenci velisi, köy ileri gelenlerinden 35 kişi ve köy halkından 73 kişiye araştırmanın amacına uygun bilgi toplamak amacı ile geliştirilen anket uygulanmıştır.

Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde köy ileri gelenleri, köy halkı ve öğrenci velilerine göre; köyde okulun olmaması okulun çevreyi aydınlanması görevinin taşıma merkezi okullar tarafından yerine getirilmediği, uygulamanın sosyal yoksunluğa sebep olduğu ve öğrencilerin taşındıkları okullarda sosyal-kültürel faaliyetlere yeterince katılamadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Uygulamanın öğrencileri taşınan köylerde özellikle öğrencilerin taşınması boyutunda katılımcılar kaygılandıklarını ve uygulama dolayısı ile insanların köylerinden göç etmek durumunda kaldıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Köyde okulun açılması yönündeki beklentilere dönük ifadelere katılımcıların önemli bir çoğunluğu olumlu görüş belirterek köylerinde okulun açılmasına yönelik isteklerini ortaya koymuşlardır. Uygulamaya ilişkin açık uçlu soruya taşınalı eğitim uygulamasının birleştirilmiş sınıf uygulamasından daha iyi olduğu ve çocukların bu şekilde daha iyi eğitim

gördükleri yönündeki görüşlerine rağmen köy okulunun açılmasını istemeleri kayda değer bir bulgu olarak ortaya çıkmıştır.

Katılımcılar uygulama yöntemlerine ilişkin olarak özellikle öğrencilerin servis araçlarında ayakta gelip-gitmek durumunda kalmaları ve servis şoförlerinin öğrencilere hal ve hareketleri ile iyi örnek olmamaları konusunda sorun olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Taşımalı İlköğretim, Köy Sosyolojisi.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE TRANSPORTATION OF THE
PRIMARY STUDENT, THE OPINIONS OF THE VILLAGERS AND
THE PARENTS OF THE STUDENTS WHERE ALL THE
STUDENTS ARE TRANSPORTED FOR THEIR EDUCATION

BOĞA, Mahmut

Master, Education Management and Inspection Discipline

Thesis Advisor: Prof. Dr. Temel ÇALIK

Mart-2010, X+99 Page

The aim of this research is to execute the opinions of the leading people (Demarche, Member, the Imam) the villagers and the parents of the students where all the students are transported for their education. After analyzing and commenting these opinions to improve the dimensions which are perceived positively and to enlighten the people who decide about the dimensions to destroy these dimensions which are perceived negatively.

The universe of the research is constructed of the leading people of the village (Demarche, Member, the Imam), the villagers and the parents of the students who are living in these 36 villages / accommodation units (with closed schools) which are smaller than villages in 2009-2010 Educational Year in Haymana, Ankara.

The questionnaire has been applied to 128 parents, 35 of leading people in the village and 73 of the public of the villages and accommodation units who are in the group of study, to collect the data which is suitable for the aim of the research.

When we evaluate the datum of the research, according to the leading people in the village, the villagers and the parents of the students; the lack of school in the village and that the duty of school to inform the environment is not done by the centre schools causes social deficiency and the students can't participate in social and cultural activities.

The students of the application opined that especially in the transported village the participants were worried about transporting and because of the application the public of the village had to move from the village to the centre.

Most of the participants reported that they thought positive about the expectations of opening a school in the village. Although their opinions about the open-ended question that transportation is better than combined classes and the students have a better education in this way, it is a remarkable result that they want that a school should be opened in their village.

The participants reported that there is some problems that the students have to travel without having seats in the bus and the driver's misbehaviors are bad examples for the students.

Keywords: Education, Transported education, Rural sociology

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	I
ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÇİZELGELER.....	IX
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.1.1. Eğitimin Görevleri	2
1.1.1.1. Bireyi Geliştirme Görevi.....	3
1.1.1.2. Sosyal Görevi.....	3
1.1.1.3. Ekonomik Görevi.....	3
1.1.1.4. Politik Görevi.....	4
1.2. Problem Cümlesi.....	13
1.3. Amaç.....	14
1.4. Önem.....	14
1.5. Varsayımlar.....	15
1.6. Sınırlılıklar	15
1.7. Tanımlar.....	15
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	17
2.1. Türkiye’de Eğitim Sisteminin Genel Yapısı	17
2.1.1. Yaygın Eğitim.....	17
2.1.2. Örgün Eğitim.....	18
2.1.2.1. Okul Öncesi Eğitim.....	18
2.1.2.2. Ortaöğretim	18
2.1.2.3. Yükseköğretim	19
2.1.2.4. İlköğretim.....	20
2.2. Temel Eğitimin Yaygınlaştırılması.....	22
2.3.Eğitim Hakkı	23
2.4. Fırsat ve İmkân Eşitliği	25
2.5. Köy Sosyolojisi ve Eğitim	27

2.6. Okul Çevre İlişkileri.....	29
2.7. Taşımali İlköğretim Uygulaması.....	30
2.8. Haymanada Eğitim Durumu	52
BÖLÜM III.....	54
YÖNTEM	54
3.1. Araştırma Modeli	54
3.2. Evren	54
3.3. Örneklem.....	56
3.4. Veri Toplama Aracı	56
3.5. Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	57
3.6. Verilerin Analizi	62
BÖLÜM IV.....	63
BULGULAR VE YORUM	63
4.1. Katılımcıların kişisel özelliklerine ilişkin bulgular	63
4.2. Katılımcıların uygulamaya ilişkin görüşlerine dair bulgular	65
4.3. Katılımcıların görüşlerinin araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular	74
BÖLÜM V	91
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
4.1. Sonuçlar	91
4.2. Öneriler	94
Kaynakça	96
EKLER.....	100
EK 1 Taşımali ilköğretim uygulaması değerlendirme anketi.....	100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	
1	Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Yıllara Göre Gelişimi.....	31
2	Taşınmalı İlköğretim Uygulamasının Yıllara Göre Gelişimi.....	36
3	Sekiz Yıllık Eğitim Yapan Okul ve Öğrenci sayılarına İlişkin Tablo	53
4	Öğrencilerinin Tamamı Taşınan Köylere İlişkin Tablo.....	55
5	KMO and Bartlett's Tasti Sonuçları.....	57
6	Taşınmalı İlköğretim Uygulamasına İlişkin Veli ve Köy Halkı Görüşleri Anketine Ait Çizgi Grafik.....	58
7	Taşınmalı İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşler Anketinin Geçerlilik Analizine İlişkin Değerler	59
8	Taşınmalı İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşler Anketinin Güvenirlik Analizine İlişkin Değerler.....	61
9	Katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Sosyal Güvenlik, Aylık Gelir Durumları, Çocuk Sayısı, Çocuklarının Öğrenim kademeleri ve Köydeki Sosyal Konumlarına İlişkin Dağılım.....	63
10	Köy Okulunun Kapalı Olmasının Yarattığı Sosyal Yoksunluk Boyutundaki İfadelerle İlişkin Görüşler.....	65
11	Taşınmalı İlköğretim Uygulamasının Yarattığı Kaygılar Boyutundaki ifadelerle İlişkin Görüşler.....	68
12	Köyde Okulun Açık Olmasına Duyulan İstek ve Bunun Avantajlarına Dair İfadelerle İlişkin Görüşler.....	70
13	Taşınmalı İlköğretim Uygulamasının Yöntemlerine Dair İfadelerle İlişkin Görüşler	72
14	Katılımcıların taşınmalı eğitime ilişkin görüşlerinin köydeki durumlarına Göre karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	74

15 Katılımcıların Taşımali İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları	76
16 Taşımali Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Yaşadıkları Köye Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	77
17 Katılımcıların Taşımali İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
18 Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	81
19 Taşımali Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Aylık Gelir Durumuna Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	82
20 Katılımcıların Taşımali İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Çocuklarının Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	83
21 Katılımcıların Taşımali İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Çocuklarının Öğrenim Kademesine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	84
22 Öğrencilerin Taşımali İlköğretim Uygulaması Kapsamına Alınma Nedenlerine İlişkin Dağılım	86
23 Taşıma Merkezi Okulda Yapılan Eğitimin Şekline İlişkin Dağılım.....	87
24 Taşıma Merkezi Okulda Öğrencilere Verilen Yemeğin Türüne İlişkin Dağılım.....	87
25 Velilerin Taşıma Merkezi Okula Toplantıya Çağırılma Sayısına İlişkin Dağılım.....	88

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu araştırmanın konusu, taşınmalı ilköğretim uygulaması kapsamında öğrencileri taşınan yerleşim birimlerindeki öğrenci velileri, köy ileri gelenleri ve köy halkının uygulamayı nasıl algıladıkları ve taşınmalı ilköğretim uygulamasının okulu kapatılan köylere etkisinin incelenmesidir. Bu bölümde araştırma problemi, problem cümlesi ve alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem

Eğitim kavramı, farklı anlayış ve felsefi görüşlere göre değişik anlamlar yüklenerek tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan bazıları; “Yetişmiş kuşakların, yetişecek kuşakları bir yöntem dâhilinde eğitmesi” (Durkheim’den aktaran Sönmez, 2008:36), “Yeni kuşağa kültürel mirası aktararak, onları topluma hazırlama süreci” (Butler’den aktaran Sönmez, 2008:36), “Önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamayı öngören planlı etkinlikler dizgesi” (Çalık, 2009:16) ve yaygın olarak kabul gören anlayışa göre ise eğitim “Bireyin kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış geliştirme süreci” (Ertürk,1975:12) şeklinde tanımlanırken Türk Dil Kurumu eğitim terimleri sözlüğünde ise eğitim;

-Yeni kuşakların toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine yardım etme etkinliği,

-Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizgesi,

- Belli bir konuda, bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme,

- Her kuşağa geçmişin bilgi ve deneylerini düzenli bir biçimde aktarma ya da kazandırma işi şeklinde tanımlamaktadır (TDK,1974:87).

Eğitimin tanımları ve nitelikleri ışığında eğitimin işlevleri; bakma ve koruma, kişide var olan bütün yetenekleri geliştirme, çevreye ve topluma dinamik uyum sağlamaya yarayacak becerileri kazandırma, öğrenme yollarını öğretme, bilimsel bilgiyi ve çağdaş teknolojiyi tanıtmak, yaşamsal becerileri kazandırma, demokrat yurttaşlık bilinci kazandırma, insan hakları ve temel özgürlüklere saygıyı geliştirip pekiştirme, mesleki

bilgi ve becerileri kazandırma, yerel ulusal ve evrensel kültürü kazandırma şeklinde özetlenebilir (Altunya, 1995:31).

Bu tanımlardan yola çıkarak eğitimin bireylere hedeflenen davranışları kazandırmanın ve belli amaçlar doğrultusunda yetiştirmenin yanı sıra, gelecek nesilleri yani toplumu şekillendirmek gibi önemli bir işlevinin olduğu söylenebilir. Eğitim yolu ile bireylere toplumun kültür mirasını aktarmak sureti ile ortak bir gelecek planlayacak bir bilinç düzeyi kazandırılmaktadır. Eğitim sürecinin sonunda birey kazanımları ile sadece kendini değil içinde yaşadığı toplumu da etkilemektedir.

Toplum geliştikçe, üyelerinin öğreneceği bilgi, beceri ve tutumlar da gelişir, çoğalır ve karmaşıklaşır. Gelişmiş toplumlarda üyelerin toplumdan, toplumun da üyelerden beklentileri, istekleri, ilkel toplumlara bakarak daha çoğalır. Bu toplum-birey arasındaki karşılıklı beklenti ve isteklerin davranışa dönüştürülüp gerçekleştirilebilmesi için, üyeler; amaçlarına uygun olarak eğitilmek isterler. İstekler arttığında toplumun ve üyelerinin ortak amaçlarını gerçekleştirecek planlı bir eğitim örgütlenmeye başlar. Böylece toplumda üyelerin eğitsel ilişkilerini düzenleyen ve karşılayan toplumsal birimler, toplumun eğitim sistemini oluştururlar (Başaran, 1996:11).

Toplumda sosyal adalet ve eşitliğin sağlanması; kişilerin yeteneklerinin geliştirilmesi ve saygın bir insan olarak daha mutlu ve başarılı bir hayat sürdürebilmesi için de eğitim, önemli bir sosyal hizmettir. Eğitim, geçmişin birikimlerini yansıtmakla birlikte, bugünün değişim ve gelişmelerinden hem etkilenen hem de değişim ve gelişimi etkileyen bir süreçtir. Bu süreç insanlık tarihinin başlangıcından itibaren hep olagelen ve kişi için hayat boyu devam eden bir süreçtir (Andiç, 2009: 9).

Eğitimin toplumu etkileme özelliğinin yanında değişen dünya şartları içerisinde kaynakların yetersizliği, ekonomik anlamda kırıncı bir rekabetin varlığı, nitelikli işgücü ihtiyacı ve en önemlisi ve eğitilmiş bir nüfusa sahip olma isteği devletlerin çağımızda eğitim konusunu daha fazla önemseme eğilimini doğurmuştur.

1.1.1. Eğitimin Görevleri

Bursalıoğlu'na göre okulun görevleri aslında eğitimin görevleridir. Bunlar sosyal, ekonomik ve politik görevlerdir (Bursalıoğlu, 1999:37). Bazı bilim insanları bu görevlerin yanında, bireyi geliştirme görevini de saymaktadır (Fidan ve Erden, 1993:56-63). Bu görevler:

1.1.1.1. Bireyi Geliştirme Görevi

Eğitim alan birey, doğal ve toplumsal çevresini tanıyarak bunlardan en iyi biçimde yararlanma ve temel ihtiyaçlarını dengeli bir biçimde karşılama yollarını öğrenir (Fidan ve Erden, 1993;56-63). Bu gelişimi tamamlayan birey kendi ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle toplumla uyumlu ve kendi ile barışık bir şekilde yaşantısını sürdürür. Aynı zamanda birikimi ile topluma da değer katar.

1.1.1.2. Sosyal Görevi

Eğitimin sosyal görevi, çocuğu sosyalleştirmek yani kültürü aşlamaktır. Bu görev kapsamında birey toplum tarafından kabul görmüş davranışları benimseyerek ve bu davranışları sergilemek sureti ile toplum tarafından değer verilen ve toplumla barışık biri olacaktır. Ayrıca değişimin hızlı olduğu günümüzde okuldan bu değişmeye paralel olarak bireye kültürü gelecek nesillere aktarırken kültürel katkı sağlayabilecek nitelikler kazandırması beklenir.

Eğitimin, toplumun kültürel değerlerini, davranış örüntülerini yeni kuşaklara aktarma görevi sayesinde toplum; toplumsal benzeşikliği sağlayabilir ve geleneksel yaşam biçiminin önemli öğelerine kalıcılık kazandırabilir. Eğitimin bu işlevi tutucu bir nitelik taşımaktadır. Tutucuk her zaman istenen, arzulanan bir durum değildir. Kuşkusuz, çağcıl toplumun yaratıcı ve eleştirci bireylere gereksinimi vardır. Toplumlar ancak yaratıcı ve yetenekli bireylerle çağdaşlık düzeyine erişebilirler. Yaratıcı bireyler toplumsal gelişmenin itici gücüdür ve bu gücün oluşturulmasında eğitim en etkili ve güvenilir yoldur.

Yeni buluşları yapabilecek ve toplumsal değişmeyi başlatabilecek yetenekte, istekli bireyler yetiştirmek eğitimin yenilikçi işlevidir (Aydın, 1991:17).

1.1.1.3. Ekonomik Görevi

Ekonominin beyin gücü ve insan gücü gereksinimini karşılamaktır. Bireylere belli bir düzeyde bilgi ve beceri kazandırmak sureti ile iş ve hizmet alanlarının ihtiyaç duyduğu niteliklerde eleman yetiştirmektir. Bu sayede iş ve hizmet alanlarına yetiştirilen birey yaşantısını sürdürebilecek düzeyde kazanç elde etmektedir. Eğitim sayesinde farklı sosyal katmanlarda yer alan bireyler iyi bir iş edinmek sureti ile iyi gelir elde ederek daha üst katmanlara doğru çıkabilmektedir.

Eğitim, hükümetler tarafından yalnızca toplumda dirlik, düzen ve kişisel gelişmeyi sağlamak için değil, aynı zamanda, toplumun ekonomik büyümesini sağlamak için

başvurulan önemli bir araçtır (Kaya, 1999:15). Mevcut nüfusa nitelik kazandırarak üretken hale getirmek sureti ile hem bireyin elde edeceği ekonomik kazanımlar, hem de yaratacağı katma değer sayesinde toplumda meydana gelecek ekonomik büyüme eğitim ile sağlanır.

1.1.1.4. Politik Görevi

Yetiştirilen kuşağın devlet sistemine bağlılık göstermesini ve liderlik yetenekleri olan öğrencilerin seçilmesi ve eğitilmesini gerçekleştirmektir. Devlet, eğitim kurumları aracılığıyla tüm toplumu kendi ideolojik ilkeleri doğrultusunda kodlamakta, eğitmekte ve kendi ideolojik formlarından kaynaklanan sembolleri, simgeleri ve dili topluma yaymaktadır. Eğitim, bir toplumsal ve siyasal kontrol mekanizması olarak modern devletle beraber çok yoğun ve etkin bir alana hakim olmuştur (Çetin, 2001:207).

Eğitim kurumları devlet sistemine bağlı bireyler yetiştirmenin yanı sıra demokratik devlet sistemini sürdürebilecek yetenekte demokrasiyi özümsemiş lider kişileri yetiştirmek görevini de yerine getirmektedir. Halen okullarda uygulanan okul meclisi uygulaması ile Cumhuriyet'in demokrasi ile güçlendirilmesi; öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, hoşgörü ve çoğulculuk bilincinin geliştirilmesi, kendi kültürünü özümsemiş, milli ve manevi değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesillerin yetiştirilmesi; öğrencilere seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması; katılımcı olma, iletişim kurabilme, demokratik liderliği benimseyebilme ve kamuoyu oluşturabilme becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2004:Madde 5).

Bu önemli işlevleri nedeni ile eğitim en küçük toplum birimi olan aile olmak üzere devletler ve uluslar arası kuruluşlar tarafından kendi uğraş alanları arasına alınmıştır. Hem kalkınmış hem de geri kalmış ve kalkınmakta olan ülkelerde, eğitimin bir devlet işi olarak algılanması topluma olan çok yönlü etkilerindendir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Anayasasında belirtildiği gibi sosyal bir hukuk devletidir. Sosyal devlet ilkesi gereği devlet, vatandaşın maddi ve manevi varlığını geliştirmeye çalışmak ve gelişmesinin önündeki ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmakla görevlidir. Devlet hem bu amaçları gerçekleştirmek hem de vatandaşlara asgari bir genel kültür kazandırmak amacı ile ilköğretimi zorunlu kılmıştır.

Eğitimin hak olması Anayasanın 42. maddesinde “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz... İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır... Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli

yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır”. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 7. maddesinde “İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar”. hükümleri ile tanımlanarak yasal güvence altına alınmıştır. Aynı şekilde Türkiye’nin imzalayarak taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28. maddesinde yer alan;

“1.Taraf devletler çocuğun eğitim hakkını tanırlar ve özellikle bu hakkın yavaş yavaş ve fırsat eşitliği temeli üzerinde kullanımını sağlamak amacıyla:

a. İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız duruma getirirler...

e. Okullarda düzenli biçimde devamın ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar” hükümleri ilköğretimin çağ nüfusundaki bütün vatandaşlara ulaştırılmasının önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır.

Eğitim, birçok hukuki belgede hak olarak tanımlanmaktadır. Çünkü eğitim yolu ile birey kendisine ulusal ve uluslar arası belgelerle tanınan hakların farkına varmakta; aldığı eğitimin düzeyi ile orantılı olarak bu haklarını istemekte ve kullanmaktadır. Bilgen, eğitimin bir hak olması konusunu “Eğitim, tüm insan haklarını algılama ve kullanma yeterliğini sağlayan yegâne süreçtir. Bunun için eğitim hakkı insan haklarının temeli” (Bilgen, 1993:61) olmasına dayandırmaktadır.

Hak, hukukun tanıdığı ve koruduğu bir yetkidir. Hak bir yandan hukukun koruduğu çıkarı anlatırken, öte yandan sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi verir (Gözübüyük, 2003:28). Bu nedenle bu hakkın kullanılmasında toplumun geneli ile karşılaştırıldığında dezavantajlı durumda olan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde yaşayan çocukların akranları ile benzer şartlarda eğitime alınmaları sosyal devletin tüm vatandaşlara tanıdığı eğitim hakkının kullandırılması açısından bir zorunluluktur.

Geniş bir coğrafyaya ve dağınık bir yerleşim yapısına sahip ve eğitimin temel yasalarla hak olarak tanındığı Türkiye’de bu hakkın fırsat ve olanak eşitliği sağlanarak nasıl kullandırılması gerektiği durumu ortaya çıkmaktadır. Bu hakkın kullanılmasında toplum yapısı işin içine girmekte; bazen bu yapı hakkın kullanılmasını kolaylaştırırken, bazen de engel olabilmektedir.

Eğitimde fırsat ve olanak eşitliği, eğitim hakkının doğal sonucudur. Bununla kastedilen mutlak manada bir eşitlik değil bireyde mevcut ama gizli kalmış kabiliyetlerin ortaya çıkarılması ve mevcut kabiliyetlerinin en üst düzeye kadar geliştirmesinin sağlanmasıdır.

Bireylere eşit eğitim şansının sağlanması denilince, kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma imkânının verilmesi akla gelmektedir. Devletin eğitim açısından sunduğu imkânlardan her birey eşit olarak yararlandığında, fırsat eşitliği belli bir oranda sağlanmış olmaktadır. Bu sunulan imkânlardan yararlanılamaması, eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için, bireye bunun gereği olan maddi imkânların sunulması gerekmektedir, başka bir deyişle bu imkânlar bireylerce devletten istenebilmelidir (Kaya ve Aksu, 2009: 179).

Türkiye’de kırsal kesimden şehir merkezlerine göç olgusunun yaşanmasından dolayı, köylerde nüfus azalmaktadır. Küçük ve dağınık yerleşim birimlerinin fazla olmasından dolayı, her köy/köyaltı yerleşim birimine sekiz yıllık eğitim verilebilecek standart ve donanımına sahip okul yapılmasının olanaksız olduğu söylenebilir. Ayrıca ilköğretim çağ nüfusunun az olduğu veya azalma eğiliminde olduğu yerleşim birimlerine yeterli öğrenci mevcudu olmadığı için okul yapmaya çalışmak eğitim ekonomisi açısından makul bir yatırım olmayacağı bilinen bir durumdur. Bu durumdaki yerleşim birimlerine eğitim öğretim hizmetlerinin (okul, öğretmen, araç-gereç vb.) yeterli seviyede götürülmesi, eğitim ekonomisi açısından pahalı olmakta, maliyeti azaltma çabaları da hizmetin niteliğini düşürmektedir.

Bulundukları yerleşim yerinde eğitim hizmeti verilemeyecek öğrenciler için sosyal devlet ilkesinin gereklerinin yerine getirilmesi, kalkınma planlarında ilköğretimde okullaşma oranında %100 olarak belirlenen hedefe ulaşılabilmesi ve evinin bulunduğu beldede okula gitme olanağından yoksun öğrenciler için fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanması için Milli Eğitim Bakanlığınca değişik uygulamalar yapılmaktadır.

Türkiye’de eğitim hakkının fırsat ve imkan eşitliği sağlanarak tüm bireylere kullanılması noktasında uygulanan programlardan en yaygın olanı bu araştırmanın konusu olan Taşınmalı ilköğretim uygulamasıdır. Bu uygulama küçük yerleşim birimlerinde yaşayan öğrencilere nitelikli temel eğitim hizmetinin verilebilmesi için gereklidir. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamak, niteliği artırmak, maliyeti azaltmak gibi haklı ekonomik ve sosyal gerekçelere dayanmasına rağmen bu uygulama kapsamında öğrencileri taşınan köylerde okulun kapanması temel bir toplumsal kurum olan eğitim kurumunun

görevi olan toplumsal gereksinimlerin karşılanamayacak olması nedeni ile köy toplumunda bir takım sosyal değişimler meydana gelecektir. Eğitim, toplumsal değişmeyi hızlandırıcı bir rol oynar. Eğitim aynı zamanda herkesi belli bir düzeye getirmek, eğitim görmemiş olanlara eğitim vermek yoluyla toplumsal tümleşmeye katkı sağlar.

Türkdoğan sosyal değişmeyi; toplum yapısındaki farklılaşma veya başkalaşma olarak tanımlanmaktadır (Türkdoğan, 1977:41). Bu anlamda köy toplumunda eğitim sisteminin önemli bir ögesi olan okulun kapanması eğitim sisteminde dolayısı ile köy toplumsal sisteminde önemli sosyal değişmelere sebep olabilecektir.

Köyün temel toplumsal kurumlarından olan eğitim kurumu okulun kapatılarak taşınmalı ilköğretim uygulamasına geçilmesi köylü vatandaşın eğitim ihtiyacının yerinde karşılanmaması, okulun en önemli işlevlerinden olan çevrenin aydınlanması ve eğitimi görevini yerine getirememesi gibi bir durumu ortaya çıkaracaktır. Köyün eğitim ihtiyacının karşılanmaması eğitimsiz-niteliksiz bir nüfusun şehre göç etmesine sebep olabilecektir. Okul sadece programlı olarak kayıtlı öğrencinin eğitim işlevini değil aynı zamanda yakın çevresinin eğitiminde de önemli bir işleve sahiptir. En basitinden bulunduğu çevrenin sosyalleştirilmesi görevi yerine getirilmeyeceği için okulun kapanması köyde sosyal bir erozyona neden olabilecektir.

Türkiye’de hızlı nüfus artışı, göçler ve dağınık yerleşim yapısı nedeniyle birçok küçük yerleşim birimi ortaya çıkmaktadır. Bu küçük yerleşim birimlerinde öğrenci sayısının azlığı nedeni ile bunlara eğitim hakkının fırsat ve imkan eşitliği sağlanarak kullandırılması amacı ile yapılan uygulamalardan birisi de Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PIO) uygulamasıdır. Ancak ülke genelinde bu uygulama yeterince yaygınlaştırılamamıştır (Altunsaray, 1996:5). İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı bu pansiyonların 197.095 kişilik yatak kapasitesine karşılık bu kurumlarda 163.792 öğrenci barınmaktadır (MEB, 2010: 156). Bu kurumlardaki boş bulunan 33.303 yatak yani % 16.89’luk atıl kapasitenin varlığı, aradan geçen zamana rağmen bu uygulamada zamanla ciddi bir değişimin olmadığını ve veliler tarafından yeterince kabul görmediğini veya buralara yerleştirilecek öğrencilerin iyi planlanmadığını göstermektedir.

Bu amaçla yapılan diğer bir uygulama da birleştirilmiş sınıflarda eğitim uygulamasıdır. Ancak bu uygulama da veliler tarafından benimsenmemekte ve istenilen kalitede bir eğitim düzeyine ulaşılmamaktadır.

Birleştirilmiş sınıf programı uygulamasının istenilen kalitede olmamasının nedenlerinden biri; “Milli Eğitim Bakanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği” hükümlerine göre birleştirilmiş sınıflı köy okullarında yeni mezun ya da mesleki kıdemi az öğretmenlerin görevlendirilmesidir. Aynı bir planlama ve eğitim ortamı gerektiren birleştirilmiş sınıflarda görevlendirilen bu öğretmenlerin yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmamaları ve bunların yeterli eğitim araç-gereci ile desteklenmemesi nedeniyle uygulamada güçlüklerle karşılaştıkları bir gerçektir. Yine aynı yönetmelik hükümlerine göre, öğretmen ihtiyacının giderilebilmesi için mesleğe ataması yapılan farklı branşlardan mezun öğretmenlerinde bu okullarda görev yapmalarındır (Korkmaz,1999). Bununla birlikte kalitesi ve hızı artan ulaşım imkanlarının insanlarda sosyal ve kültürel olanakları yüksek ilçe ve şehir merkezlerinde yaşamak istemeleri sonucunu doğurmuş bu nedenle nüfusu az olan köylere atanan öğretmenler buralarda yaşamamakta ve buralardan bir an önce kurtulmanın arayış ve çözümlerine uğraşmaktadır. Buralardaki öğretmen açığı genellikle ücretli öğretmen görevlendirilmek sureti ile kapatılmaktadır. Ancak, özellikle üniversite mezunu sayısının az olduğu bölgelerde görevlendirilen bu öğretmenler genellikle yüksekokul mezunu ve sadece mevzuatta belirtilen yüksek öğretimli olma şartını taşımaktadır. Öğretmenliğin özel alan bilgisi ve pedagojik formasyon yeterliliğinden yoksun olmaktadır.

(Tekişik, 1968:23); Birleştirilmiş sınıflarda çalışan öğretmenlerin dersleri iyi planlayamaması, birleştirilmiş sınıfların yönetimindeki yöntem-teknik yetersizliği, öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıfı idare edecek şekilde yetiştirilemeyişi, öğretmenin işbasında yetiştirilemeyişi ve teftiş sistemindeki bozukluk, birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenci sayısının çokluğu, birleştirilmiş sınıflı okullarda bina yetersizliği, birleştirilmiş sınıflı okullarda ders araç-gereç yetersizliği, çevreden kaynaklanan sebepler, öğrenci devamsızlığı, gibi konuları birleştirilmiş sınıflı köy okullarındaki başarısızlık nedeni olarak ifade etmiştir.

Bu uygulamalara paralel olarak, Taşınmalı ilköğretim uygulaması; 1998-1999 eğitim-öğretim yılında 2 ilde, 305 öğrencinin, 12 yerleşim biriminden, taşıma merkezi 5 okula taşınması ile başlamıştır (iogm.meb.gov.tr). Araştırmanın yapıldığı 2009-2010 eğitim- öğretim yılına gelindiğinde ise; 802 ilçeye bağlı olarak, 32.504 yerleşim biriminden, 5.759 taşıma merkezi ilköğretim okuluna, 667.641 öğrenci taşınmaktadır. Bu sayı örgün ilköğretim kurumlarına devam eden toplam öğrenci (10.916.643) sayısının % 6.1’lik önemli bir kısmını oluşturmaktadır (MEB, 2010:53). Taşınmalı ilköğretim uygulamasının haklı gerekçelerine rağmen otuz bine yakın köyde artık bir öğretmen

bulunmamamsının ve küçük çocukların trafik içinde okullara taşınıp durmalarının da sakıncaları çoktur (Akyüz, 2007:352).

Türkiye’de 893 ilçe ve bunlara bağlı 35169 köy mevcuttur. Öte yandan ülkemizde bu idari sistem dışında kalan mezra, kom, yayla, bağ evi gibi bir takım köyden küçük yerleşmeler, bir başka ifadeyle köy-altı yerleşmeleri de vardır ki, bunların sayısı tahminen 50.000’den fazladır. Köy-altı yerleşme birimleri içinde sayı itibariyle yaylalar (yaklaşık 26.000) ve komlar (yaklaşık 9800 adet) başta gelir (Gümüş; 2007:92). Bu kadar dağınık yerleşime sahip bir ülkenin buralarda yaşayan ilköğretim düzeyindeki vatandaşlarına eğitim hakkını kullandırması hangi şartlarda olursa olsun zorunlu bu hakkın kullandırılmasına ilişkin yöntemlerin eğitime taraf olan veli ve toplum liderlerinin uygulamayı nasıl algıladıkları demokratik toplum gereklilikleri açısından önemlidir. Ayrıca uygulamaya bağlı olarak köyde okulun kapanması nedeni ile köy yerinde meydana gelecek sosyal etkilerin incelenmesi ve bu etkinin köylü vatandaş tarafından nasıl algılandığı önem arz etmektedir.

Taşınalı İlköğretim uygulamasına ilişkin Türkiye’de bazı araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan Büyükkaragöz ve Şahin (1994) tarafından, Konya ilindeki taşınalı ilköğretim uygulamalarının nitelikleri, yeterlilik ve yetersizlikleri ve alınacak tedbirlerin neler olması gerektiği konusunda yapılan araştırmada;

Öğretmen, yönetici ve veliler taşınalı ilköğretimin öğrenci başarısını arttırdığı konusunda olumlu bir görüşe sahip oldukları,

Öğretmen, yönetici ve veliler taşıma merkezi okulun araç ve gereç yönünden taşınan okullara oranla daha donanımlı bir özelliğe sahip olduğu,

Öğretmen ve yöneticiler taşınan okullarda öğrenim görecek olan taşınan öğrencilerin hemen hemen hepsinin bağımsız sınıflarda öğrenim gördükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Karakütük (1996) tarafından yapılan araştırmada Ankara’nın Sincan ilçesindeki taşınalı ilköğretim uygulamasına ilişkin yasal dayanakları ortaya koymak ile taşınalı ilköğretimin maliyetlerinin belirlenmesinde kullanılan ölçütler, karşılaşılan sorunların ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada; Yönetici, öğretmen ve velilerin çoğunluğu taşınalı ilköğretimin sekiz yıllık ilköğretimin yaygınlaştırılmasında etkili olduğu,

Yönetici, öğretmen ve veli görüşlerine göre genelde, kızlar ve yoksul aile çocuklarının eğitim olanağına kavuştuğu,

Yönetici, öğretmen ve veli görüşlerine göre, öğrencilerin başarı düzeylerinin yükseldiği, daha nitelikli öğretmenlere, yeterli sayıda dersliğe, işliğe, laboratuvar ve eğitim alanına kavuştuğu,

Yönetici, öğretmen ve veli görüşlerine göre, öğrenci sayısının arttığı, birleştirilmiş sınıf sayısının azaldığı ve taşıma ücretinin devletçe karşılandığı,

Yönetici, öğretmen ve veli görüşlerine göre, ilçe sosyal ve yardımlaşma ve dayanışma vakfı ve hayırsever vatandaşların katkıları ile öğlen yemeği, öğrencilerin % 40'ına ücretsiz, diğerlerine ise düşük bir ücret karşılığı verildiği,

Yönetici, öğretmen ve veli görüşlerine göre, taşınalı ilköğretim uygulaması ile eğitim maliyetinin azaldığı,

Yöre halkının servis araçlarına binmelerinin, çocukların ayakta gidip gelmesine neden olduğu, yine yolların bozuk olmasının taşıma işini aksattığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Altunsaray (1996) tarafından Balıkesir ilinde "Taşınalı İlköğretimin Değerlendirilmesi" adlı araştırmada;

Bu uygulama kapsamına alınan öğrencilerin eğitim-öğretim açısından olumlu etkilendikleri,

Taşıma merkezi olan okullarla taşınan öğrenci velileri arasında yeterli iletişim kurulamadığı,

Taşınan öğrencilere ve öğretmenlere etkili bir rehberlik hizmeti verilemediği,

Taşıma merkezi olan okulların sınıf ve okul kitapları ile diğer ders araç-gereçlerinin yeterli olmadığı, işlik ve laboratuvar ihtiyaçlarının olduğu,

Taşınan öğrencilerin beslenme konusunda güçlük çektikleri, Valilik ve Eğitim Bakanlığı tarafından bu konuda ödenek ayrılmadığı gibi buna ilişkin bir çaba gözlenmediği,

Öğrencileri taşıyan araçların kapasite olarak yeterli olmadığı, kışın araçların yeterince ısınmadığı, araç sürücülerinin periyodik sağlık kontrollerinin yapılmadığı, ancak öğrencilerin zamanında taşındığı,

Öğrencileri taşıyan köylerin bütçelerinin % 10'u yönerge hükümlerine rağmen, ilgili taşıma merkezlerine aktarılmadığı, taşıma merkezi olan okulların memur ve yardımcı hizmetli ihtiyaçlarının giderilemediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özkan (1997) tarafından Çankırı ve ilçelerinde yapılan "Taşımalı İlköğretim Uygulamasında Sayısal Gelişmeler, Güçlükler ve Çözüm Önerileri" adlı araştırmada; merkez okulların fiziki kapasitelerinin yetersiz olduğu, öğretmen ve personel ihtiyaçlarının olduğu, öğrencilerin öğle yemeği problemlerinin olduğu, taşıyıcı firma veya sürücülerin eğitimsiz oldukları ve trafik kazası tedirginliklerinin arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Büyükboyacı (1998) tarafından Çanakkale'de yapılan "Taşımalı İlköğretim ve Sorunları" adlı araştırmada;

Yönetici, öğretmen ve velilerin taşımalı ilköğretim uygulanmasından oldukça memnun oldukları, taşımalı ilköğretim uygulaması için merkez olarak seçilen yerleşim birimlerinin yönergede belirtilen özelliklere sahip oldukları,

Taşıt sürücülerinin yönergede belirtilen özelliklere, güven veren bir kişiliğe sahip olma ve yerine getirdiği hizmetin ve sorumlulukların bilincinde olması açısından oldukça uygun olduklarını fakat kılık kıyafetlerine dikkat etmedikleri, taşıma araçlarının yönergede belirtilen özelliklere uygun olduğu,

Taşımalı ilköğretimin Sekiz yıllık zorunlu eğitim yaygınlaştırılması ve birleştirilmiş sınıf uygulamaları azaltılması noktasında etkili olduğu,

Taşımalı ilköğretimin öğrencilerin başarılarının artmasında, sağlık-sosyal ve psikolojik yönden gelişmelerine katkısının olduğu,

Taşımalı ilköğretim uygulaması sırasında öğrencilerin yemek yiyebilecekleri uygun bir yerin olmaması, uygulamaya yeterli bütçe ayrılmaması ve taşıyan merkezlerde milli bayramların eski heyecanı ile kutlanmaması uygulamanın sorun alanları olarak belirlenmiştir.

Recepoğlu (2006) tarafından yapılan “Taşımalı ilköğretim uygulamasında taşıma merkezi olan ilköğretim okullarının sorunları” adlı araştırmada;

Taşıma merkezi olan okulların laboratuvarları, ders araç ve gereçleri ile kütüphanesi, spor salonu, bilişim ve teknoloji sınıflarının yetersiz olduğu,

Öğrencilere verilen öğlen yemeklerinin yetersiz olduğu, öğrencilerin yemek yiyebileceği uygun yerlerin yetersiz olduğu,

Taşıma merkezi okulların personel ve hizmetli sayısının yetersiz olduğu,

Öğrencileri sosyal ve kültürel yönden geliştirici faaliyetlerin yetersiz olduğu, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sosyal ve sportif etkinliklerde görev alamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kefeli (2005) tarafından Bolu'nun Mudurnu ilçesinde yapılan “İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi” (normal, yatılı ve taşınalı İlköğretim okullarının karşılaştırılması) adlı araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Çocukların öğretimleriyle en az ilgilenen veliler, YiBO öğrenci velileri olup, ikinci sırada Taşınalı İlköğretim öğrenci velileri gelmektedir.

Sabah ilk derste ve okulda günün genelinde rahatsızlık hisseden taşınalı ilköğretim ve YiBO öğrencilerinin oranı, normal ilköğretim öğrencilerinden çok daha yüksektir.

Velisinin okuldaki durumuyla yeterince ilgilendiğini söyleyen öğrenciler, en yüksek oranda Normal İlköğretimde, en düşük oranda da Taşınalı İlköğretimdedir.

Sabah ilk derste, kendilerinde rahatsızlık hisseden öğrencilerin oranında, evlerinin okula olan uzaklığının artmasına bağlı olarak yükselen bir artış vardır.

Normal İlköğretimdeki öğrenciler en fazla arkadaşına; Taşınalı öğrencileri en az arkadaşına sahip öğrencilerdir.

Kabaş (2006) tarafından Bolu ilinde yapılan “Taşınalı İlköğretim Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar” adlı araştırmada;

Taşınalı İlköğretim için devletin yaptığı harcamaların yetersiz olduğu, taşıma merkezi okulun fiziksel yetersizliğinin olduğu, taşıma merkezi okullarda öğrencilerin yemek yiyebileceği uygun bir yerin olmadığı,

Kış aylarında yolların bozularak taşımayı güçleştirdiği, araç sahiplerinin yeterli eğitime sahip olmadığı, taşıma araçlarına öğrenciler dışında kişilerin alındığı ve taşınan öğrencilerin yorgun düştüğü,

Öğrencisi taşınan köylerde milli bayramların eski heyecanı ile kutlanmadığı, taşınan öğrencilerin okula ve arkadaşlarına uyum sağlayamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu araştırmaların yapıldığı zamandan bu yana taşınmalı ilköğretim uygulamaları ile ilgili mevzuatta ciddi değişiklikler yapılmış ve yönetim anlayışında değişimler meydana gelmiştir. Bununla birlikte toplumda hakların kullanılmasında ve hakların doğurduğu hizmetlerden yararlanma noktasında beklenti düzeyleri yükselmiştir. Bu değişimler nedeni ile uygulamanın yeniden incelenmesi önem arz etmektedir.

Bununla birlikte bu güne kadar bilinen araştırmalar öğrenci ve okul sorunlarına odaklanmış, köy ileri gelenleri ve köy halkının katılımıyla bir araştırma gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca uygulamanın öğrencileri taşınan köylere ve öğrenci velilerine etkileri incelenmemiştir. Bu bağlamda bu araştırmada öğrencisi taşınan köylerdeki öğrenci velileri ve köy halkının taşınmalı eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi noktasında ilk olması nedeni ile araştırmanın önemini artırmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Taşınmalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşınan yerleşim birimlerine etkilerine ilişkin olarak öğrenci velisi, köy ileri gelenleri ve köy halkının görüşleri nelerdir?

Bu ana probleme ilişkin olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Taşınmalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşınan yerleşim birimlerinde sosyal yoksunluğa sebep olmasına ilişkin köy halkı, köy ileri gelenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri nelerdir?

2. Taşınmalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşınan yerleşim birimlerinde taşınmalı ilköğretimin kaygıya sebep olmasına ilişkin köy halkı, köy ileri gelenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri nelerdir?

3. Taşınmalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşınan yerleşim birimlerinde okulun tekrar açılmasına ilişkin köy halkı, köy ileri gelenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri nelerdir?

4. Taşımalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşınan yerleşim birimlerinde taşımalı ilköğretimi uygulama yöntemlerine ilişkin köy halkı, köy ileri gelenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri nelerdir?

5. Taşımalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşına yerleşim birimine etkilerine ilişkin katılımcıların görüşleri;

A. Cinsiyet,

B. Yaş,

C. Sosyal güvence,

D. Aylık gelir durumu,

E. Ailedeki çocuk sayısı,

F. Çocukların öğrenim kademesi,

G. Yaşadıkları köy,

H. Köydeki durumu, değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın amacı, taşımalı ilköğretim uygulamasının, öğrencileri taşınan yerleşim birimlerindeki köy halkı, köy ileri gelenleri (muhtar, aza, imam) ve öğrenci velilerinin görüşlerine göre incelenmesidir.

1.4. Önem

İlköğretim, her bireyi iyi bir vatandaş ve milli ahlak anlayışına uygun olarak hayata ve üst öğrenime hazırlamak gibi amaçlarla düzenlendiği için toplum hayatında ihmal edilemeyecek öneme sahiptir.

Sosyal devlet ilkesi gereği devletin vatandaşına eğitim hizmetini en ücra köşede bile olsa fırsat ve imkan eşitliği sağlamanın yanında, verdiği hizmetten eğitim hakkını kullanan öğrenci ve öğrenci velilerinin memnuniyetini sağlayarak sunması beklenir. Bununla birlikte okulun çevreye sosyal etkileri itibari ile taşımalı ilköğretim uygulamasına bağlı olarak okulu kapatılan köylerdeki öğrenci velileri, vatandaşlar ve köyün ileri gelenlerinin okulun çevreye karşı sosyal ve eğitsel görevlerinden mahrum kalacaklarından uygulamayı nasıl değerlendirdikleri önem kazanmaktadır.

Taşımalı ilköğretim uygulamasının başladığı tarihten bu yana, yönetim anlayışında meydana gelen değişimler ile Türkiye’de sosyal ve ekonomik gelişmeler meydana gelmiş buna bağlı olarak taşımalı ilköğretim uygulamasının temel belirleyicileri olan Taşımalı İlköğretim Yönergesinin ve uygulamaya ilişkin birçok genelge yürürlükten kaldırılmıştır. 2000 yıllarında yürürlüğe giren MEB Taşımalı İlköğretim Yönetmeliğinde 2004 ve 2005 yılında yapılan değişiklikler yapılmış ve Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğünce 2007 yılında Taşımalı ilköğretim konulu 2007/53 numaralı genelge ve Taşımalı İlköğretim Uygulaması konulu 2009/33 sayılı genelge yayımlanmıştır. Bu değişikliklerden dolayı bu araştırma Taşımalı İlköğretim Uygulamasının yeni uygulama yöntemleri ve değişen mevzuat ışığında yeniden değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Daha önce yapılmış olan araştırmalar genellikle uygulamayı okul merkezli olarak incelemiştir. Bu nedenle yapılacak bu araştırma uygulamanın taşınan yerleşim birimleri açısından incelenmesi noktasında ilk olması nedeniyle hem bu konuda araştırma yapacaklar hem de bundan sonra idarenin yapacağı yasal düzenlemeler açısından idareye fayda sağlayacağı umulmaktadır.

1.5. Varsayımlar

1. Bu çalışma, araştırmaya katılan öğrenci velileri, köy ileri gelenleri ve köy halkının görüşlerinin taşımalı ilköğretim uygulamasını doğru bir şekilde betimleyebileceği varsayımı üzerine kurulmuştur.
2. Katılımcıların anketlere verdikleri cevaplar gerçek görüşlerini yansıtmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, araştırmaya katılan öğrencilerinin tamamı, taşımalı ilköğretim uygulaması kapsamında taşınan (Okulu kapalı) yerleşim birimlerindeki öğrenci velisi, köy halkı ve köyün ileri gelenleri ile sınırlıdır. Araştırma, ayrıca katılımcıların araştırmaya ilgi düzeyi, açıklığı ve samimiyeti ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

İlköğretim Okulu: Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğretim süresi sekiz yıl olan ilköğretim okulunu,

Taşımalı İlköğretim: İlköğretim okulu bulunmayan veya eğitim-öğretime kapalı olanlar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin

seçilen merkezlerdeki ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak eğitim-öğretim görmelerini sağlamak amacıyla yapılan uygulamayı,

Taşıma Merkezi İlköğretim Okulu: Çevredeki yerleşim birimlerinden taşınan öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okullarını,

Öğrencisi Taşınan Yerleşim Birimi: Öğrencileri taşıma kapsamına alınan köy ve köy altı yerleşim birimini ifade eder (MEB, 2000: mad. 4).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yaşadığımız çağda bilginin çok hızlı olarak üretilip yayılmasına bağlı olarak toplumsal değişimler de aynı hız ile yaşanmaktadır. Bu hızlı değişimin gerisinde kalmamak için devletler de çok yoğun çaba sarf etmektedir. Geçmişte insan ve madde kaynakları toplumun ekonomik gücünün kaynağı ve ölçüsü iken bu gün bunların yanında ülkelerin üretmiş oldukları bilginin de insan ve madde kaynakları kadar önem kazandığı hatta bunların önüne geçtiği söylenebilir.

Bilgi ve teknoloji üretme gücü iyi kurgulanmış ve işleyen bir eğitim sisteminden beklenen, bireylerin belirlenen hedefler doğrultusunda yetişmeleri ve kazandırılması hedeflenen bilgi beceri ve iş alışkanlıklarını davranışa dönüştürmeleridir. Bu nedenle devletler bilgi üretme yarışında diğer ülkelerden geri kalmamak ve sistem bütünlüğü içinde kendi varlıklarını sürdürüp geliştirmek için eğitime gün geçtikçe daha fazla önem verir olmuşlardır. Hatta ülkelerin çağdaşlaşma düzeyi bütçeden eğitime ayırdıkları pay ile inilti olarak değerlendirilmektedir.

2.1. Türkiye’de Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa göre Türk Milli Eğitim Sistemi, Örgün Eğitim ve Yaygın Eğitim olmak üzere iki kategoride değerlendirilmektedir (MEB.1973).

2.1.1. Yaygın Eğitim

Milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında,

1. Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkanları hazırlamak,
2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkanları hazırlamak,
3. Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,
4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

5. İktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,

6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,

7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkanlar hazırlamak,

8. Çeşitli Mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

2.1.2. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, belirli yaş grupları ya da bireyin gelişim özellikleri ile ilişkilendirilerek, "... düzenli, planlı ve yöntemli..." bir biçimde ve genellikle okul ortamında verilen eğitim türüdür (Oğuzkan, 1981:124). Örgün eğitim, birbirini izleyen öğretim aşamalarından oluşmaktadır, bunlar:

2.1.2.1. Okul Öncesi Eğitim

Mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsayan ve isteğe bağlı olan okul öncesi eğitim; şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak; çocukların beden, zihin ve duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak ve onları ilköğretime hazırlamak amacı güder.

Bu eğitim kademesinde çocuklar İlköğretime hazırlandığı ve öğrenmelerin yoğun olduğu, temel alışkanlıkların, zihinsel yeteneklerin hızla gelişip biçimlendiği bir evre olduğu için 48-72 ay çağ nüfusunda 9. Kalkınma planında öngörülen % 50 okullaşma hedefine ulaşılabilmesi amacıyla 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılı atılım yılı olarak belirlenmiştir (MEB:2009/53).

2.1.2.2. Ortaöğretim

İlköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu kurumlardan; ilköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahip olup bu öğretim düzeyinde; milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır,

Bu görevler yerine getirilirken öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlamak amaçlanmıştır.

2.1.2.3. Yükseköğretim

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Bu öğretim düzeyinde, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek,

2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak,

3. Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak,

4. Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek,

5. Araştırma ve incelemelerin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak,

6. Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmak amaç olarak belirlenmiştir.

2.1.2.4. İlköğretim

İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretimde amaç; her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

İlköğretimi; mezun olacak öğrenciler bakımından üst eğitim kademelerine kaynaklık etmesi ve üst eğitim kademesine devam etmeyecek öğrencilerin ise temel yaşam becerileri, vatandaşlık bilgi ve becerileri ile donatılmış olması görevi üstlendiğinden önemlidir.

Hemen her ülkede ilköğretim, eğitim sisteminin temelidir. Bu yüzden ilköğretimi düzenlemek ve ilköğretim olanaklarını insanlara açmak, tüm nüfusa ilköğretimi zorunlu kılmak, devletlerin görevleri arasında sayılmıştır. Türkiye'de de zorunlu eğitim denildiğinde ilköğretim akla gelir (Başaran, 1996:75). İlköğretimin zorunlu olması toplumun bütün bireylerine asgari ortak bir genel kültür kazandırma, hayata ve üst öğrenime hazırlama ve iyi bir vatandaş yetiştirme amacını gerçekleştirme görevi yüklendiğindendir.

İlköğretimle karıştırılan bir kavramda zorunlu eğitimidir. İlköğretim, eğitim sisteminin ilk, orta ve yüksek gibi basamaklara ayrıldığı ülkelerde kullanılan ve ilk basamağı ifade eden bir deyimdir. Birçok ülkede ilköğretimin aynı zamanda zorunlu eğitim olarak benimsenmesi, her ikisini özdeşleştirmiştir (Ayhan,1993:85). Alanda ilköğretim için zorunlu eğitimin yanında temel eğitim kavramı da kullanılmaktadır. Oysa temel eğitim ilköğretimden daha kapsamlı bir kavramdır. İlköğretim düzeyinde eğitim almamış bütün vatandaşlar burada hedef kitledir. Sadece belli bir çağ nüfusunu hedef almaz. Bu eğitimde vatandaşlara ilköğretim ile kazandırılmak istenen davranış ve alışkanlıklar kazandırılmaya çalışılır.

İlköğretim basamağında çocuk, toplum içinde diğer bireylerle uyum içinde yaşama, toplum kurallarına uygun bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi için gerekli temel bilgi ve becerileri kazanır (Kefeli, 2005:15).

Eğitim imkanlarının sınırlı ve ilköğretimden sonra örgün eğitimi terk etme oranının yüksek olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, toplumdaki bireylerin en azından

temel bilgi ve becerilerle donanmış hale getirilmesi bakımından eğitim sistemi içinde ilköğretim kademesinin ayrı bir önemi vardır (Erden, 1998:175).

Önemine binaen Türkiye’de ilköğretimin aşağıda sıralanan mevzuat ile çerçevesi belirlenmiştir. Anayasanın 42. maddesinde “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz... İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır... Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır”.

Ayrıca normlar hiyerarşisine göre yasa gücünde olan uluslar arası sözleşmelerden Türkiye’nin imzalayarak taraf olduğu, 20 Kasım 1989’da Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilköğretimi ilgilendiren maddesinde:

Madde 28- 1. Taraf devletler çocuğun eğitim hakkını tanırlar ve özellikle bu hakkın yavaş yavaş ve fırsat eşitliği temeli üzerinde kullanımını sağlamak amacıyla:

a. İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız duruma getirirler...

e. Okullarda düzenli biçimde devamın ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar. Hükmü bulunmaktadır. Bu konu 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda:

Madde 1 - İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir.

Madde 2 - İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır.

Madde 9 - İlköğretim kurumları, sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir. Gezici okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir. Bu okullarda

yetiştirici sınıflar ve kurslar da açılabilir. Şehir ve kasabalarda, ihtiyaca göre yatılı veya pansiyonlu okullar kurulabilir.

Aynı şekilde 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda da;

Madde 7 – İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.

İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.

Madde 22 – İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Madde 23 – İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

3. İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

Madde 24 – İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

Madde 25 – Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur.

2.2. Temel Eğitimin Yaygınlaştırılması

Sosyal Devlet ilkesi gereği devletin üzerine aldığı ve Anayasa ile zorunlu kıldığı İlköğretimin genel çerçevesi yukarıda sıralanan genel mevzuat hükümleri ile belirlenmiştir. Bu çerçevede eğitimin toplumun bütün bireylerine ulaştırılması önemine binaen devlet

açısından bir zorunluluk; bireyin gelişimi ve diğer kurumlara yapacağı katkı açısından bir haktır. Yapılan bu düzenlemelerin temel dayanağı çağ nüfusu içindeki bütün bireylere eğitim hakkının kullandırılması ve bu hak kullandırılırken bireylere fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanmasıdır.

Temel eğitimin önemi, devletlerin çeşitli düzenlemelerle eğitimi sağlama yükümlülüklerini zorunlu hale getirmiştir. 1948'deki İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden bu yana uluslararası topluluklar, çocukların temel eğitim hakkı ve devletlerinde bu eğitimi sağlama yükümlülüğü konusunda birçok toplantı ve belge ile dikkatleri ısrarla çocukların eğitimi üzerine çekmiştir. Ancak 2000'li yıllara girerken hala dünyanın gelişmekte olan bölgelerinde yüz milyondan fazla çocuk ilköğretimden yoksun bulunmakta, ilköğretim olanağına sahip olanlarında ne ölçüde eşit eğitim aldıkları tartışılır durumdadır (Kavak,1997:24). Bu noktada temel eğitimin yaygınlaştırılması, çağ nüfusunun okullaşma oranının artırılması ve verilen eğitimin niteliğinin artırılması amacı ile yapılan tüm çalışmaların hukuksal ve sosyal gerekçesi mevcuttur.

2.3.Eğitim Hakkı

Eğitim, tarih boyunca insanların en önemli uğraş alanlarından biri olmuştur. Tarihin ilk çağlarında avlanma, beslenme, barınma, korunma, at binme gibi eğitimler aile büyüklerinden alınırken zamanla toplumların gelişmesi ve uzmanlık alanlarının fazlaşmasının yanında devletlerin tasarladıkları toplumu yaratma endişesine bağlı olarak eğitimin planlı-programlı bir şekilde okullarda yapılmasını ve tüm topluma yaygınlaştırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu yaygınlaştırma hiçbir bireyi sistem dışında bırakmayacak düzeyde olmak durumundadır.

Demokratik toplumlarda hak kavramı, hukuk kurallarına uygun olarak bireyin, toplumun üyesi olmaktan dolayı elde ettiği kazanımı, yapabileceği davranışları elde edebileceği değerleri anlatan bir kavramdır (Başaran, 1996:151).

Eğitim, kişilere yaşamlarında kullanabilecekleri değerleri, tutumları, güdülerini ve başka diğer özellikleri de kazandıran ya da kazanmış oldukları bu özellikleri önemli ölçüde etkileyebilen, kişiliklerinin gelişimine katkıda bulunan bir süreçtir. Herkes böyle bir süreçten geçmeyi yalnızca gelecekteki gelirlerini artırmak için değil, çok çeşitli nedenlerle isteyebilir. Böyle ele alındığında eğitim, bir ülkede yaşayan her birey için bir hak olarak görülebilir (Ünal, 1991:53-54).

Her insan kendini gerçekleştirme, daha mutlu huzurlu ve refah içinde bir yaşam sirme, eēitim hakkından olabildiēince yararlanma hakkına sahiptir. Eēitim hakkının kullanılamadıēı bir ortamda diēer hakların hukuken ve fiilen tam olarak kullanılamayacaēı, toplumsal düzenin saēlıklı ve istenen düzeyde iřlemeyeceēı söylenebilir.

Bilgen, eēitimin bir hak olması konusunu “Eēitim, tüm insan haklarını algılama ve kullanma yeterliēini saēlayan yegâne süreçtir. Bunun için eēitim hakkı insan haklarının temeli”(Bilgen, 1993:61) olmasına dayandırmaktadır. Çünkü eēitim yolu ile birey kendisine ulusal ve uluslar arası belgelerle tanınan hakların farkına varmakta; aldıēı eēitimin düzeyi ile orantılı olarak bu haklarını istemekte ve kullanmaktadır.

Demokrasiyi benimseyen toplumlarda ve insan hakları evrensel bildirgesine taraf ülkelerin pek oēunda eēitim, herkes tarafından talep edilebilir bir hak haline gelmiştir (Serter, 1997:58). Bu hakkın nasıl kullanılacaēı veya kullandırılacaēı devletlerin siyasi yapılanmaları ve hukuk sistemlerine göre deēiřkenlik göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında “Türkiye Cumhuriyeti, ...sosyal bir hukuk devletidir” (Anayasa, mad. 2) ifadesi ile devletin nitelikleri belirlenmiştir. Sosyal hukuk devleti kavramı çok yönlü siyasi bir kavramdır. Genel olarak kişilerin sosyal durumlarını iyileştirmeyi, onlara insanca bir yaşayış düzeyi saēlamayı, onları sosyal gvenliēe kavuşturmayı kendisi için dev bilen bir devlet anlayışıdır (Gözübüyük, 2003:31). Bu anlayıştan hareketle Anayasanın 5. maddesinde “Devletin temel amaç ve görevleri, ...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluēunu saēlamak; kişilerin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle baēdařmayacak surette sınırlayan siyasi, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlıēının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” (Anayasa, madde: 5).

Kişilerin zgr düşünceye sahip olmalarının saēlanması, maddi ve manevi varlıklarını geliştirmesi, niteliklerinin geliştirilmesi sayesinde gelirlerinin artırılması ve bu sayede toplumsal katmanlar arası geçişlerinin saēlanması eēitimle saēlanabilecek bir durumdur.

Eēitim Anayasanın 42. maddesinde “Kimse eēitim ve ērenim hakkından yoksun bırakılamaz... İlkēretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır” ifadesi ile yer almaktadır. Bu hüküm Anayasanın “Temel Haklar ve ödevler” başlıklı ikinci kısmının üçüncü bölümündeki “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve ödevler” alt bařlıēı altında yer almaktadır.

Sosyal ve ekonomik haklar kişinin toplumdaki sosyal ve ekonomik faaliyetlerine ilişkin haklarıdır ve sosyal devlet anlayışının benimsenmesinden kaynaklanır. Devletten bazı olumlu edimlerde bulunmayı isteme yetkisi verdiğinden bu haklara “Pozitif Statü Hakları” veya “İsteme Hakları” da denilmektedir (Kayar ve Üzülmez, 2006:221).

Hak, hukukun tanıdığı ve koruduğu bir yetkidir. Hak bir yandan hukukun koruduğu çıkarı anlatırken, öte yandan sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi verir (Gözübüyük, 2003;28). Bu nedenle bu hakkın kullanılmasında toplumun geneli ile karşılaştırıldığında dezavantajlı durumda olan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde yaşayan çocukların akranları ile benzer şartlarda eğitime alınmaları eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmaya başlanması ile birlikte sorun olarak meydana ve çıkmış; bu sorun aradan geçen uzun yıllara rağmen şekil değiştirerek varlığını sürdürmüştür.

Eğitim hakkının temel insan hakları arasında yer almasıyla birlikte, Birleşmiş Milletler ve sivil toplum örgütleri konunun takipçisi olmaya başlamışlardır. Okur-yazar oranının arttırılması ve özellikle kızların eğitim kurumlarına yönlendirilmesi amacıyla BM teşkilatına bağlı kuruluşlar tarafından pek çok proje hazırlanmakta veya hazırlanan projelere maddi destek sunulmaktadır. Bu nedenle devletler, evrensel düzeyde önem kazanan eğitim hakkını yaygınlaştırmak konusunda daha çok sorumluluk hissetmekte ve bu alana daha çok kaynak ayırmaktadırlar (Okçu, 2007:59).

Eğitim hakkı önemine bağlı olarak anayasa ile birlikte 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun Temel İlkeler başlığı altında Eğitim Hakkı: İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar (1739 Say. Yasa. Madde16) hükmü ile kanuni güvence altına alınmıştır.

2.4. Fırsat ve İmkân Eşitliği

Eğitimde fırsat ve olanak eşitliği, eğitim hakkının doğal sonucudur. Bununla kastedilen mutlak manada bir eşitlik değil bireyde mevcut ama gizli kalmış kabiliyetlerin ortaya çıkarılması ve mevcut kabiliyetlerinin en üst düzeye kadar geliştirmesinin sağlanmasıdır.

Bilgen eğitimde fırsat eşitliği kavramını: Herkese, potansiyel gücünü optimum düzeyde üretime dönüştürecek nitelik ve nicelikte bir eğitim verilmesi (Bilgen, 1993:20) şeklinde tanımlamaktadır.

Tezcan ise, özellikle demokratik toplumlarda, hiçbir ayırım yapılmaksızın herkesin gizilgüç ve yeteneklerini en uygun biçimde en uygun biçimde geliştirmede eğitim hizmetlerinden eşit ölçüde yararlanma şansına sahip olunması (Tezcan, 1997:94) olarak tanımlamaktadır.

Bireylere eşit eğitim şansının sağlanması denilince, kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma imkânının verilmesi akla gelmektedir. Devletin eğitim açısından sunduğu imkânlardan her birey eşit olarak yararlandığında, fırsat eşitliği belli bir oranda sağlanmış olmaktadır. Bu sunulan imkânlardan yararlanılmaması, eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için, bireye bunun gereği olan maddi imkânların sunulması gerekmektedir, başka bir deyişle bu imkânlar bireylerce devletten istenebilmelidir (Kaya ve Aksu, 2009: 179).

Eğitimde fırsat ve imkan eşitliğinin amacı herkesin başarılı, mutlu, beden ve ruhen sağlıklı birer vatandaş olarak yaşamasını ve kendini gerçekleştirmesini sağlamaktır. Toplumsal açıdan bakıldığında ise bireysel amaçların dönütü olarak görülebilecek toplumsal kalkınma, ekonomik ve sosyal anlamda güçlü toplumun yanında çağdaşları ile rekabet edebilen güçlü bir devlet yapısını sürdürebilmektir.

Türk eğitim sistemini bir bütünlük içinde ele alan 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk Milli Eğitim Sisteminin yasal çerçevesini oluşturan temel kanundur. Bu kanunun 8. Maddesinde; “Fırsat ve İmkan Eşitliği: Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır. Maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır”. Şeklinde tanımlanmaktadır.

Kişilerin yetenek kaynağı bakımından, değişik sosyal grup ve sınıflar veya zümreler arasında hiçbir fark yoktur. Farkı yaratan, bu sosyal grup, tabaka, zümre veya sınıfların içinde bulundukları ve sahip oldukları sosyo-ekonomik koşullardır. Bu koşulların eşitlenmesi veya benzer duruma getirilmesi; bu sosyal grup, tabaka, zümre veya sınıflara mensup olan insanların başarılarını eşit ya da benzer kılacaktır. Toplumda ırk, cins, dil, din, şehirli, köylü, sosyal sınıf veya tabaka ayrımı gözetmeksizin toplumun bütün üyelerine, her eğitim basamak ve alanında, eşit koşullar içinde eğitim görme olanaklarının sağlanması gerekir (Öztürk, 1983;142-143). Sosyal devlet olma yolundaki toplumlar sosyal sınıf ve tabakalar arasındaki farkları ve eşitsizlikleri en alt düzeye indirmek

durumundadır. Toplumsal katmanlar arasındaki farkları azaltmanın farklı yöntemleri öne sürülebilir olmakla birlikte bu yöntemlerden en etkili olanı insanları eşit eğitim olanaklarına kavuşturmadır.

2.5. Köy Sosyolojisi ve Eğitim

Taşınmalı eğitim, haklı ekonomik ve sosyal gerekçelere dayanmasına rağmen bu uygulama kapsamında öğrencileri taşıyan köylerde okulun kapanması temel bir toplumsal kurum olan eğitim kurumunun toplumsal gereksinimleri karşılamaması köy toplumunda bir takım sosyal değişmelere sebep olabilmektedir.

Temel toplumsal kurumlar olarak ekonomi, siyasal sistem, eğitim, din, aile, hukuk ve sanat sayılabilir. Her kurum belli alanda toplumsal bir gereksinimi karşılamaya çalışır. Kurumlar toplumsal gereksinimleri insanlar aracılığı ile karşılar. Bu insanların kendilerinden beklenen tutum ve davranışları kazanmalarında en güvenilir yol eğitimidir (Aydın, 1991 :19).

Türkdoğan ise köyün toplumsal kurumları olarak; aile sistemi, sağlık sistemi, dini sistemler, nüfus hareketleri, tarımsal kalkınma ve yeniliğin yayılması ile eğitim sistemini saymıştır (Türkdoğan, 1977:217-378).

Sistemi meydana getiren öğeler alt sistemlerdir. Bunların amaçları, görevleri ve diğer özellikleri, sisteminkilerden farklıdır. Alt sistemlerin varlığı bu farklılığa dayanır. Çünkü her biri ayrı bir sistem niteliği taşır (Bursalıoğlu, 1997:69). Sistemin bir parçasındaki değişme sistemin bütününe etkileyecektir.

Köy toplumunda eğitim sisteminin önemli bir ögesi olan okulun kapanması hem eğitim sisteminde dolayısı ile köy toplumsal sisteminde önemli sosyal değişmelere sebep olabilecektir. Türkdoğan sosyal değişmeyi; toplum yapısındaki farklılaşma veya başkalaşma olarak tanımlamaktadır (Türkdoğan, 1977:41).

Ulaşım, iletişim ve diğer iletişim araçlarının gelişmesinden önce köy- şehir ayrımı çok net ve belirgin düzeyde idi. Ancak yol ve taşıt vasıtalarının köylere girmesi ve hızlanması köylünün şehirlerle iletişimini artırmıştır. Bu iletişimin artması köyden kente göç ile birlikte değerlerin karşılıklı aktarımını sağlamıştır.

Toplum geliştikçe köy değerleri şehre ve şehir değerleri de köye yayılır (Türkdoğan, 1977:59). Bu yayılma bir yerde zorunluluk arz eder. Çünkü tarım ve hayvansal ürünler, ham madde ve insan gücü bakımından şehirler köylere bağımlı iken;

köyler de ekonomik sosyal, sağlık ve eğitim hizmetleri bakımından şehirlere muhtaçtır. Toplumlarda ilişkiler ağı geliştikçe uzmanlaşma artar. Uzmanlaşma şehrin tipik özelliklerinden olduğu için köyler eğitim sağlık ve benzeri alanlarda şehrin uzmanlığından faydalanma noktasındaki talepleri ilişkilerin gelişmesine bağlı olarak artmıştır.

Modern tarımsal teknolojinin köye girmesi ile köylünün ekonomik gücü artmıştır. Tarımsal mekanizasyon sayesinde ekilen arazi miktarı artmış, verimli tohum ve yeni ürün türlerinin ekimi ve koruma tedbirlerinin yaygınlaştırılması gibi uygulamalarla çiftçinin geliri önemli ölçüde artmıştır. Ekonomik güce kavuşan köylülerin değer yargıları değişmiş, bunların büyük bir bölümü şehre göç etme istek ve gücünü kendilerinde bulmuşlardır. Ayrıca tarımdaki makineleşme köyde büyük bir atıl işgücü meydana getirmiştir. Bu da şehre göç olayında itici bir faktör olmuştur (Yurttaş ve diğerleri, 2007:32-33). Köylünün gelir durumunun yükseldiği yerde aile fertlerinin eğitimi, yaşama şartları ve dünya görüşleri de farklılaşmaktadır.

Bu göçün başlıca nedenleri kırsal alanlarda yukarıda belirtilen sosyal değişimler sonucu ortaya çıkan itici faktörler ve şehirlerde endüstrileşme sonucu oluşan çekici faktörlerdir. Köyden şehre olan göç köy-şehir ilişkilerinin yoğunlaşmasına, böylece köylerin bir ölçüde şehirleşmesine, şehirlerin ise köyleşmesine neden olmuştur. Köyden şehre göç edenler genelde köyün en üst ve en alt tabakalarında yer alanlardır. Üst tabakada yer alan aileler ekonomik güce sahip olduklarından şehir merkezine yerleşip kısa sürede şehirlerle bütünleşmişlerdir. Alt tabakada yer alan aileler ise çoğunlukla şehirlerde gecekondulu bölgelerini oluşturmuşlar ve şehirle bütünleşmede uzun ve genelde sıkıntılarla dolu bir süreç içine girmişlerdir (Yurttaş ve diğerleri, 2007:33). Bu sıkıntıların en aza indirgenmesi köyde oturan vatandaşla birlikte şehirde oturan vatandaşı da aynı veya yakın bir eğitim sürecinden geçirmekle olanaklıdır. Eğitim ile şehre göç etme eğiliminde olan bireye şehirde kabul görmüş toplumsal değerlerin aktarılması ile hem şehre uyumu kolaylaştırılmış hem de bu eğitim sayesinde şehirdeki iş alanlarının istediği nitelikler kazandırılmak sureti iş bulması kolaylaştırılarak iyi bir gelir elde etmesinin yolu açılmış olacaktır. Eğitimli işgücü şehirli olmanın temel şartıdır.

Eğitimli birey köyde kalsa da aldığı eğitim sayesinde köydeki üretim faaliyetlerini çağdaş standartlarda gerçekleştirmek sureti ile gelirini artırarak daha iyi bir yaşam sürme şansına sahip olacak ve köyün gelişip kalkınmasına katkı sağlamış olacaktır.

Köy-şehir ilişkilerinin artması ile eğitim, din, tarımsal kalkınma ve sağlık hizmetlerinin köye yönelmesini sağlamıştır. Birleşik devletlerde bütün sosyal ilişkiler,

kırsal alanlardan toplu ticaret merkezlerine yönelmiştir. Fakat, ülkemizde bu hizmetlerin her iki uçta toplanması, aynı zamanda köy şehir ilişkisini pekiştirmektedir (Türkdoğan, 1977:76). Ancak köyün temel toplumsal kurumlarından olan eğitim kurumu okulun kapatılarak taşınmalı ilköğretim uygulamasına geçilmesi köylü vatandaşın eğitim ihtiyacının yerinde karşılanmaması nedeni ile belirtilen etkilerin tersi bir etki yaratabilecektir. Köyün eğitim ihtiyacının yerinde karşılanmaması eğitimsiz-niteliksiz bir nüfusun şehre göç etmesine sebep olabilecektir. Okul sadece programlı olarak kayıtlı öğrencinin eğitim işlevini değil aynı zamanda yakın çevresinin eğitiminde de önemli bir işleve sahiptir. En basitinden bulunduğu çevrenin sosyalleştirmesi görevi yerine getirilmeyeceği için okulun kapanması köyde sosyal bir erozyona neden olabilecektir.

2.6. Okul Çevre İlişkileri

Okul kaynağını (öğrenci) toplumdan alan ve çıktıkları topluma katılan bir kurumdur. Bu nedenle okul çevresi ile çok üst düzeyde bir etkileşim halindedir.

Okul ve toplum, karşılıklı konulmuş iki ayna gibidir. Birinin tüm olarak diğerini etkilemesi beklenmemelidir. Okulun sosyal görevi çocuğu sosyalleştirmek yani kültürü aşılmasıdır. Okul bu görevini yaparken, kültürü hem korur, hem değiştirir. Böylece kültürün hem yenileşmesini, hem de kararlılığını sağlar (Bursalıoğlu, 1998:36-37). Az gelişmiş veya eğitimi planlı bir sistematige oturtmamış ilkel toplumlarda kültür aktarımı kültürel gelişmelerin azlığından genellikle aile ortamında ve deneyim aktarma yolu ile sağlanır. Ancak gelişmiş toplumlarda bu kültür aktarımı, değişim hızlı yaşandığından kültür aktarımının belli bir plan ve program çerçevesinde ve planlanmış etkinliklerle aktarılmasını gerektirmektedir. Bu da eğitim ve okulu toplum içerisinde sistem bütünlüğü içinde değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Her sistem, bir çevre içinde yaşar. Sistem, çevresi elverişli ise yaşayabilir. Çevre, sisteme ne denli gerekli girdileri sağlayabiliyorsa o denli elverişlidir. Her sistemin bir genel bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkilerler. Okulun özel çevresi ise girdilerini aldığı, mezunlarını saldıdığı, etkilendiği ve etkilediği öbür örgütlerdir. Bunlar üst eğitim örgütleri, öbür okullar, toplum, aileler, örgütler ve benzerleridir. Okul, bunlara girdisi ve çıktısı ile bağlı olduğundan, bunlar olmadan ne var olabilir ne de yaşayabilir (Başaran, 2000, 45). Toplumun içindeki bütün kurumları etkileyen çevre olarak tanımlanan

toplumsal-genel çevreyi etkileyen değişkenler; sosyal-kültürel değişkenler, teknolojik değişkenler, politik ve yasal değişkenler, ekonomik değişkenler, demografik değişkenler, doğal kaynaklar ile birlikte eğitimsel değişkenler şeklinde sınıflandırılmıştır (Kast ve Rosenzweig'ten aktaran Balay, 2000:24-25). Bu değişkenlerin her biri makro genel çevre üzerinde etkili olmakla birlikte eğitimsel değişken yani okul diğer değişkenlerin çoğunu etkileyecek düzeyde ilişkilidir.

Aydoğan okulun çevreyle olan ilişkisini üç temel boyutta değerlendirmektedir.

a) Çevre kalkınmasına okulun katkıda bulunması,

b) Okul aile birliği ve ailenin okula katılımının sağlanması,

c) Çevrenin eğitime desteğinin sağlanması, baskı grupları ve gönüllü kuruluşlarla ilişkiler kurulmasıdır (Aydoğan, 2006:123-124). Bu kapsamda iyi yapılandırılmış ve çevre ile uyumlu ve işlevsel eğitim kurumu toplumun tüm alt sistemlerini olumlu etkileyecek ve geliştirecektir.

Yüksek oranda eğitilmiş bir nüfusa ve etkili hizmet sunan eğitim kurumlarına sahip bir toplumda, branşlaşma ve uzmanlaşma düzeyi yüksek olur. Böylece eğitimsel değişkenler bireyi, birey de araç-gereç-donanım ve imkanları kapsayan fiziksel taban ile teknolojinin bilgi tabanını etkiler. Böylece bu değişkenler, dolaylı yoldan topluluğun yeni bilgi üretme ve bunları uygulama yeteneklerini geliştirerek çevreyi etkiler (Balay, 2000:24). Bu etkiler nedeni ile taşınmalı ilköğretim uygulaması kapsamında köyde okulun kapanması köy toplumunu alt sistemleri olan tüm kurumlarda ve köy sosyal yaşamında bir takım etkiler meydana getirecektir.

2.7. Taşınmalı İlköğretim Uygulaması

Eğitim hizmetinden ailesinin ikamet yerinde faydalanan öğrenciler genel toplam içerisinde büyük bir çoğunluğu oluşturmalarına rağmen, bu olanaklardan yoksun bireylerin yasal güvence altına alınmış eğitim haklarının fırsat ve imkan eşitliği yaratılarak kullandırılabilmesi amacı ile değişik uygulamalar yapılmaktadır.

Bu kapsamda yakın tarihimizde Gezici Köy Okulları, Yetiştirici ve Tamamlayıcı Sınıflar ve Kurslar, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar İçin Kurulacak Okullar ve Sınıflar gibi değişik uygulamalar yapılmıştır. Bu uygulamaların en önemlisi Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları (YİBO ve PİO) ve birleştirilmiş sınıflarda eğitim uygulamasıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO); nüfusu az veya dağınık yerleşim birimlerinde aynı yönetim altında

kurulan, sekiz yıllık parasız yatılı ilköğretim kurumu, Pansiyonlu İlköğretim Okulları (PİO) ise; merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde, öğrencilerin parasız yatılı ve gündüzlü olarak eğitim-öğretim görmeleri için açılan ilköğretim kurumu olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlar doğrultusunda, kırsal kesimde okulu bulunmayan veya yeterli sayıda öğrencisi bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan çağ nüfusu ile yoksul aile çocuklarına ilköğretim hizmetlerini götürebilmek amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açılmaktadır. Bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin her türlü giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır (G. Gülcan ve diğerleri, 2003: 222).

Tablo 1 de Türkiye’ de açılan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) ve Pansiyonlu İlköğretim Okullarının (PİO) yıllara göre sayıları, kapasiteleri ve bu okullarda barınan öğrencilerin cinsiyet dağılımları ile toplam barınan öğrenci sayıları görülmektedir.

Tablo. 1

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının Yıllara Göre Gelişimi

YILLAR	YİBO					PİO			
	OKUL SAYISI	KAPASİTE	KIZ	ERKEK	TOPLAM	OKUL SAYISI	KAPASİTE	KIZ	ERKEK
1994-1995	125	62.311	16.015	51.480	67.495	24	4.524	339	1.841
1995-1996	133	67.808	12.456	50.428	62.884	23	4.240	171	1.758
1996-1997	143	70.252	12.483	52.782	65.265	27	4.217	208	2.244
1997-1998	157				67.597	64			
1998-1999	184	91.588	16.183	61.189	77.372	117	20.511	2.940	7.210
1999-2000	223	108.104	18.549	69.223	87.772	167	31.864	4.551	12.437
2000-2001	270	131.251	27.826	87.560	115.386	237	50.248	10.009	21.621
2001-2002	282	137.518	31.728	87.395	119.123	241	50.960	12.659	25.822
2002-2003	287	139.545	34.040	89.339	123.379	259	54.831	14.151	29.033
2003-2004	291	142.101	35.965	84.620	120.585	275	59.534	16.451	31.218
2004-2005	301	146.006	37.807	85.586	123.393	281	60.665	17.581	31.514
2005-2006	301	144.463	38.433	78.666	117.099	288	62.662	17.653	29.664
2006-2007	597	210975	58225	107243	165468	PİO' lar YİBO 'ya Dönüştürüldü			
2007-2008	592	204.925	96916	55863	152779				
2008-2009	589	204919	58222	92108	150330				
2009-2010	574	197095	69212	94580	163792				

Kaynak: <http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=14>, (MEB, 2010; 156)

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları uygulamasına ilköğretimde fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanması ve eğitim hakkının çağdaş normlarda kullanılması gibi gayelerle başlanmış olmasına rağmen aradan geçen zaman içerisinde uygulamanın başarılı olmadığını tablo 1’deki atıl kapasiteye bakıldığında bu okulların veliler tarafından yeterince tercih edilemediğini görmek bunun da hizmetin sunum standartlarının düşüklüğü veya benzeri sebeplerden kaynaklandığını söylemek olanaklıdır.

MEB Taşımali İlköğretim Yönetmeliğinin 7/i maddesinde Planlama Komisyonunun görevleri arasında “Taşınması ekonomik olmayan ve ulaşım şartları elverişsiz olan yerleşim birimleri ile okullardaki öğrenciler, öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği uyarınca yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirildikten sonra taşıma kapsamına alınacak diğer öğrencilerin planlamasını yapmak”. Buna paralel MEB İlköğretim Genel Müdürlüğünün 2007/53 sayılı genelgesinde “İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereğince taşıma kapsamına alınacak öğrencilerin planlaması yapılmadan önce yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilecek öğrencilerin tespiti yapılarak bu okullardaki yatılılık kapasitesi doldurulduktan sonra taşıma kapsamına alınacak öğrencilerin planlaması yapılacaktır”. Hükümleri gereğince pansiyon kapasitesi doldurulmadan bir eğitim bölgesinde öğrencilerin taşımali eğitim uygulaması kapsamına alınması mümkün görülmemektedir.

Tablo 1 incelendiğinde 2009/2010 Eğitim-Öğretim yılı itibari ile mevcut pansiyonlarda 33.303 kişilik atıl kapasitenin varlığı uygulamanın veli ve öğrenci açısından beğeni düzeyinin düşük olduğu şeklinde değerlendirilebileceği gibi uygulama süreçlerinin işleyişi açısından başarısız olduğu şeklinde de değerlendirilebilir.

2009/2010 Eğitim-Öğretim yılı itibari Türkiye’deki İlköğretim öğrenci sayısı 10.916.643 iken bu öğrencilerin 5.632.328’i erkek, 5.284.315’i kızdır (MEB, 2010:76). 2009 yılı sonu itibari ile Türkiye nüfusu 72.561.312’dir. Bu nüfusun 36.462.470’i erkek, 36.038.442’si kadındır (www.tuik.gov.tr). Hem genel nüfus hem de ilköğretim öğrenci sayısına bakıldığında kadın ve erkek nüfus sayısının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Buna karşılık Tablo 1’de YİBO’larda kalan mevcut öğrenci sayısı incelendiğinde toplam öğrenci sayısının (163.792) sadece % 42.2 (69.212)’sini kızlar oluşturmaktadır. Bu durum YİBO uygulamasının özellikle kız öğrenciler veya velileri tarafından tercih edilmediği bu nedenle amaca yeterince hizmet etmediğini söylemek mümkündür.

Taşımali İlköğretim uygulamaları ilçe bazında planlanırken öğrencilerin öncelikle mevcut YİBO’lara yerleştirilmelerinin mevzuat gereği zorunlu olması, YİBO’lara planlanan öğrencilerin velileri tarafından sağlıklı olmayan şartlarda kendi imkanları ile taşınmaya çalışılması ve özellikle kız çocukların okula gönderilmemesi gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. YİBO uygulamanın bu ve benzer olumsuzlukları Millî Eğitim Bakanlığını bu uygulama ile birlikte yürütülecek farklı arayışlara itmiştir.

Bu amaçla yapılan uygulamalardan bir tanesi de taşınalı ilköğretim uygulamasıdır. Bu uygulamanın amacı; ilköğretim okulu bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitim-öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak kaliteli bir eğitim-öğretim görmelerini sağlamaktır (MEB, 2000: mad-2).

Bu kapsamda Taşınalı İlköğretim Uygulamasına, 1989-1990 öğretim yılının 2. yarısında Kırklareli ve Kocaeli illerinde başlanmıştır. 1990-1991 öğretim yılından itibaren bu illerin yanı sıra Antalya, Balıkesir, Çankırı, Gaziantep, Konya, Çanakkale ve Van illerine yaygınlaştırılmış, 1994-1995 öğretim yılında bu uygulama kapsamına alınan illerin sayısı 57 olmuştur (Altunsaray, 1996;19). Araştırmanın yapıldığı yıla gelindiğinde ise toplam 10.916.643 ilköğretim öğrencisinin, 667.641'i yani % 6.11'i taşınalı ilköğretim uygulaması kapsamında eğitim hakkından yararlanmaktadır.

Toplumsal yaşamın bir çok alanlarında olduğu gibi, bir toplumun eğitim düzeni de ülkenin iklimi, doğal yapısı ve öteki doğal koşulların etkisi altındadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler bu etkiyi azaltmış, fakat ortadan kaldıramamıştır. Yerleşim yerlerinin dağınıklığı veya göç nedeni ile köylerin nüfusunun azalması öğrenci sayısının da azalmasına neden olmaktadır. Bazı okullarda 10-15 öğrenci ile öğretim yapıldığı görülür. Bu nedenle kırsal alanlardaki okul ve eğitim hizmetlerinin karşılanması büyük ölçüde zorlaşmaktadır. Bu durum eğitim maliyetlerini de artırmaktadır (Öztürk, 1983: 218-219).

1997-1998 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmesini sağlayan "İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Mesleki Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.03.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkındaki 4306 Sayılı Kanun" 18.08.1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesi nüfusu az olan köy ve köy altı yerleşim birimlerinin tamamına sekiz yıllık eğitim veren okullar açılması hem bütçe açısından çok olanaklı olmamakla birlikte bu türden yerleşim yerlerinde öğrenci sayılarının bazen çok az olmasından dolayı sınıf teşkilinde de sıkıntı yaşanabileceği veya oluşturulsa bile öğrenci sayısı çok az olacağı için eğitsel açıdan çok uygun olmayacağı söylenebilir. Bu ve benzeri nedenlerin yanında ülkenin coğrafyasının geniş ve kırsal kesimde nüfus yoğunluğunun az olması taşınalı ilköğretim uygulamasının tüm ülkeye yaygınlaştırılmasını zorunlu kılmıştır.

İlköğretim Genel Müdürlüğü Taşımali Eğitimden elde ettiği yararları üç ana başlık altında toplamıştır.

1- Eğitim-Öğretim Yönünden

1. Birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim gören ve büyük çoğunluğunun okuma yazmada dahi geri kaldıkları tespit edilen öğrencilerin, Taşımali ilköğretim kapsamına alınarak ayrı sınıflarda ve daha iyi bir ortamda eğitim-öğretim görmeleri neticesinde kısa sürede okuma-yazmayı öğrendikleri, bilgi, beceri ve davranışlarında büyük bir gelişme olduğu gözlenmiştir.

2. Taşımali İlköğretim uygulaması kapsamına alınan öğrencilerin, sınıf geçme oranlarında büyük bir artış olduğu ve başarı oranının % 90 ile % 100 arasında olduğu tespit edilmiştir.

3. Öğrencilerin ders araç ve gereçlerini kullanma, tespit ve düzen gibi davranışlarında olumlu gelişmeler gözlenmiştir.

4. Değişik yerleşim yerlerinden gelen öğrencilerin konuşma sekli ve şivelerindeki farklılıkların, zamanla ortadan kalktığı ve Türkçeyi daha iyi kullandıkları belirlenmiştir.

5. Küçük yerleşim biriminde görev yapan öğretmen, bulunduğu ortama uyum sağlayamamakta ve ders bitiminde en yakın büyük yerleşim birimine gitmenin çarelerini aramaktadır. Ayrıca birleştirilmiş sınıf programı uygulanan bu yerleşim birimlerine, genellikle stajyer öğretmen verildiği için öğretmenler sorunlar karşısında çaresiz kalmakta, çabalarının karşılığını alamadıkları için mutsuz ve huzursuz olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, bu yerleşim birimlerine atanan öğretmenler çeşitli yöntemlerle buralardan uzaklaşmanın yollarını aramaktadırlar.

Öte yandan; il ve ilçelerde veya taşıma merkezi okullarda görev yapan öğretmenler, sosyal ihtiyaçlarını daha rahat karşılayabilmekte, donanımlı ve bağımsız sınıflarda ders vermekte ve mesleki yönden kendilerini geliştirme fırsatı bulmaktadır. Sonuç olarak, taşıma merkezindeki öğretmenler daha olumlu davranışlar içinde bulunduğundan öğrenciler için de örnek olmaktadır.

2- Sosyal ve Kültürel Yönden

1. Taşımali İlköğretim kapsamına alınan öğrencilerin davranışlarında ilk zamanlarda uyumsuzluk ve çekingenlik gözlenmiş ancak, kısa zamanda okul ve çevreye uyum sağladıkları, kendilerine güvenlerinin arttığı, grup çalışmalarına daha çok katıldıkları gözlenmiştir.

2. Öğrencilerin eğitim faaliyetlerine daha çok katıldıkları, sosyal etkinlikler ile kutlama ve anma günlerine ilişkin faaliyetlerin taşınan köylere götürüldüğü, bunun sonucunda birlik ve beraberliğin arttığı, kültürel etkileşimin olduğu gözlenmiştir.

3. Öğrencilerin temizlik, giyim ve görgü kurallarına uyma alışkanlığı kazandıkları, okul kurallarına uymada daha dikkatli davrandıkları, toplumda nasıl yaşanması gerektiğini daha kolay öğrendikleri tespit edilmiştir.

3- Ekonomik Yönden

1. Öğrencileri taşıma kapsamına alınan her köye en az bir sınıf öğretmeni verilmesi zorunluluğu dikkate alınırsa, 2004–2005 öğretim yılında 29.245 yerleşim birimi taşıma kapsamına alındığına göre en az bu kadar sınıf öğretmeni tasarrufu sağlanmıştır.

2. Öğrenci maliyeti incelendiğinde, taşınan bir öğrencinin taşıma gideri ile kırsal kesimde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan bir ilköğretim okulunda okuyan öğrencinin maliyeti hemen hemen aynıdır. Yine taşınan bir öğrencinin maliyeti, yatılı ve pansiyonlu okulda okuyan bir öğrenciden yaklaşık % 62 daha ucuza gelmektedir.

3. Öğrencisi taşınan okula tahsis edilen araç-gereç ve donatım malzemesinin, merkez okula gönderilmesi ile bu malzemelerden daha çok öğrencinin yararlanması ve bu alanda yapılan harcamalarda da büyük ölçüde tasarruf sağlanmaktadır.

4. Öğrencisi taşınan okulun elektrik, su, ısınma, personel giderleri, bakım-onarım giderlerinde büyük tasarruf sağlanmıştır.

5. İlköğretim müfettişlerinin geçici görev yollukları için yapılan harcamalar azalmakta ayrıca merkez okuldaki rehberlik, teftiş işlerine daha çok zaman ayırmaları sağlanmaktadır.

6. Boş kalan okul, bina ve tesisleri ile öğretmen lojmanlarının, halk eğitim, PTT, sağlık ocağı, köy konağı gibi kamu ve kurumların hizmetine tahsisi yapıldığından yeni yatırımlara gerek kalmamaktadır.

7. Taşınalı İlköğretim kapsamına alınan ve okulu bulunmayan köy, mahalle ve mezralarda okul yapımına gerek kalmamaktadır.

8. Taşınalı eğitimle köyden kente göç önlenmekte, hatta birçok yerde geriye dönüş bile olmaktadır (<http://www.meb.gov.tr>).

Taşınalı ilköğretim uygulamasının pilot olarak uygulanmaya başlandığı 1989/1990 öğretim yılından bu yana uygulama kapsamındaki il, ilçe, taşıma merkezi okul sayısı, taşınan merkez ve öğrenci sayıları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.
Taşımalı İlköğretim Uygulamasının Yıllara Göre Gelişimi

ÖĞRETİM YILLARI	İL SAYISI	İLÇE SAYISI	MERKEZ OKUL SAYISI	TAŞINAN OKUL VE YERLEŞİM BİRİMİ SAYISI	TAŞINAN ÖĞRENCİ SAYISI
1989-1990	2		5	12	305
1990-1991	9	35	78	258	3.289
1991-1992	29	160	408	1.094	18.256
1992-1993	43	325	938	2.371	53.676
1993-1994	56	537	1.653	4.416	84.263
1994-1995	57	493	1.630	4.683	74.981
1995-1996	62	557	2.182	5.994	95.554
1996-1997	64	576	2.336	7.502	120.998
1997-1998	72	740	4.803	18.213	281.833
1998-1999	75	810	5.697	27.081	521.218
1999-2000	75	812	5.633	27.994	635.041
2000-2001	76	791	5.249	25.967	607.918
2001-2002	78	801	5.373	27.665	636.508
2002-2003	79	814	5.424	28.044	661.757
2003-2004	79	812	5.634	28.493	642.133
2004-2005	80	814	5.651	29.245	669.487
2005-2006	80	807	5.742	30.383	667.537
2006-2007	81	805	5.843	31.076	694.520
2007-2008	81	798	6164	31.874	692.369
2008-2009	80	802	5851	34519	683.415
2009-2010	80	802	5.759	32.504	667.641

Kaynak: <http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=sube&id=14> (MEB,2010:70-72)

Tablo 2 incelendiğinde taşınan öğrenci sayıları uygulamanın başladığı yıldan itibaren 2006/2007 öğretim yılına kadar düzgün bir artış eğilimi gösterirken, bu yıldan itibaren azalma eğilimi gösterdiği görülmektedir. Bu durum 2007 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca yayımlanan 2007/53 sayılı genelgede yönetmelikte belirtilen yeterli öğrenci sayısına sahip yerleşim birimlerindeki okulların onararak öğretime açılması kararlı bir dille ifade edilmesi sonucunda yerel yöneticilerin uygulamayı yeniden değerlendirmesi sonucu ortaya çıkmış bir durum olarak değerlendirilmektedir.

“Taşımalı İlköğretim Uygulaması”nın gerekçelerini aşağıda görüldüğü gibi sıralayabilmek mümkündür (iogm.meb.gov.tr):

1. Eğitim ve Öğretimde Fırsat Eşitliğinin Sağlanması ve Kalitenin Yükseltilmesi

Ülke çapında, küçük yerleşim birimlerinin çok ve dağınık oluşu eğitim ve öğretim hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesini güçleştirmektedir. Bu birimlere eğitim hizmetlerinin (okul, bina ve tesisleri, öğretmen araç-gereç gibi) yeterli seviyede götürülmesi maliyeti

artırmaktadır ve verilen hizmetin niteliğinin düşmesine sebep olmaktadır. Bazen de nüfusun azlığı ve yeterli öğrenci mevcudunun olmaması sonucu bu yerleşim birimlerindeki okullar "İlköğretim Kurumlarının Açılması ve Kapatılması Hakkındaki Yönerge" hükümleri gereğince kapatılarak, eğitim-öğretim hizmeti götürülmemektedir. Özellikle kırsal kesimde, vatandaşların isteklerine uyularak çok az öğrenci olmasına rağmen, Bakanlığımızın eğitim planlamalarına uygun olmayan ilköğretim okulları açılmıştır. Bu da yine eğitimde kalitenin düşmesine ve maliyetin yükselmesine sebep olmaktadır. Erpolat, Taşımali ilköğretim uygulamasının küçük yerleşim birimlerine gereksiz bina yapımını önlediğini, eğitsel anlamda öğrencilerin daha iyi yetişmelerinin sağladığını vurgulamaktadır (Erpolat, 1991: 42).

2. İç Göçler

Gelişmekte olan ülkemizde 1980 yılından itibaren kırsal yörelerden merkez illere büyük oranda göç başlamıştır. Özellikle kırsal kesimden ekonomik nedenlerle şehir merkezlerine yapılan göç, buralardaki öğrenci sayısının azalmasına ve okulların kapasitelerinin altında hizmet görmelerine hatta kapanmalarına neden olmaktadır.

3. Yerleşim Birimlerinin Dağınık Olması

Türkiye genelindeki 35000 köy ve bunlara bağlı 44319 köy altı yerleşim birimi bulunmaktadır. Bu dağınık yerleşim birimlerinin büyük çoğunluğu küçük ve nüfusu az yerleşim yerleridir. Toplam 79.319 yerleşim birimine eğitim hizmetlerini götürmek, hem daha çok personel gerektirmekte hem de maliyetin çok yüksek olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle; küçük ve dağınık yerleşim birimlerindeki öğrencileri taşımali ilköğretim uygulaması kapsamına almakla insan gücü yanında maliyet yönünden de büyük ölçüde tasarruf sağlanmıştır.

Ayrıca taşımali ilköğretim uygulaması için tespit edilen merkez köylere götürülecek alt yapı hizmetleri, zaman içerisinde bu köylerin gelişerek merkez köylerin oluşumuna ve dağınık yerleşim birimlerinin ortadan kalkmasına veya azalmasına yardımcı olacaktır.

4. Taşımali İlköğretimin Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitim Bakımından Önemi

Toplumumuz, ülkemizin gerçekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda gelişen ve değişen dünya şartlarına uygun çağdaş ve demokratik bir eğitim ortamında çocuklarımızın yetiştirilmesini beklemektedir. Bu beklentinin beş yıllık zorunlu eğitimle gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu nedenle 16 Ağustos 1997 tarihinde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu

ilköğretim kanunlaşarak yürürlüğe konulmuştur. Hatta “8. Beş Yıllık Kalkınma Plânı”nda temel eğitimin 12 yıla çıkarılması öngörülmüş ve bu konuda çalışmalar başlatılmıştır. Ancak, küçük ve dağınık yerleşim birimlerinin sayısının çok fazla olduğu ülkemizde bütün yerleşim birimlerine sekiz yıllık zorunlu eğitimi götürmek olanaksızdır. Çünkü 79.319 yerleşim birimine 8 yıllık zorunlu eğitimi götürmek, eğitim maliyetinin altından kalkılamayacak derecede yükselmesine ve eğitimde kalitenin düşmesine neden olacaktır. Bu durumda küçük yerleşim birimlerinde bulunan çocuklarımızın daha iyi olanaklarla eğitim hakkından yararlanmaları, ilköğretim hizmetlerinin yurt çapında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanması, kalitenin yükseltilmesi için taşınalı ilköğretim uygulamasının yapılması bir zorunluluk gibi durmaktadır.

Taşınalı İlköğretim Uygulaması ilk başladığı yıllarda Milli Eğitim Bakanlığının yayımladığı yönerge ile uygulama kriterleri belirlenmişken zamanla uygulamanın benimsenmesi ve yaygınlaştırılması, uygulamanın daha güçlü bir hukuk normu ile temellendirilmesi ihtiyacından kaynaklı 15/03/2000 tarihli ve 24021 sayılı Resmi Gazetede Millî Eğitim Bakanlığı Taşınalı İlköğretim Yönetmeliği yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikte yayımlandığı yıl ve daha sonra 2004 ve 2005 yıllarında yapılan değişikliklerle bu günkü halini almıştır. Uygulamaya ilişkin yönetmeliğin bazı maddelerinin değişikliklerden sonraki son hali aşağıdaki gibidir.

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, ilköğretim okulu bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitim-öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak kaliteli bir eğitim-öğretim görmelerini sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, taşınalı ilköğretim uygulaması ile ilgili iş ve işlemleri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik; 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa, 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa, 3308 sayılı Çıraklık ve

Meslek Eğitimi Kanununa, dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

a) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

b) Bakan: Millî Eğitim Bakanını,

c) Millî Eğitim Müdürlüğü: İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünü,

d) İlköğretim Okulu: Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğretim süresi sekiz yıl olan ilköğretim okulunu,

e) Birleştirilmiş Sınıf: Birleştirilerek bir derslikte tek öğretmen tarafından okutulan birden fazla sınıfı,

f) Taşınalı İlköğretim: İlköğretim okulu bulunmayan veya eğitim-öğretime kapalı olanlar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin seçilen merkezlerdeki ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak eğitim-öğretim görmelerini sağlamak amacıyla yapılan uygulamayı,

g) Taşıma Merkezi İlköğretim Okulu: Çevredeki yerleşim birimlerinden taşınan öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okullarını,

h) Öğrencisi Taşınan Yerleşim Birimi: Öğrencileri taşıma kapsamına alınan köy ve köy altı yerleşim birimini,

ı) Öğrencisi Taşınan Okul: Birleştirilmiş sınıf uygulamasının yapıldığı taşıma kapsamına alınan ilköğretim okulunu, ifade eder.

Plânlama, Değerlendirme Komisyonu, Görevleri ve Uygulama

Plânlama

Madde 5- İl ve ilçelerde, yeni öğretim yılında taşınalı kapsamına alınacak yerleşim birimleri ile taşıma merkezi ilköğretim okullarının seçimi ve plânlaması için “Plânlama Komisyonu” kurulur.

Plânlama Komisyonu

Madde 6- Komisyon, millî eğitim müdürünün görevlendireceği müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında, çevredeki ilköğretim okullarının özelliklerine göre seçilen en çok beş merkez ilköğretim okulu müdüründen oluşur.

Komisyon, nisan ayının ilk haftasında kurulur; üyeleri, millî eğitim müdürü tarafından belirlenir.

Komisyon, çalışmalarını yürütürken; ilgili yerleşim birimlerinin belediye başkanları, köy muhtarları ile kamu kurum ve kuruluşlarının yetkililerini, görüşlerini almak üzere toplantıya davet edebilir.

Komisyon, “Taşınalı İlköğretim”in plânlamasını yaparken bölgesindeki ilköğretim müfettişlerinin görüşlerini ve inceleme raporlarını dikkate alır.

Plânlama Komisyonunun Görevleri

Madde 7- Komisyonun görevleri şunlardır:

a) Köy ve köy altı yerleşim birimlerindeki çağ nüfusu ile o yerleşim birimlerindeki ilköğretim okullarında bulunan kız-erkek öğrencileri sınıflara göre tespit etmek.

b) Taşınalı ilköğretim kapsamına alınacak veya çıkartılacak okul ve yerleşim birimleri ile öğrenci sayılarını tespit etmek.

c) Öğrenci sayısına ve ulaşım şartlarına göre öğrencisi taşınacak yerleşim birimlerini gruplandırarak, taşıma merkezi ilköğretim okullarını tespit etmek.

d) Taşınalı ilköğretim kapsamına alınan yerleşim birimlerinin, merkez ilköğretim okullarına uzaklığını ve ulaşım plânını gösteren taşınalı ilköğretim haritasını (30x40 cm ebatlarında) hazırlamak.

e) Her merkez ilköğretim okuluna öğrencisi taşınacak yerleşim birimi ile öğrenci sayısını dikkate alarak; öğrencilerin kaç araçla taşınacağını, aracın izleyeceği yol ve durakları ile saatlerini belirlemek.

f) (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) Öğrencilerin güvenli şekilde taşınmaları ile sağlık ve beslenme konularında alınacak önlemleri belirlemek.

g) Taşımalı ilköğretim kapsamına alınarak kapatılan okulların bina ve tesisleri ile ders araçları ve demirbaşlarının öncelikle merkez ilköğretim okullarının ihtiyaçları giderilmek amacıyla millî eğitim müdürüne öneride bulunmak.

h) Taşımalı ilköğretim plânlamasına ilişkin hazırlanan gerekçeli raporun, mayıs ayının ikinci haftasında millî eğitim müdürüne sunmak.

ı) (Ek: 17.8.2000/24143 RG) Taşıma plânlamasında, Bakanlıkça illere tahsis edilen ödeneğin yeterli olmaması durumunda gerekli ödeneğin sağlanması için mahallî idarelerin kaynakları ile diğer kaynakları değerlendirmek.

Taşıma Merkezi İlköğretim Okulunun Özellikleri

Madde 8- Merkez ilköğretim okulunun seçiminde şu özellikler aranır:

a) Öğrencisi taşınacak okul ve yerleşim birimlerine göre daha merkezî durumda olması.

b) Bünyesinde en az sekiz dersliğin bulunması veya fizikî kapasitenin sekiz yıllık zorunlu ilköğretime yeterli olması.

c) Merkez ilköğretim okulunun bulunduğu yerleşim biriminin çevre köylerle ulaşım olanaklarına sahip gelişmeye uygun ve nüfusunun artıyor olması.

d) Öğretmen ve ders araç-gerecinin yeterli olması.

e) Sosyal ve kültürel etkinliklere uygun ortamların bulunması.

Öğrencisi Taşınacak Okul ve Yerleşim Biriminin Özellikleri

Madde 9- (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 16 ncı ve 22 nci maddeleri gereğince öncelikle yatılı ilköğretim bölge okulu ve pansiyonlu ilköğretim okullarına yerleştirilecek öğrenciler tespit edilir. Taşınması ekonomik olmayan ve ulaşım şartları elverişsiz olan yerleşim birimlerindeki öğrenciler öncelikle bu okullara yerleştirildikten sonra taşıma kapsamına alınır.

Öğrencisi taşımalı ilköğretim kapsamına alınacak okul ve yerleşim birimlerinin seçiminde;

- a) Yerleşim biriminde okul bulunmaması,
- b) Doğal afet ve başka nedenlerle okul binasının kullanılamayacak derecede hasarlı olması,
- c) 1 inci, 2 nci ve 3 üncü sınıflarda toplam öğrenci sayısının 10 dan az olması,
- d) Yerleşim birimindeki ilköğretim okulunda 4 üncü, 5 inci, 6 ncı, 7 nci ve 8 inci sınıflar için yeterli sayıda derslik bulunmaması ve bu sınıflardaki toplam öğrenci sayısının 60'tan az olması,
- e) (Değişik : 25.4.2005/25796 RG) Öğrencisi taşınacak yerleşim yerinin taşıma merkezi ilköğretim okuluna uzaklığının iklim şartları ve yol güvenliğine göre en az 2 km olması esastır. Gerekğinde bu uzaklığın 1,5 km'ye kadar indirilmesine Planlama Komisyonu karar verebilir.⁽¹⁾ özellikleri aranır.

Değerlendirme

Madde 10- Plânlama komisyonu tarafından hazırlanan raporları değerlendirmek ve ilçeler arasında eş güdümü sağlamak üzere “Değerlendirme Komisyonu” kurulur.

Değerlendirme Komisyonu

Madde 11- İl millî eğitim müdürünün görevlendireceği ilgili müdür yardımcısı veya şube müdürünün başkanlığında, taşınmalı ilköğretim uygulamasının yapıldığı ilçe millî eğitim müdürlerinden oluşur. Komisyon, haziran ayının ilk haftasında toplanır.

Komisyonun Görevleri

Madde 12- Değerlendirme komisyonunun görevleri şunlardır:

- a) İlçelerin taşınmalı ilköğretim plânlama raporlarını inceleyerek Yönetmelik hükümlerine uymayan, öğrencisi taşınan okul ve yerleşim birimleri ile taşıma merkezlerini uygulama kapsamından çıkartmak.
- b) Başka bir ilçedeki merkez ilköğretim okuluna öğrencisi taşınacak okul ve yerleşim birimlerini plânlamak.
- c) Taşıma kapsamından çıkartılan ilköğretim okullarının bakım ve onarımlarının

yapılarak eğitim-öğretime hazırlanması için millî eğitim müdürüne bildirmek.

d) Başka bir ildeki merkez ilköğretim okuluna öğrencisi taşınacak okul ve yerleşim birimlerini tespit ederek, iller arasında gerekli eş güdümün sağlanması için il millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.

e) İl düzeyinde taşınmalı ilköğretimin plânlamasını Taşınmalı İlköğretim Bilgi Formuna (EK-1) göre hazırlayıp valilik onayına sunulmak üzere il millî eğitim müdürüne bildirmek.

Uygulama

Madde 13- Yapılan plânlama sonucu taşınmalı ilköğretim kapsamına alınan ve çıkartılan yerleşim birimleri ile merkez ilköğretim okulları, il millî eğitim müdürünün teklifi ve valinin onayı ile uygulamaya konulur. Bu onay bir öğretim yılı geçerlidir.

İl millî eğitim müdürlüğünce, en geç temmuz ayının ilk haftasında valilik onayı ile bilgi formlarının bir örneği İlköğretim Genel Müdürlüğüne, bir örneği de ihale işlemleri yapılmak üzere ilçe millî eğitim müdürlüklerine gönderilir.

Merkez İlköğretim Okulu Müdürünün Görevleri

Madde 14- Merkez İlköğretim Okulu Müdürünün Görevleri Şunlardır:

a) Okulun fizikî durumuna göre taşınmalı ilköğretim kapsamına alınan çocuklardan okula alabileceği öğrenci sayısını sınıflara göre tespit ederek mart ayı sonuna kadar il veya ilçe millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.

b) Taşıma yoluyla okula gelen öğrencilerin İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre kayıt ve kabullerini yapmak.

c) Taşınan öğrenciler ile merkez okuldaki öğrencilerin birlikte eğitim-öğretimlerini sağlayacak şekilde sınıf ve şubelere göre dengeli dağılımını sağlamak.

d) Taşınacak öğrencilerin geliş-gidişlerine göre haftalık ders dağıtım ve günlük vakit çizelgesini düzenlemek.

e) Taşınan öğrencilerin, yeterli sayıda öğretmeni bulunmayan ilköğretim okullarından geldikleri dikkate alınarak yetiştirilmeleri için gerekli önlemleri almak.

f) Taşınan öğrencilerin öğle yemeklerini düzenli şekilde yemeleri için gerekli önlemleri almak.

g) Merkez okullarda yapılan eğitsel etkinlikleri, taşınan öğrencilerin geldikleri yerleşim birimlerinde de olanaklar ölçüsünde yapmak.

h) Taşınan öğrencilerin velileri ve köy muhtarları ile yakın ilişkide bulunarak okulla iş birliğini sağlamak için gerekli önlemleri almak.

ı) Servis araçları ile taşınan öğrencilerin, isim listelerine göre kontrol etmek.

i) Araçların aylık çalışma programlarını, her ayın sonunda millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.

j) (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) Taşıma işini yüklenenlerin ve taşıt sürücülerinin İçişleri Bakanlığı Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğine uygunluğunun ve sözleşme hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığını günlük olarak kontrol etmek, varsa aksaklıkların giderilmesi için gerekli önlemleri almak ve millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.

k) Taşıma işini yüklenenlerin ve taşıt sürücülerinin isim ve adresleri ile aracın plâkasını bağlı bulunduğu jandarma karakolu veya emniyet müdürlüğüne bildirmek.

l) Okul servis araçlarının arkasındaki “OKUL TAŞIT” tabelasının üst kısmına, okunabilecek şekilde ilçe millî eğitim müdürlüğüne sürücü hatalarının bildirileceği telefon numarasının yazdırılmasını sağlamak.

m) Biri öğretim yılı başında olmak üzere öğretim yılı içerisinde taşınan öğrencilerin velileri ile en az üç toplantının yapılmasını sağlamak.

Taşıma İhalesi

Madde 15- (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) İhale işlemleri, yürürlükteki ihale mevzuatına göre yapılır.

İhalelerde Dikkat Edilecek Hususlar

Madde 16- İhale sözleşmeleri ve ihale şartnameleri hazırlanırken dikkat edilecek hususlar:

a) İhale sözleşmeleri ve şartnamelerle ilgili olarak merkez ilköğretim okulu

müdürlerinin görüşleri de alınır.

b) İhale işlemleri en geç ağustos ayının son haftasında bitirilir. Bu tarihten sonra sel, yangın, deprem gibi olağanüstü durumlar dışında hiçbir şekilde valilik onayı alınmaz ve taşıma ihalesi yapılamaz.

c) (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, ihale sözleşmeleri ile taşımali ilköğretim bilgi formu (Ek-1) ve ödenek formunun (Ek-2) ikişer suretini eylül ayının ilk haftasında il millî eğitim müdürlüğüne, bir suretini de ilgili taşıma merkezi ilköğretim okulu müdürlüğüne gönderir.

d) (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ihale sözleşmeleri ile taşımali ilköğretim bilgi formu (Ek-1) ve ödenek formunun (Ek-2) birer suretini en geç eylül ayının üçüncü haftasında İlköğretim Genel Müdürlüğünde olacak şekilde gönderir.

e) (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) Taşımali İlköğretim kapsamında hizmet verecek araçların özellikleri, taşıt sürücülerinin yükümlülükleri ve diğer hususlar, İçişleri Bakanlığı Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğine göre düzenlenir.

f) (Değişik: 25.4.2005/25796 RG) Normal öğretim yapan taşıma merkezi ilköğretim okuluna, aynı araçla birden fazla sefer yapılarak öğrenci taşınamaz. Ancak, ikili öğretim yapan taşıma merkezi ilköğretim okuluna sabahçı öğrenciler için bir, öğlenci öğrenciler için bir sefer olmak üzere bir araçla en fazla iki sefer yapılarak öğrenci taşınabilir.

Gelir ve Giderler

Madde 17- 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 76 ncı maddesinde belirtilen gelirlerden taşımali ilköğretim için ayrılan ödenekler, aynı kanunun ilgili maddeleri gereğince taşımali ilköğretim giderlerinde kullanılır.

Taşımali ilköğretim için genel bütçeden ayrılan paydan gönderilerek özel idare bütçesine aktarılan ödenekler ile özel idare bütçesinden ayrılan paylar başka bir amaçla kullanılamaz. Artan miktar, taşımali ilköğretim giderlerinde kullanılmak üzere bir sonraki yıla aktarılır.

Çeşitli Hükümler

Madde 18- Taşınalı ilköğretim ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi için Millî Eğitim Bakanlığı Millî Eğitim Müdürlükleri Yönetmeliği gereğince millî eğitim müdürü, bir millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürüne görev verir.

Madde 19- Öğrencisi taşınalı ilköğretim kapsamına alınarak kapatılan ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenler, Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurum Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğine göre ihtiyaç duyulan okullara atanırlar.

Madde 20- Öğrencisi taşıma kapsamına alınarak kapatılan okullarda bulunan ders araçları ile demirbaş malzemeler, merkez ilköğretim okullarına öncelik verilmek kaydıyla ihtiyacı olan ilköğretim okullarına millî eğitim müdürlüğünce ayniyatla verilir. Öğrencisi taşınan okullardaki defter, dosya, kayıtlar ve her türlü resmî evrak merkez ilköğretim okuluna teslim edilerek muhafaza edilir.

Madde 21- (Değişik: 27.2.2004/25386 RG) Öğrencisi taşıma kapsamına alınarak kapatılan ilköğretim okullarının bina ve tesisleri, okulöncesi eğitim, halk eğitim ve diğer millî eğitim hizmetlerine, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu hükümlerine göre bakım, onarım ve işletme giderleri kullanıcı tarafından karşılanmak kaydıyla geçici olarak tahsis edilebilir.

Boş kalan okul bina ve tesisleri ise bakımları yapılmak kaydıyla köy muhtarlıklarına teslim edilir.

Madde 22- Taşınalı ilköğretim kapsamına alınan yerleşim birimlerinin yol bakım ve onarımlarının yapılması, eğitim-öğretim süresince ulaşımına açık tutulması, yol emniyetinin sağlanması için il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerince ilgili kurumlarla iş birliği yapılarak gerekli önlemler alınır. Ancak, kamu kurum ve kuruluşları ile yaptıkları hizmet karşılığı olarak herhangi bir ödemede bulunulması konusunda protokol yapılamaz.

Madde 23- Millî eğitim müdürlüğü, emniyet müdürlüğü ile iş birliği yaparak okul servis aracı sürücülerini, uyacakları kurallar ve gösterecekleri davranışlar konusunda öğretim yılı başında ve uygun gördüğü zamanlarda düzenlenecek kurs ve seminerlerle eğitime alır.

Geçici Hükümler, Yürürlük ve Yürütme

Geçici Madde 1- 4306 sayılı Kanun kapsamında sağlanan gelirlerden taşınmalı ilköğretim için ayrılan ödenekler, 4306 sayılı Kanun uyarınca sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime ilişkin özel ödenek uygulaması ve bunların harcanmasına ilişkin esas ve usûllere göre harcanır.

Geçici Madde 2- Taşınmalı ilköğretim kapsamına girmeyen yerleşim birimlerindeki okulların; yangın, sel, deprem gibi doğal afete uğraması durumunda, öğrencilerin en yakın yatılı ilköğretim bölge okullarına veya pansiyonlu ilköğretim okullarına yerleştirememeleri durumunda, çözüm bulununcaya kadar öğrenciler, taşınmalı ilköğretim kapsamına alınırlar.

Geçici Madde 3- (Ek: 25.4.2005/25796 RG) Daha önce taşıma kapsamına alınmış olup 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu gereğince, Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde alınarak mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerine, Belediyelerce toplu taşıma hizmetleri götürülünceye kadar taşınmalı ilköğretim uygulamasına devam edilir. Bu husus Planlama Komisyonunca takip edilir.

Yürürlük

Madde 24- Maliye Bakanlığı ve Sayıştay'ın görüşleri alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25- Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

Bu yönetmelikte yapılan değişikliklerden sonra daha önce yürürlükte bulunan Taşınmalı İlköğretim Uygulamasına ilişkin yönerge ve genelgeler yürürlükten kaldırılmıştır. Bunların yürürlükten kaldırılmasından sonra bakanlık üst yönetiminin uygulamaya ilişkin felsefesini ortaya koymak açısından 09/Nisan/2009 tarihinde yayımlanan 2009/33 genelge ile 08/Haziran/2007 tarihli 2007/53 sayılı genelgelerin metinleri aşağıya alınmıştır. Bu genelgelerde asıl olan köyde okulun açık olması gerektiği ve taşımanın zorunlu şartların dayattığı bir durum olduğuna ve zorunluluğa binaen yapılan taşıma hizmetinde hizmet kalitesinin artırılması için yapılması gerekli olan çalışmaları emrettiğini görmek mümkündür.

2007/53 Sayılı Genelge

Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak 6-14 yaş grubunun %100 okullaşmasının temini için 1989 tarihinden itibaren kırsal alanda okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki çocuklarımızın ilköğretime kavuşturulması amacıyla taşınmalı ilköğretim uygulaması yapılmaktadır.

Taşınmalı eğitim uygulaması bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır.

Bakanlığımız bir taraftan taşınmalı ilköğretim uygulaması ile okula gitmeyen çocuk kalmaması, diğer taraftan da köylerimizdeki mevcut ilköğretim okullarının kapatılmaması için çaba göstermektedir.

1989-1990 yılında 2 (iki) ilden 5 (Beş) merkez okula 12 (On iki) yerleşim yerinden başlayan taşınmalı eğitim uygulaması, 2006-2007 öğretim yılında ise 31.080 yerleşim biriminden 694.628 öğrenci ile devam etmektedir. Buradan da, yeterli sayıda öğrenci bulunmasına rağmen bir kısım köylerimizdeki mevcut okulların kapatıldığı, öğrencilerin taşınmalı kapsamına alındığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, taşınan yerleşim birimi ve öğrenci sayısının giderek artması nedeniyle taşıma giderlerinde önemli artışlar olduğu gibi mevcut okulların kapatılması nedeniyle de büyük ekonomik değer kaybı olmaktadır.

Taşınmalı İlköğretim yönetmeliğinin 9. Maddesinin ruhuna uygun olarak uygulanmadığı YİBO'lara öğrenci yerleştirmesi yapılmadan öğrencilerin taşıma kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu durum taşınmalı eğitim uygulamasının maliyetini yükseltmektedir.

Taşınmalı ilköğretim yönetmeliğinin 16. Maddesinin (b) fıkrasında; "İhale işlemleri en geç Ağustos ayının son haftasında bitirilir. Bu tarihten sonra sel, yangın ve deprem gibi olağanüstü durumlar dışında hiçbir şekilde taşıma ihalesi yapılmaz." denilmektedir.

Buna rağmen geçerli bir gerekçe olmadan yıl içinde taşıma kapsamına alındığı, hatta yönetmeliğin 9. Maddesine uygun olamayan yerleşim birimlerinin taşıma kapsamına alındığı tespit edilmiştir.

Öğrenci taşıma hizmetlerine ilişkin ihale işlemleri yapılırken birlik ve beraberliğin sağlanması amacıyla bakanlığımızca hazırlanan örnek yaklaşık maliyet (Muhammen bedel) tespit formülü hazırlanarak valiliklere gönderilmiştir. Ancak örnek yaklaşık maliyet formülüne uyulmadığı ve yaklaşık maliyetin yüksek tespit edildiği gözlenmektedir. Bunun

sonucunda eş değer iller arasında, hatta aynı ilin ilçeleri arasında izahı mümkün olmayan fiyat farkları ortaya çıkmakta, taşıma maliyetinin ekonomik olmaktan çıkmasına neden olmaktadır.

İlgi (a) Taşımali İlköğretim Yönetmeliğinin 23. Maddesinde “Milli Eğitim Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü ile iş birliği yaparak okul servis aracı sürücülerini, uyacakları kurallar ve gösterecekleri davranışlar konusunda öğretim yılı başında ve uygun gördüğü zamanlarda düzenlenecek kurs ve seminerlerle eğitime alır.” denilmektedir.

Bu bağlamda; okul servis araçlarının da eğitim-öğretimin bir parçası olduğu gerçeğinden hareketle öğrencilerin olumsuz etkilenmelerini önlemek amacıyla sürücülerin eğitimlerinin yapılması istenmesine rağmen yeterli eğitimin verilmediği tespit edilmiştir.

Ayrıca, taşınan öğrencilere verilen öğle yemeğinin sıcak yemek olarak verilmesi; zorunluluk olmadığı sürece ekmek arası, pasta bisküvi türü gıda maddelerinin verilmemesi öngörülmesine rağmen bir çok yerde sıcak yemek verilmediği gibi yemeklerin hazırlanmasında ve sunulmasında gerekli hijyenin sağlanmadığı gelen şikayetlerden anlaşılmaktadır.

Taşımali İlköğretim Uygulamasının kaliteli, sağlıklı, verimli ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla;

1. Taşımali İlköğretim Yönetmeliğinin 9. Maddesine göre yeterli sayıda öğrencisi ve okulu bulunan yerleşim birimlerindeki okulların bakım ve onarımı yapılacak ve hizmete açılacaktır. Bu tür yerleşim birimlerindeki öğrenciler kesinlikle taşıma kapsamına alınmayacaktır.

2. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereğince taşıma kapsamına alınacak öğrencilerin tespiti yapılarak bu okullardaki yatılılık kapasitesi doldurulduktan sonra taşıma kapsamına alınacak öğrencilerin planlaması yapılacaktır.

3. Taşınması ekonomik olmayan ve ulaşım sorunu bulunan yerleşim birimlerindeki öğrenciler yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilecek, kesinlikle taşıma kapsamına alınmayacaktır.

4. Aynı yerleşim biriminde bulunan öğrencilerin tamamı ya taşıma kapsamına alınacak ya da yatılı ilköğretim bölge okuluna yerleştirilecektir.

5. İhale İşlemleri, yönetmelikte belirtildiği üzere Ağustos ayının son haftasında tamamlanacak ve eğitim-öğretimin başladığı tarihte taşıma kapsamındaki öğrencilerin okula devamları sağlanacaktır. İhale işlemleri geciktirilerek eğitim-öğretimin aksamasına sebebiyet verilmeyecektir.

6. Taşıma kapsamına alınarak ihaleye çıkıldığı halde istekli bulunmayan yerleşim birimlerindeki öğrenciler uygun olması durumunda yatılı ilköğretim bölge okullarına yerleştirilecek, tekrar tekrar ihaleye çıkılarak yaklaşık maliyetin üzerinde öğrenci taşımacılığına müsaade edilmeyecektir.

7. Taşıma merkezi ilköğretim okullarının tespitinde yönetmelik hükümlerine uyulacak, zorunlu sebepler dışında bu okulların değiştirilmesine, yatılı ilköğretim bölge okulları ile ikili öğretim yapan ilköğretim okullarının taşıma merkezi ilköğretim okulu yapılmasına izin verilmeyecektir.

8. Taşıma maliyetlerindeki, izahı mümkün olmayan fiyat farklılıklarının ortadan kaldırılması ve istikrarın sağlanması amacıyla yaklaşık maliyet tespitinde “örnek yaklaşık maliyet tespit formülü” esas alınacaktır.

9. Öğrenci servis araçlarının, “İçişleri Bakanlığı Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği” nde belirtilen özelliklere uygun olmasına özen gösterilecektir.

10. Trafik denetim birimleri ile işbirliği yapılarak servis araçlarının trafik içerisinde sürekli denetimleri yapılacak kurallara uymayanlar hakkında gerekli yasal ve idari işlemler yapılacaktır.

11. Ayakta öğrenci taşınmasına, öğrenci haricinde yolcu alınmasına, taahhüt edilen aracın ve sürücüsünün dışında başka araç ve sürücüyle taşıma yapılmasına izin verilmeyecek ve bu kurallara uymayanların sözleşmelerinin tek taraflı feshedilmesi için sözleşmelere gerekli hükümler konulacaktır.

12. Araç sürücüleri, refakatçiler ile yükleniciler öğretim yılı başında ve ihtiyaç duyulduğunda eğitime alınacaktır.

13. Öğrencilere zorunlu sebepler dışında mutlaka sıcak yemek verilecektir. Yemeklerin hazırlanmasında ve sunulmasında besin değerlerinin korunmasına ve hijyene gerekli özen gösterilecektir. Yüklenici yemekleri hazırladıktan sonra taşıma merkezi ilköğretim okullarına götürerek okul yönetimince gösterilen yemekhanede öğrenciler

servis yapacak, yemekhanenin ve servis takımlarının temizliğini yaptıktan sonra okuldan ayrılacaktır. Kendi imkanları ile taşınan öğrencilere de öğle yemeği verilecektir.

14. Geçen yıl taşıma kapsamında olan yerlerde okul açılmışsa taşıma kapsamından çıkarılacak, okul açılmamışsa taşıma işlemleri devam edecektir.

2009/33 Genelge

2009-2010 eğitim öğretim yılında taşıma hizmetlerinin etkili, ekonomik ve sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için taşınmalı ilköğretim uygulamasının planlama ve değerlendirme çalışmalarında;

1-Taşınmalı ilköğretim kapsamına alınacak yerleşim birimlerinin tespitinde İlgi (a) Yönetmelik hükümlerine mutlaka uyulacak. Yönetmelik hükümlerine uygun olmayan okul ve yerleşim birimleri kesinlikle taşınmalı kapsamına alınmayacak. Yönetmelik hükümlerine uygun olmadığı hâlde geçmiş yıllarda taşıma kapsamına alınan yerleşim birimleri de taşıma kapsamından çıkarılacaktır.

2-Belediye sınırları içerisinde kesinlikle taşınmalı ilköğretim uygulaması yapılmayacak, yapıldığı takdirde Bakanlıktan ödenek gönderilmeyecek, giderleri valiliklerce karşılanacaktır.

3-Taşınması ekonomik olmayan yerleşim birimlerindeki öğrencilere öncelik verilmek kaydıyla Yatılı ilköğretim bölge okullarındaki boş bulunan yatılılık kontenjanları doldurulduktan sonra taşıma kapsamına alınacak öğrencilerin planlaması yapılacaktır.

4-Daha önce taşınan yerleşim birimlerinden yeterli sayıda öğrencisi olan okul binalarının İlgi (c) yazı doğrultusunda onarımlarının yapılarak hizmete açılması sağlanacak, bu durumda olup da taşıma kapsamına alınan okullar taşıma kapsamından çıkarılacaktır.

5-Taşıma merkezi olarak tespit edilecek okulların derslik, ders araç-gereçleri ile öğretmen sayısının yeterli olmasına dikkat edilecek, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullar, kesinlikle taşıma merkezi olarak seçilmeyecektir. Zorunluluk olmadığı sürece yatılı ilköğretim bölge okulları ile ikili öğretim yapan ilköğretim okullarının taşıma merkezi ilköğretim okulu olarak seçilmesine izin verilmeyecektir.

6-Aynı güzergâh üzerinde bulunan ve taşıma kapsamına alınan yerleşim

birimlerindeki öğrencilerin taşıma ihalesi tek ihale şeklinde değerlendirilecektir.

7-Taşıma kapsamına alınacak yerleşim birimleri, alt birimlere bölünmeden bir bütün olarak değerlendirilecektir.

8-Öğrenci servis araçlarının İlgi (b) Yönetmelik hükümlerine uygun olmasına özen gösterilecektir.

9-Trafik denetim birimleri ile iş birliği yapılarak servis araçlarının trafik içerisinde sürekli denetimleri yapılacak, kurallara uymayanlar hakkında gerekli yasal ve idari işlemler yapılacaktır.

10-Öğrenci haricinde yolcu alınmasına, taahhüt edilen aracın ve sürücüsünün dışında başka araç ve sürücü ile taşıma yapılmasına izin verilmeyecek ve kurallara uymayanların sözleşmelerinin tek taraflı feshedilmesi için sözleşmelere gerekli hükümler konulacaktır.

11-Araç sürücüleri, 1-15 Eylül 2009 tarihleri arasında ilçeler bazında iki gün süreli hizmet içi eğitime alınacak ve eğitime alınan sürücülerle ilgili sayısal veriler ile eğitim konuları en geç 25 Eylül 2009 tarihinde Bakanlığımıza bildirilecektir.

12-İlgi (d) genelge ile istenilen bilgi formlarındaki veriler, ayrıca e- okul sisteminden de alınarak karşılaştırılması yapılacaktır. Bu nedenle taşımali ilköğretim verilerinin eksiksiz olarak e-okul sistemine girilmesi sağlanacaktır.

13-Taşıma kapsamına alınan öğrencilere mutlaka sıcak yemek verilecek, zorunluluk olmadığı sürece kumanya verilmeyecek, yemeklerin hazırlanmasında ve sunulmasında besin değerinin korunmasına ve hijyene gerekli özen gösterilecektir. Sözleşme hükümlerine uygun yemek verilip verilmediği ilköğretim müfettişleri ile ilgili yöneticiler tarafından kontrol edilerek taahhüdünü yerine getirmeyenler hakkında gerekli işlemler yapılacak ve yüklenicilerin Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca verilmiş üretim izin belgesinin bulunmasına dikkat edilecektir.

2.8. Haymanada Eğitim Durumu

Araştırmanın yapıldığı Ankara'nın Haymana ilçesi fazla yoğun olmayan nüfusu ve dağınık yerleşim yapısı ve köy altı yerleşim birimlerinin mevcut olması itibari ile taşımali eğitimin gerekçelerine yüksek düzeyde uyum gösteren bir ilçedir.

Tablo 3 ve Tablo 4’ te görüldüğü üzere Haymana’da Taşımali İlköğretim Uygulaması kapsamında 64 yerleşim biriminden 1095 öğrenci 12 taşıma merkezine taşınarak kendilerine eğitim hakkı kullanılmaktadır. Haymana’da toplam İlköğretim öğrenci sayısının 4590 olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu öğrencilerin % 22’si Taşımali İlköğretim Uygulaması kapsamında eğitim hakkından yararlanmaktadır. Bu oran % 6.11 olan Türkiye ortalamasının çok üzerindedir.

Haymana’nın taşıma merkezi okulları ve bu okullara taşınan öğrenci sayıları tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo. 3.

Sekiz Yıllık Eğitim Yapan Okul ve Öğrenci Sayılarına İlişkin Tablo

Sıra No	Okul Adı	Taşınan Köy Sayısı	Taşınan öğrenci Sayısı	Okulun Eğitim çevresi Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
1	Atatürk İÖO	12	172	156	328
2	M. Hilmi Doğan İÖO	13	170	196	366
3	Alahacılı İÖO	3	95	89	178
4	Ataköy İÖO	2	45	166	211
5	Altıpınar İÖO	2	46	133	179
6	Bahçecik İÖO	5	115	34	149
7	Bumsuz İÖO	4	89	76	165
8	Çalış İÖO	3	43	78	121
9	E. Kesikkavak İÖO	4	53	140	193
10	Balçıkhisar İÖO	1	22	110	132
11	Yenice İÖO	5	110	228	338
12	Gölbaşı Ş.K.M.B. İÖO	2	31	---	--
13	12 Eylül İÖO	--	--	460	460
14	Çaldağ İÖO	--	--	240	240
15	İstiklal İÖO	--	--	293	293
16	Sinanlı İÖO	--	--	238	238
17	Yaprakbayırı İÖO	--	--	68	68
18	Yurtbeyli İÖO	--	--	121	121
TOPLAM		64	1095	2977	4072

Taşımali ilköğretim uygulamasına paralel olarak ilçede 8 yıllık ilköğretim eğitimi verme şartlarını taşımayan 27 yerleşim birimindeki okullarda 39 derslikte 518 Öğrenci birleştirilmiş sınıf uygulaması ile öğrenimine devam etmektedir (Haymana MEM).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama aracı ile verilerin analizinde kullanılan istatistik işlemler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, taşınmalı ilköğretim uygulamasının öğrencileri taşınan yerleşim birimlerindeki öğrenci velileri, köy halkı ve köyün ileri gelenleri tarafından nasıl değerlendirildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak betimsel yöntemden yararlanılmış olup, araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel tarama modelinde, belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemine veya problemlerine cevap aranır (Arseven, 2001). Karasar'a (2002) göre tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.

Ayrıca tarama modeli, davranış bilimi ve disiplinlerine daha uygun düşmekte ve yöntemin özellikleri gereği kurumların mevcut düzenini bozmadan ve kurum personeline yönetsel güçlük çıkarmadan kullanılabilir (Kaptan, 1999).

3.2. Evren

Bu araştırmanın evreni Ankara İli Haymana ilçesinde öğrencilerinin tamamı taşınan köy/köyaltı yerleşim birimlerindeki öğrenci velileri, köy halkı ve köyün ileri gelenleridir.

Araştırma evrenine ilişkin bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.
Öğrencilerinin Tamamı Taşınan Köylere İlişkin Tablo

Sıra No	Köy-Birim Adı	Taşıma Merkezi Okulun Adı	Taşınan öğrenci Sayısı	Ulaşım Mesafesi	Taşıma Gerekçesi
1	Çeltikli	Yenice İÖO	26	8.9	CD
2	Şerefliçöğközü		16	8.6	CD
3	Çelebi Yaylası		21	4.1	CD
4	Özdemir Yaylası		30	7.6	A
5	Esenköy		16	19	CD
6	Yaylabeyi	M. Hilmi Doğan İÖO	15	20.5	CD
7	Durutlar		11	17	CD
8	Terzi Yaylası		19	12.6	D
9	Boşnak Kesikkavak		1	19	A
10	Dereköy		7	19.2	CD
11	Çayraz	Atatürk İÖO	26	8.3	B
12	Yamak		12	17	B
13	Söğüttepe		3	12.7	CD
14	Evcı		28	12.7	B
15	Gedik		20	16.1	B
16	Tabaklı	Çalış İÖO	11	16.1	CD
17	Germik Yaylası		6	35	CD
18	Molla Resul Yaylası		3	35	CD
19	Culuk		19	7.3	CD
20	Güzelcekale		11	13	CD
21	Pınarbaşı	Balçıkhisar İÖO	22	3	CD
22	Sazağası	Bumsuz İÖO	6	11	D
23	B.Konakgörmez	Emirler Kesikkavak İÖO	23	32.5	CD
24	Küçükkonakgörmez		1	32.5	D
25	Sırçasaray		21	13.5	B
26	Koç Yaylası	Alahacılı İÖO	8	32.5	A
27	Boğazkaya		14	17	CD
28	Eskikışla		12	6	CD
29	İncirli	Bahçecik İÖO	3	8.2	CD
30	Aktepe		5	8.2	CD
31	Kirazoğlu		19	5.4	B
32	Küçükyacağı	Kerpiç İÖO	4	21	CD
33	Serinyayla		10	21	CD
34	Büyükyacağı		21	11.5	CD
35	Türkşerefli	Gölbaşı ŞKMB İÖO	4	22	CD
36	Deveci		27	22	CD *
TOPLAM			501		

*MEB Taşımalı İlköğretim Yönetmeliğinin 9. Maddesine göre okulun taşımalı eğitim kapsamına alınma gerekçesi

A- Yerleşim biriminde okul bulunmaması,

B- Doğal afet ve başka nedenlerle okul binasının kullanılamayacak derecede hasarlı olması,

C- 1 inci, 2 nci ve 3 üncü sınıflarda toplam öğrenci sayısının 10 dan az olması,

D- Yerleşim birimindeki ilköğretim okulunda 4 üncü, 5 inci, 6 ncı, 7 nci ve 8 inci sınıflar için

yeterli sayıda derslik bulunmaması ve bu sınıflardaki toplam öğrenci sayısının 60'tan az olması,

Araştırmanın yapıldığı Ankara'nın Haymana ilçesi fazla yoğun olmayan nüfusu, dağınık yerleşim yapısı ve köy altı yerleşim birimlerinin mevcut olması itibari ile taşımali eğitimin gerekçelerine yüksek düzeyde uyum gösteren bir ilçedir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrencilerinin tamamı taşınan köy sayısı 36, bu köylerdeki taşınan toplam öğrenci sayısı 501'dir.

3.3. Örneklem

Evrenin tamamına ulaşılması zaman ve mali olanaklar açısından zor olacağından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırma örneklemini Haymana ilçesinde tesadüfi (random) yöntemle seçilen öğrencilerinin tamamı taşınan 14 köy veya köy altı yerleşim biriminden 128 öğrenci velisi, köy ileri gelenlerinden 35 kişi ve köy halkından 73 kişi olmak üzere toplam 236 kişi oluşturmaktadır. Araştırma örneklemine öğrenci velileri gibi öğrenci velisi olmaya köy halkı ve köyün ileri gelenleri de dahil edilerek, taşımali eğitimin sadece velilere değil genel olarak köy halkı tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Taşımali ilköğretim uygulamasına ilişkin öğrencileri taşınan yerleşim birimlerindeki öğrenci velileri, köy halkı ve köyün ileri gelenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından bir anket formu geliştirilmiştir.

Veri toplama aracının geliştirilmesinin ilk aşamasında ilgili literatür taraması yapılmış ve konu ile ilgili daha önce yapılan araştırmalar ve bu araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları gözden geçirilmiştir. Literatür taramasına dayalı olarak taşımali eğitime ilişkin 55 soruluk bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra bu maddelere ilişkin olarak uzman görüşü alınmış ve gerekli düzeltme ve ilaveler yapılmıştır. Uzman görüşünde sonra madde sayısı 50'e indirilerek ölçeğin ön uygulaması yapılmıştır. Bu 50 sorudan ilk 8 tanesi kişisel bilgilere ilişkindir. Bu soruları takiben, Likert tipi 36 maddelik ölçek yer almaktadır. En son olarak taşımali eğitime ilişkin 5 soru yer almıştır.

Ankette yer alan 36 maddelik Likert tipi 5'li ölçekte, "hiçbir zaman" seçeneği 1, "çok az" seçeneği 2, "arasıra" seçeneği 3, "genellikle" seçeneği 4 ve "her zaman" seçeneği 5 olarak rakamlarla birlikte belirtilmiştir.

Anketin ön uygulama sonucu toplanan verilerle yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri ilgili başlık altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

3.5. Veri Toplama Aracının Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

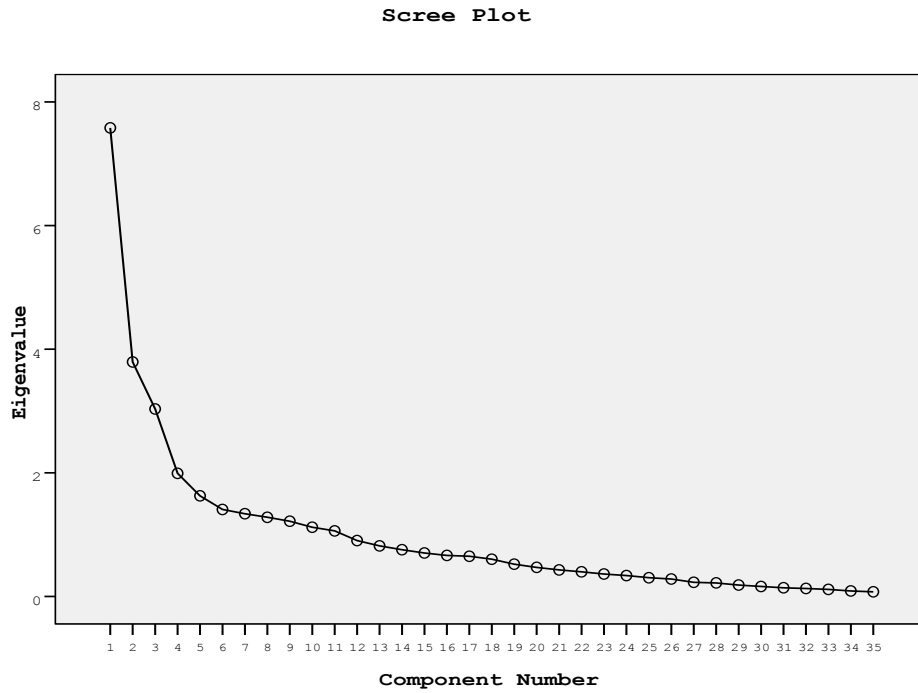
Ölçme yapı aracının geçerliliğini tespit edebilmek için faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ölçen çok sayıda değişkenden az sayıda tanımlanabilir anlamlı değişkeni keşfetmeye yönelik çok değişkenli bir istatistikî tekniktir. Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu olasılığını test eder. Faktör analizinin yapılabilmesi için veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığını test edilmesi gereklidir. Bu amaçla KMO ve Barlett değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 5.
KMO and Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliği Değerleri		.764
Bartlett's Testi	Ki Kare	2012.482
	Sd	630
	P	.000

Tablo 5’de görüldüğü gibi KMO değeri .764 olarak hesaplanmıştır. Bu değer örneklemin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Barlett testi sonucunun anlamlı çıkması da verilerin faktör analizinin yapılmasına uygun olduğunu göstermektedir.

Şekil 6.
Taşımali Eğitime İlişkin Veli ve Köy Halkı Görüşleri Anketine Ait Çizgi Grafik

Ölçeğin faktör analizinin yapılmasında Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) ve dik döndürme (Varimax) işlemleri yapılmıştır. Bu işlem sonucunda ortaya çıkan yapı matrisi ve çizgi grafiği (Şekil 6) incelenerek ölçeğin dört faktörlü olduğuna karar verilmiştir.

36 soruluk Likert tipi ölçeğin birinci boyutu “Köy Okulunun Kapalı Olmasının Yarattığı Sosyal Yoksunluk” olarak adlandırılmıştır. Bu boyutta 13 madde yer almıştır. Ölçeğin ikinci boyutu “Taşımali İlköğretim Uygulamasının Yarattığı Kaygılar” olarak adlandırılmıştır. Bu boyutta başlangıçta 10 madde yer almış olmakla birlikte bir madde (M 32) iki faktöre birden yük verdiği için analiz dışı bırakılmış ve ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin üçüncü boyutu ise “Köyde Okulun Açık Olmasına Duyulan İstek ve Bunun Köye Etkileri” olarak adlandırılmıştır. Bu boyutta yedi madde yer almıştır. Ölçeğin dördüncü boyutuna da “Taşımali İlköğretim Uygulamasının Yöntemleri” olarak adlandırılmıştır. Bu boyutta altı madde yer almaktadır. Böylece başlangıçta 37 olan madde sayısı 1 maddenin çıkarılmasıyla 36’ya düşürülmüştür.

Tablo 7
Taşımali Eğitime İlişkin Görüşler Anketinin Geçerlik Analizlerine İlişkin Değerler

Maddeler	Faktör yük değerleri			
	Sosyal Yoksunluk	Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	Uygulama Prosedürleri
s16	.785			
s18	.782			
s15	.774			
s19	.766			
s3	.725			
s20	.704			
s14	.645			
s23	.578			
s24	.575			
s17	.537			
s36	.458			
s34	.430			
s2	.351			
s7		.716		
s6		.620		
s13		.585		
s21		.569		
s22		.510		
s4		.490		
s27		.469		
s31		.467		
s5		.459		
s12			.671	
s9			.655	
s11			.591	
s10			.536	
s25			.522	
s1			.429	
s8			.401	
s30				.752
s33				.673
s29				.659
s35				.614
s28				.501
s26				.331
Açıklanan Varyans (%)	16.766	10.539	10.464	9.082
Toplam Varyans				46.851
Öz Değer	7.580	3.794	3.033	1.991

Taşımali Eğitime İlişkin Görüşler anketinin birinci boyutu olan “Köy Okulunun Kapalı Olmasının Yarattığı Sosyal Yoksunluk” boyutundaki maddelerin faktör yüklerinin

.35 ile .79 arasında değiştiği görülmektedir. Bu boyuta ilişkin öz değer (eigenvalue) 7.580. bu boyutun açıkladığı varyans 16.766'dır.

Taşımalı Eğitime İlişkin Görüşler anketinin ikinci boyutu olan "Taşımalı İlköğretim Uygulamasının Yarattığı Kaygılar" boyutundaki maddelerin faktör yüklerinin .46 ile .72 arasında değiştiği görülmektedir. Bu boyuta ilişkin öz değer (eigenvalue) 3.794. bu boyutun açıkladığı varyans 10.539'dir.

Taşımalı Eğitime İlişkin Görüşler anketinin üçüncü boyutu olan "Köyde Okulun Açılmasına Duyulan İstek ve Bunun Avantajları" boyutundaki maddelerin faktör yüklerinin .40 ile .67 arasında değiştiği görülmektedir. Bu boyuta ilişkin öz değer (eigenvalue) 3.033. bu boyutun açıkladığı varyans 10.464'tür.

Taşımalı Eğitime İlişkin Görüşler anketinin dördüncü boyutu olan "Taşımalı İlköğretim Uygulamasının Yöntemleri" boyutundaki maddelerin faktör yüklerinin .33 ile .75 arasında değiştiği görülmektedir. Bu boyuta ilişkin öz değer (eigenvalue) 3.033. bu boyutun açıkladığı varyans 9.082'dir.

Bu değerler Taşımalı Eğitime İlişkin Görüşler anketinin yapı geçerliği yüksek bir anket olduğunu göstermektedir.

Taşımalı Eğitime ilişkin ölçeğin güvenirliğinin hesaplanması için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Tablo 8'de görüldüğü gibi, ölçekte yer alan alt boyutların güvenirlik katsayısı .71 ile .89 arasında değişmektedir. Tüm ölçeğe ait cronbach alfa katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Hiçbir maddenin madde toplam korelasyon katsayısı .30'un altında çıkmadığından ölçekten madde çıkartılmamıştır. Bu değerler kullanılan veri toplama aracının güvenirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 8

Taşımalı Eğitime İlişkin Görüşler Anketinin Güvenirlik Analizlerine İlişkin Değerler

Boyut	Madde no	Madde toplam korelayon katsayıları	Cronbach Alfa Güvenirlik katsayıları
Sosyal Yoksunluk	S2	.371	.89
	S3	.656	
	s14	.586	
	s15	.680	
	s16	.718	
	s17	.488	
	s18	.720	
	s19	.710	
	s20	.678	
	s23	.534	
	s24	.551	
	s34	.424	
	s36	.420	
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	S4	.519	.78
	S5	.424	
	S6	.505	
	S7	.625	
	s13	.438	
	s21	.515	
	s22	.496	
	s27	.380	
s31	.304		
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	S1	.371	.77
	S8	.436	
	S9	.603	
	s10	.463	
	s11	.560	
	s12	.607	
	s25	.411	
Uygulama Yöntemleri	s26	.382	.71
	s28	.270	
	s29	.556	
	s30	.576	
	s33	.544	
	s35	.519	
Tüm Ölçek			.88

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel çözümlmeleri SPSS 15.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizi frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerlerine dayalı olarak yapılmıştır.

Taşınmalı eğitime ilişkin görüşlere betimsel bulgulara ait aritmetik ortalamaların yorumlanmasında aşağıdaki aralıklar dikkate alınmıştır (Özdamar, 2003: 32).

<u>Aritmetik ortalama</u>	<u>Aralıklar</u>
Hiçbir Zaman	1.00 - 1.79
Çok Az	1.80 - 2.59
Arasıra	2.60 - 3.39
Genellikle	3.40 - 4.19
Her Zaman	4.20 - 5.00

Katılımcıların cinsiyet, yaş, ikamet ettiği köy, çocuk sayısı ve aylık gelire göre taşınmalı eğitime ilişkin görüşlerinin karşılaştırılmasında t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmıştır. Cinsiyet gibi iki alt kategorili (kadın-erkek) değişkenlerin karşılaştırılmasında t testi kullanılmıştır. Yaş gibi alt kategori sayısı üç veya daha fazla olan değişkenlerin karşılaştırılmasında ANOVA analizi yapılmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farklılığın ortaya çıktığı karşılaştırmalarda, farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlenmesi amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Örneklemin alt gruplarında katılımcı sayılarının denk olmaması ve varyansların homojen olmamasından dolayı ANOVA koşullarını karşılamayan “ikamet edilen yerleşim birimi” ve “sosyal güvence durumu” değişkenlerine ilişkin karşılaştırmalarda Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Taşınmalı İlköğretim uygulaması kapsamında okulu kapatılan yerleşim birimlerindeki köy ileri gelenleri (Köy Muhtarı, Aza, İmam), öğrenci velileri ve köy halkının uygulamaya ilişkin algılarını ve bunların görüşleri arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan analizlerin sonuçları verilmiştir. Bulguların sunumunda öncelikle katılımcıların kişisel özelliklerine ilişkin bulgular verilmiştir. Ardından uygulamaya ilişkin katılımcıların görüşleri verilmiştir. Daha sonra değişkenler yaş, cinsiyet, sosyal güvenlik durumu, köydeki durumu, aylık geliri, çocuk sayısı ve çocuklarının öğrenim kademesi değişkenlerine göre karşılaştırmaların yapıldığı varyans analizi bulguları verilmiştir.

4.1. Katılımcıların kişisel özelliklerine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılanların kişisel özellikleri; yaş, cinsiyet, aylık gelir, sosyal güvenlik durumu, aylık geliri, köydeki durumu, çocuk sayısı ve çocuklarının öğrenim kademesine göre dağılımları tablo 9 da verilmiştir.

Tablo 9.

Katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Sosyal Güvenlik, Aylık Gelir Durumları ile Çocuk Sayısı, Çocuklarının Öğrenim Kademesi ve Köydeki Sosyal Konumlarına İlişkin Dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	f	%
Cinsiyet	Kadın	60	25.8
	Erkek	175	74.2
	Toplam	235	100
Yaş	28-33 Yaş	31	13.5
	34-39 Yaş	47	20.4
	40-45 Yaş	48	20.9
	46-51 Yaş	50	21.7
	52 Yaş ve üzeri	54	23.5
	Toplam	230	100
Sosyal Güvence	Emekli Sandığı	11	4.9
	SSK	9	4.0
	Bağ-Kur	96	43.0
	Yeşil kart	107	48.0
	Toplam	223	100
Durumu	Öğrenci velisi	128	54.2
	Köy halkından	73	30.9
	Köy ileri gelenleri (muhtar, aza, imam)	35	14.8
	Toplam	236	100
Aylık Gelir	0-300 TL	76	34.7
	301-600 TL	66	30.1
	601-900 TL	63	28.8
	901 TL ve üzeri	14	6.4
	Toplam	219	100

Tablo 9. Devamı

Katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Sosyal Güvenlik, Aylık Gelir Durumları ile Çocuk Sayısı, Çocuklarının Öğrenim Kademesi ve Köydeki Sosyal Konumlarına İlişkin Dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	f	%
Çocuk Sayısı	1-2 çocuk	29	12.3
	3-4 çocuk	135	57.2
	5 ve üzeri çocuk	72	30.5
	Toplam	236	100
Çocuklarının Öğrenim Kademesi	Birinci kademe	80	33.9
	İkinci kademe	27	11.4
	Hem birinci hem de ikinci kademe	38	16.1
	Öğrenci velisi olmayan	91	38.6
	Toplam	236	100

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılanların % 74.2'si erkek ve % 25.8'i kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Kadınların köylerde sosyal alanlarda erkeklere oranla daha düşük düzeyde yer almalarından dolayı anketlerin uygulanması esnasında erkeklere ulaşmanın daha kolay olmasının ortaya çıkardığı bir durum olarak görülmektedir.

Katılımcıların yaş durumları incelendiğinde, 28-33 yaş grubundakilerin oranının % 13.5 ile diğer gruplara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle okulu kapanan köylerde oluşan göç eğiliminin genç nüfus üzerinde daha fazla etkili olduğunu göstermektedir. Diğer yaş gruplarının sayısı birbirine yakın olmakla birlikte 52 yaş ve üzeri gruptakilerin sayısı diğer gruptakilerden fazla olması bu düşüncüyü destekler mahiyettedir.

Katılımcıların % 48'i Yeşil Kartlı, % 43'ü ise Bağ-Kur'ludur. SSK % 4 ve Emekli Sandığından sosyal güvencesi olanlar % 4.9'luk bir oran ile küçük gruplardan meydana gelmektedir. Bağ-Kur'lu olanların sayısı fazla olmakla birlikte bunların önemli bir kısmı Bağ-Kur üyesi (Çiftçi Bağ-Kur'u) olup aidatlarını ödeyemeyecek durumda oldukları anket formları üzerine yazdıkları notlardan ve görüşmeler esnasında yaptıkları açıklamalardan anlaşılmıştır.

Taşınmalı ilköğretim uygulamasına taraf olmaları durumuna ilişkin durumları incelendiğinde, Köy ileri gelenlerinin (muhtar, aza, imam) % 14.8 ile en küçük grubu, köy halkından olanların % 30.9 ve öğrenci velilerinin % 54.2 ile en büyük grubu oluşturdukları görülmektedir. Köy ileri gelenlerinin küçük grubu oluşturmaları doğal bir durumdur çünkü bunlar köyde toplam nüfus içinde azınlık olmakla birlikte birde köy altı yerleşim yerlerinde bu gruba dahil kimsenin olmamasının yarattığı doğal bir sonuçtur. Ancak köy halkından

olanların öğrenci velilerinden daha az olmaları eğitime ilgilerinin az olmasından kaynaklı olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Aylık gelir durumları incelendiğinde, % 34.7 ile en büyük grubu oluşturanların aylık 300 liranın altında bir gelire sahip oldukları, 901 lira ve üzeri gelire sahip olanların ise % 6.4 gibi küçük bir grubu oluşturdukları görülmektedir. Bu sonuç katılımcıların sosyal güvenlik durumlarına ilişkin belirleme ile uyumluluk göstermektedir.

Katılımcıların çocuk sayısına ilişkin incelemede, bunların yarıdan fazlasının % 57.2'sinin 3-4 çocuklarının olduğu, 1-2 çocuğu olanların ise % 12.3 ile en küçük grubu oluşturdukları belirlenmiştir. Bu durum köylerde oturanların çocuk sahibi olma eğilimlerinde bir azalma olmadığını göstermektedir. Köy şartlarında üst gelir grubu sayılabilecek (901 Lira ve üstü gelire sahip olanlar) olan katılımcılar genelin % 6.4'ünü oluştururken. 1-2 çocuk sahibi olanlar aynı paralelde genelin % 12.3'ünü oluşturmaktadır. Buradan ailenin gelir artışına bağlı olarak ailelerin çocuk sahibi olma eğilimlerinde azalma olduğu söylenebilir.

Çocukların öğrenim kademelerine ilişkin incelemede; % 33.9'nun çocuğunun ilköğretimin birinci kademesinde, % 11.4'ünün çocuğunun ilköğretimin ikinci kademesinde öğrenim gördüğü, % 16.1'inin ise hem birinci kademe hem de ikinci kademeye giden çocuklarının olduğu görülmektedir.

4.2. Katılımcıların uygulamaya ilişkin görüşlerine dair bulgular

Taşınmalı İlköğretim uygulamasının sonucu olarak köy okulunun kapalı olmasının yarattığı sosyal yoksunluk boyutundaki ifadelerle ilişkin bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10.

Köy Okulunun Kapalı Olmasının Yarattığı Sosyal Yoksunluk Boyutundaki İfadelerle İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Sosyal Yoksunluğa İlişkin Maddeler (Köyümüzün okulu açık olsa...)	Hiçbir zaman		Çok az		Ara sıra		Genellikle		Her zaman		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
2. Resmi dairelerle köyümüzün ilişkileri daha iyi olurdu	4	1.7	11	4.7	23	9.8	71	30.2	126	53.6	4.29	.77
3. Günlük hayatta karşılaştığım sorunu öğretmene danıştım	11	4.7	16	6.8	72	30.8	53	22.6	82	35	3.76	1.14
14. Öğretmenden kitap/dergi/gazete alıp okurdum	16	6.8	40	17.1	75	32.1	44	18.8	59	25.2	3.38	1.22

Tablo 10. Devamı

Köy Okulunun Kapalı Olmasının Yarattığı Sosyal Yoksunluk Boyutundaki İfadelere İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Sosyal Yoksunluğa İlişkin Maddeler	Hiçbir zaman		Çok az		Ara sıra		Genellikle		Her zaman		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
15. Öğretmen sayesinde yeni fikirler edinirdim	5	2.1	31	13.2	57	24.4	57	24.4	84	35.9	3.79	1.13
16. Öğretmenlerden siyasi gelişmeler hakkında bilgi sahibi olurdum	15	6.4	44	18.6	75	31.8	39	16.5	63	26.7	3.39	1.23
17. Öğretmenin sağlıklı yaşam konusundaki bilgisinden faydalanırdım	7	3	26	11.1	52	22.1	69	29.4	81	34.5	3.81	1.12
18. Öğretmenin temizlik alışkanlıklarından etkilenirdim	26	11.1	45	19.1	47	20	44	18.7	73	31.1	3.40	1.38
19. Öğretmenin alışveriş alışkanlıklarından etkilenirdim	65	27.9	48	20.6	51	21.9	27	11.6	42	18	2.71	1.44
20. Öğretmenin giyim tarzından etkilenirdim	69	29.5	59	25.2	37	15.8	27	11.5	42	17.9	2.63	1.46
23. Servis çalışmayacağı için köyümüzün ilçe/büyük köy ile irtibatı zayıflar	61	26.9	64	28.2	38	16.7	26	11.5	38	16.7	2.63	1.42
24. Öğrenci taşıyan servisçi işsiz kalır	86	37.2	56	24.2	27	11.7	27	11.7	35	15.2	2.43	1.46
33. Servis aracının öğrencileri almak için gelmediği zamanlar da olur	110	46.8	69	29.4	14	6	14	6	28	11.9	2.07	1.36
35. Milli Bayramlarda köyümüzde kutlama yapılıyor	134	58.9	19	8.3	18	7.8	18	7.8	41	17.8	2.19	1.60

Tablo 10’da görüldüğü gibi katılımcıların bu boyuttaki ifadelere katılımının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulgu, köy halkı ve velilerin yüksek düzeyde yoksunluğu hissettiklerini göstermektedir. Özellikle yöresel kültür özelliklerine ilişkin ifadelerde katılımın diğer maddelerle göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bütün toplumsal değişimin biricik motifi kültürdür. Kültürün maddi unsuru manevi unsuruna nazaran daha hızla değişir. Manevi kültür maddi kültürü gerilerden takip eder. Bunun sonucu olarak maddi olmayan kültürün maddi kültüre uymaya çalışır. Fakat maddi olmayan kültürün maddi kültüre göre bu düzenlenişi zaman alır. İşte toplumsal değer ve

tutumlar ile toplumsal örgütte meydana gelen teknolojik ve maddi değişimler maddi olmayan değişimlere nazaran daha hızlı olursa iki kültür arasındaki gecikmeye kültürel gecikme denmektedir (Türkdoğan. 1977:44). Katılımcıların ifadelerin bir kısmına her zaman seçeneği ile katılmaları ve bir kısmına ise Hiçbir zaman seçeneği ile katılmaları bu kültürel gecikme ile açıklanabilir.

Bu boyutta üyeler ifadelerin; “Resmi dairelerle köyümüzün ilişkileri daha iyi olurdu” (s= .77; % 53.6) “Her zaman”, “Günlük hayatta karşılaştığım sorunu öğretmene danıştım” (s=1.14; % 35) “Her zaman”, “Öğretmenden kitap/dergi/gazete alıp okurdum” (s=1.22; % 32.1) “Ara sıra”, “Öğretmen sayesinde yeni fikirler edinirdim” (s=1.13; % 35.9) “Her zaman”, “Öğretmenden siyasi gelişmeler hakkında bilgi sahibi olurdum” (s=1.23; % 31.8) “Ara sıra”, “Öğretmenin sağlıklı yaşam konusundaki bilgisinden faydalanırdım” (s=1.12; % 34.5) “Her zaman” ve “Öğretmenin temizlik alışkanlıklarından etkilenirdim” (s=1.32; % 31.1) “Her zaman” seçeneklerine en yoğun şekilde katılmışlardır.

Katılımcılar bu boyutta “Hiçbir zaman” seçeneğine yoğun olarak katıldıkları ifadeler ise; “Öğretmenin alışveriş alışkanlıklarından etkilenirdim” (s=1.44; % 27.9), “Öğretmenin giyim tarzından etkilenirdim” (s=1.46; % 29.5), “Servis çalışmayacağı için köyümüzün ilçe/büyük köy ile irtibatı zayıflar” (s=1.42; % 26.9), “Öğrenci taşıyan servisçi işsiz kalır” (s=1.46; % 37.2), “Servis aracının öğrencileri almak için gelmediği zamanlar da olur” (s=1.36; % 46.8) ve “Milli Bayramlarda köyümüzde kutlama yapılıyor” (s=1.60; % 58.9) ifadeleridir.

Bu boyuta verilen cevaplar genel olarak köy halkının köyde okulun açık olmamasının köy halkı ve köy sosyal yaşamı üzerinde yarattığı sosyal yoksunluğu üst düzeyde algıladıkları görülmektedir. Köy okulunun açık olması durumunda bunun sadece formal düzeyde eğitim görenleri değil okuldan beklenen ve informal eğitim yolu ile çevrenin aydınlanması ve eğitimi gibi görevleri kapsamında bu eğitim ve aydınlanmadan faydalanma noktasında güçlü bir istek duyduklarını göstermektedir. Kılıç (2001) araştırmasında merkez ilköğretim okullarının ilköğretimin toplumsal fonksiyonlarını diğer okullara göre daha ileri düzeyde gerçekleştirdiğini belirlemiştir. Taşınabilir ilköğretim uygulaması ile merkez okulların bulunduğu yerleşim yerinde ticari ve sosyal hareketlilik artarken öğrencisi taşınan yerleşim biriminde bunun aksi bir durumun söz konusu olduğu söylenebilir.

Burada göze çarpan en önemli husus Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğünün yayımladığı raporda Taşımali İlköğretim Uygulamasının Sosyal ve kültürel faydaları arasında “Öğrencilerin eğitim faaliyetlerine daha çok katıldıkları, sosyal etkinlikler ile kutlama ve anma günlerine ilişkin faaliyetlerin taşınan köylere götürüldüğü, bunun sonucunda birlik ve beraberliğin arttığı, kültürel etkileşimin olduğu” hususu ile köy halkının “Milli Bayramlarda köyümüzde kutlama yapılıyor” maddesine (s=1.60; % 58.9) gibi yüksek düzeyde “Hiçbir zaman” şeklinde görüş belirtmiş olmaları manidar bulunmuştur. Köy toplumlarında okulların yapmış oldukları bayram kutlamalarına halkın bütün yaş grupları ve kadın erkek ayrımı olmaksızın yoğun katılımı ve yaşadıkları coşku göz önünde bulundurulduğunda, öğrencisi taşınan merkezlerde kutlama yapılmaması; köy halkı açısından önemli bir sosyal yosunluk olmasının yanında, köylülerde vatandaş olma ve aidiyet duygusunun zayıflamasına neden olacağı düşünülmektedir. Altunsaray (1996) araştırmasında katılımcıların % 75.76’sı sosyal ve kültürel etkinlikleri öğrencilerin kendi köylerinde gösterilmediği yönünde ve araştırmamızla aynı paralelde sonuca ulaşmıştır.

Taşımali İlköğretim uygulamasının yarattığı kaygılar boyutundaki ifadelere ilişkin bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Taşımali İlköğretim Uygulamasının Yarattığı Kaygılar Boyutundaki İfadelere İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Uygulamanın Yarattığı Kaygılara İlişkin Maddeler (Köyümüzün okulu açık olsa...)	Hiçbir zaman		Çok az		Ara sıra		Genellikle		Her zaman		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
4. Çocuğunu okutmak için kimse köyden göç etmezdi	17	7.3	19	8.2	34	14.6	72	30.9	91	39.1	3.86	1.23
5. İmkanım olsa da köyden göç etmeyi düşünmezdim	31	13.2	8	3.4	25	10.6	70	29.8	101	43	3.86	1.36
6. Çocuğum okulda iken başına bir iş gelir diye kaygı duymazdım	18	12.3	7	4.8	8	5.5	32	21.9	81	55.5	4.03	1.39
7. Çocuğum kendi köyünün kültürüne yabancılaşmaz	14	9.9	9	6.3	12	8.5	40	28.2	67	47.2	3.96	1.31
13. Şimdiki gibi servis kaza yapar endişesi taşımazdım	18	12.1	2	1.3	8	5.4	21	14.1	100	67.1	4.23	1.35
21. Çocuğuma harçlık vermek zorunda kalmazdım	17	11.9	16	11.2	27	18.9	32	22.4	51	35.7	3.59	1.38

Tablo 11. Devamı

Taşımalı İlköğretim Uygulamasının Yarattığı Kaygılar Boyutundaki İfadelere İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Uygulamanın Yarattığı Kaygılara İlişkin Maddeler (Köyümüzün okulu açık olsa...)	Hiçbir zaman		Çok az		Ara sıra		Genellikle		Her zaman		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
22. Çocuğum harçlığını köyümüzde harcardı	14	9.9	13	9.2	27	19.1	32	22.7	55	39.0	3.72	1.33
27. Servis aracına öğrenci olmayanlar bindirilmiyor	41	17.4	43	18.2	52	22	39	16.5	61	25.8	3.15	1.44
31. Servis aracı arıza yapıp yolda kalıyor	72	30.5	80	33.9	38	16.1	20	8.5	26	11.0	2.36	1.30

Tablo 11’de görüldüğü gibi Taşımalı ilköğretim uygulamasının yarattığı kaygılar boyutundaki ifadelerle ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde; “Servis aracı arıza yapıp yolda kalıyor” ifadesi hariç diğer ifadelerin tamamında tamamına ilişkin görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu ifadelerde “Her Zaman” seçeneğine en yüksek düzeyde katılımın olduğu ifade yani kaygı düzeyinin en yüksek olduğu durum (s=1.35; % 67.1) ile öğrenci servisinin yolda kaza yapar diye duyulan kaygıya ilişkin ifadeye verilen cevaplarda ortaya çıkmıştır.

Katılımın diğerlerine göre daha düşük olduğu ifade ise; “Servis aracı arıza yapıp yolda kalıyor” ifadesidir. Bu ifadeye katılımcıların (s=1.30; % 30.5)’i “Hiçbir zaman” ve (s=1.30; % 33.9)’u ise “Çok az” seçeneğini işaretlemişlerdir. Diğer katılımcıların görüşleri ise kalan seçeneklerde dağılmıştır.

Buradan servis araçlarının arıza yapıp yolda kalma durumunun çok nadir zamanlarda meydana geldiği ve servis araçlarının bakımının yapıldığı sonucuna ulaşılabilir. Kabaş (2006) tarafından yapılan araştırmada bu doğrultuda bir sonuca ulaşılırken, Baş (2001) tarafından yapılan araştırma bulgularında ise taşıma araçlarının taşımaya uygun olmadığı ve bunun için taşıma araçlarının denetiminin artırılması önerisinin getirildiği görülmektedir. Bu da taşımalı eğitim uygulamasının uygulamaya başlaması üzerinden geçen zaman içerisinde hizmet sunumunda yapılan iyileştirmenin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

“Öğrenci servis araçlarına öğrenci olmayanlar bindirilmiyor” ifadesine katılımcıların en fazla işaretledikleri seçenek (s=1.44; % 25.8) ile “Her zaman” bindirilmiyor şeklinde

olmasına rağmen, diğer seçeneklerin bu oranın altında da olsa işaretlenmiş olması servis araçlarına öğrenci olmayan kişilerin bindirildiğini göstermektedir. Karakütük (1996) ve Büyükboyacı (1998)'nin araştırmalarında taşımalı ilköğretimde taşıma araçlarına öğrenciler dışında kişilerin alındığı; Baş (2001) tarafından yapılan araştırmada ise bu sorunun olmadığı taşıma araçlarına öğrenciler dışında kişilerin alınmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ulaşılan farklı sonuçlar farklı bölgelerin farklı ekonomik ve sosyal durumları ile açıklanabilir. Köyden ilçe merkezlerine mutlak taşıt araçlarının olmadığı yerlerde ilçe merkezine gitmek durumunda kalan vatandaşın servis aracına alınması eğer servis şoförü köy halkından veya köyde ikamet ediyor ise bunun sosyal bir zorunluluk olduğu değerlendirilmektedir. Servis şoförlerinin ulaşım maliyetleri ve taşıma ihale bedelleri göz önünde bulundurulduğunda servis şoförünün sabah öğrencileri almaya başka yerden gitmesi ve öğrencileri bıraktıktan sonra başka yere dönmesi maliyetleri artıracığından taşımayı karlı bir iş olmaktan çıkaracağı için servis şoförleri genel olarak orali olmasalar bile öğrencilerini taşıdıkları yerleşim biriminde ikamet etmektedir.

Taşımalı ilköğretim uygulaması sonucu okulu kapatılan köylerde okulun açılmasına duyulan istek ve bunun getirileri boyutundaki ifadelere ilişkin bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12.

Köyde Okulun Açık Olmasına Duyulan İstek ve Bunun Avantajlarına Dair İfadelere İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Okulun Açılmasına Dair Olumlu Yaklaşımlara İlişkin Maddeler (Köyümüzün okulu açık olsa...)	Hiçbir zaman		Çok az		Arasıra		Genellikle		Her zaman		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%		
1. Memnun olurdum	6	2.5	2	.8	1	.4	49	20.8	178	75.4	4.66	.77
8. Çocuğum derslerinde daha fazla başarılı olur	5	3.4	3	2.1	6	2.5	36	24.8	95	65.5	4.47	.94
9. Çocuğumun öğretmeni ile daha fazla görüşme imkanım olur	4	2.7	1	.7	8	5.5	28	19.2	105	71.9	4.57	.85
10. Çocuğum sosyal /sportif /kültürel faaliyetlere daha fazla katılırdı	8	5.6	7	4.9	21	14.6	44	30.6	64	44.4	4.03	1.14
11. Milli bayram kutlamalarına katılırdım	3	1.3	4	1.7	42	17.9	71	30.2	115	48.9	4.24	.89
12. Milli bayram coşkusunu öğrencilerle birlikte yaşadık	5	2.1	7	3.0	34	14.4	74	31.4	116	49.2	4.22	.95
25. Çocuğumun öğretmeni ile görüşmek daha kolay olurdu	6	4.1	3	2.1	17	11.6	19	13.0	101	69.2	4.41	1.05

Tablo 12’de görüldüğü gibi köyde okulun açık olmasına dair istek ve bunun getirileri boyutundaki ifadelerle ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde ifadelerin tamamında “Her zaman” seçeneğine katılımın yoğunlaştığı görülmektedir. Bu seçeneğe en yoğun katılım ise ($s=.77$; % 75.4) ile “Okulun açık olmasından memnun olurdum” ifadesine ilişkindir. Diğer ifadelerde ise her zaman seçeneğine katılım düzeyi “Çocuğumun öğretmeni ile daha fazla görüşme imkanım olur” ifadesine ($s=.85$; % 71.9), “Çocuğumun öğretmeni ile görüşmek daha kolay olurdu” ifadesine ($s=1.05$; % 69.2), “Çocuğum derslerinde daha fazla başarılı olur” ifadesine ise ($s=.94$; % 65.5) düzeyinde bir katılımın olduğu görülmektedir.

Bu durum köy halkının okulun açılmasına ilişkin olumlu beklentilerinin olduğu, çocuklarının kendi köylerinde okuması durumunda sosyal ve sportif faaliyetlere daha fazla katılacağına ve derslerinde daha başarılı olacağına ve kendilerinin öğretmenle daha kolay ve daha fazla görüşebileceklerine inanmaktadırlar.

Kabaş (2006)’ ya göre yönetici ve öğretmenler taşıma ile gelen öğrencilerin merkez okulun genel başarısını düşürdüğünü; veliler ise sorunun olmadığını düşünmektedirler. Baş (2001) tarafından yapılan araştırmada ise ara sıra ve genellikle seçeneklerinin daha fazla işaretlendiğinden sorunun çoğunlukla olduğu belirtilmektedir. Durum gösteriyor ki uygulamaya taraf olanlar bazı durumlarda fark etmeseler de taşınan öğrencilerin kendi ortamlarında derslerinde daha başarılı olacakları bu da ortamın yarattığı özgüvenin kendilerini daha fazla ifade etmelerini ve derslerinde daha fazla başarılı olacakları düşüncesini güçlendirmektedir.

Burada dikkat çeken bir başka husus katılımcıların ($s=.77$; % 75.4)’ü “Köyde okulun açık olmasından memnun olurdum” ifadesine her zaman seçeneği ile katılmalarına rağmen tablo 13’te görüldüğü gibi “Çocuklar bu şekilde daha iyi eğitim görüyor” ifadesine katılımcıların ($s=1.14$; % 39.9)’u “Her zaman” ve ($s=1.14$; % 33.9)’u “Genellikle” seçeneği ile katılmaktadırlar. Bu durum katılımcıların taşınmalı eğitim uygulaması ile öğrencilerin daha iyi şartlarda eğitim gördüklerine inanmalarına rağmen, uygulama sebebi ile köyde okulun kapanmasına bağlı olarak köyde yaşanan sosyal olumsuzluklar ile çocuğun başka bir köy veya merkeze taşınmasının yarattığı kaygılar sebebi ile köyde okulun açık olmasını istemektedirler.

Velilerin ($s=1.14$; % 44.4)’ü “Her zaman” ve ($s=1.14$; % 30.6)’sı ise “Genellikle” köyde okul açık olsa çocuğum sosyal/sportif ve kültürel faaliyetlere daha fazla katılırdı şeklinde görüş belirtmişlerdir. Recepoğlu (2006)’nın yaptığı araştırmada yönetici,

öğretmen ve öğrencilerin büyük çoğunluğu taşınalı eğitim kapsamında okuyan öğrencilerin bu tür etkinliklere katılımlarının yetersiz olduğu yönünde ve bu araştırma bulgularına paralel bir sonuca ulaşılmıştır. Çocuğun ders dışı etkinliklere katılımı, öğrencinin bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimi açısından ders içi etkinlikler kadar önemlidir. Bu nedenle taşınalı eğitim kapsamında taşınan öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını özendirecek önlemlerin alınması gerektiği söylenebilir.

Taşınalı ilköğretim uygulamasının yöntemleri boyutundaki ifadelerle ilişkin bulgular Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13.

Taşınalı İlköğretim Uygulamasının Yöntemlerine İlişkin İfadelerle İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Uygulama Yöntemlerine İlişkin Maddeler (Köyümüzün okulu açık olsa...)	Hiçbir zaman		Çok az		Arasıra		Genellikle		Her zaman		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
26. Köyümüz taşınalı ilköğretim uygulaması kapsamında olduğu için yolu bakımlı ve kış şartlarında sürekli açık tutuluyor	26	11.0	28	11.9	69	29.2	42	17.8	71	30.1	3.44	1.32
28. Servis aracında bazı öğrenciler ayakta gitmek zorunda kalıyor	42	17.8	35	14.8	82	34.7	36	15.3	41	14.7	3.00	1.31
29. Servis şoförü konuşmaları, hal ve hareketleri ile öğrencilere iyi örnek oluyor	25	10.7	34	14.6	50	21.5	67	28.8	57	24.5	3.42	1.29
30. Servis şoförü öğrencileri götürüp getirirken iyi davranıyor	13	5.6	21	9.0	33	14.1	82	35.0	85	36.3	3.88	1.16
32. Servis aracı öğrencileri zamanında evden alır, zamanında eve geri getirir	12	5.2	18	7.8	32	13.9	78	33.9	90	39.1	3.93	1.15
34. Çocuklar bu şekilde daha iyi eğitim görüyor	12	5.2	17	7.3	32	13.7	79	33.9	93	39.9	3.96	1.14

Tablo 13’te görüldüğü gibi Taşınalı İlköğretim uygulamasının uygulama yöntemlerine ilişkin görüşler incelendiğinde olumlu verilen, ifadelerin çoğuna “Her zaman” seçeneğinde katılımın yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kapsamda “Köyümüz taşınalı ilköğretim uygulaması kapsamında olduğu için yolu bakımlı ve kış şartlarında

sürekli açık tutuluyor” ifadesine (s=1.32; % 30.1), “Servis şoförü öğrencileri götürüp getirirken iyi davranıyor” ifadesine (s=1.16; % 36.3), “Servis aracı öğrencileri zamanında evden alır, zamanında eve geri getirir” ifadesine (s=1.15; % 39.1), “Çocuklar bu şekilde daha iyi eğitim görüyor” ifadesine (s=1.14; % 39.9) düzeyinde katıldıkları görülmektedir.

Katılımın diğer seçeneklerde yoğunlaştığı ifadeler ise “Servis aracında bazı öğrenciler ayakta gitmek zorunda kalıyor” ifadesine “Ara sıra” seçeneğine (s=1.31; % 34.7) ve “Servis şoförü konuşmaları, hal ve hareketleri ile öğrencilere iyi örnek oluyor” ifadesine ise en fazla katılımın (s=1.29; % 28.8) ile “Genellikle” seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Buradan köyün yolunun bakımlı ve açık tutulması köy sosyal ve ticari yaşamı açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca servis araçlarının öğrencileri zamanında evden alıp zamanında eve bırakması da hizmetin iyi yürütülmesi ve hizmete velinin güven duyması açısından iyi bir durum olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık öğrencilerin ayakta yolculuk yapmak zorunda kalması ve servis şoförlerinin yolculuk esnasında öğrencilere iyi davranması ve iyi örnek olması noktasında bir sorunun olduğunu düşündürmektedir. Bu servis şoförlerine yeterli eğitim verilmemiş olmasından kaynaklanıyor olabileceği gibi şoförlerin öğrendiklerini davranışa dönüştürme noktasında eksikliklerinin olduğu şeklinde de değerlendirilebilir. Öğrencilerin ayakta gitmek zorunda kalması ise idarenin denetim eksikliğinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Kabaş (2006) tarafından yapılan araştırmada yolların bakımlı ve açık olması durumuna ilişkin duruma düşük düzeyde sorun olarak görülürken, Baş (2001) tarafından yapılan araştırmada bunun ciddi bir sorun olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu durum araştırmada ulaşılan sonuçla paralellik arz etmektedir. Araştırmanın yapıldığı bölgenin coğrafi yapısının yanı sıra iklim yapısı da bazen yolların hemen açılmasını güçleştirebilmektedir. Altunsaray (1996) araştırmasında öğrencilerin zamanında evden alınıp zamanında eve geri getirilmesinde ciddi sorun olduğu yönünde bu araştırma bulgularının aksi sonuca ulaşmıştır. Taşımalı ilköğretim uygulamasının üzerinden geçen zaman ve uygulamada görülen aksaklıklar doğrultusunda uygulama yöntemlerinde yapılan değişiklikler ile kamu hizmetlerinde de kalite arayışları ve idari kontrolün artırılmasının zamanla bu sonucu meydana çıkardığı söylenebilir.

4.3. Katılımcıların görüşlerinin araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Köy halkının taşınalı eğitime ilişkin görüşlerinin köydeki durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14.

Katılımcıların taşınalı eğitime ilişkin görüşlerinin köydeki durumlarına Göre karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

Değişkenler	Köydeki Durumu	n	$\bar{X}$	s	f	p	Fark (Tukey)
Sosyal Yoksunluk	Öğrenci velisi	128	3.28	.86	5.198	.006	1-2
	Köy halkından	73	2.91	.80			
	Köy ileri gelenleri (muhtar, aza, imam)	35	3.00	.88			
	Toplam	236	3.12	.86			
Uygulamanın Yaratdığı Kaygılar	Öğrenci velisi	128	3.62	.84	2.899	.057	--
	Köy halkından	73	3.38	.74			
	Köy ileri gelenleri (muhtar, aza, imam)	35	3.35	.83			
	Toplam	236	3.51	.82			
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	Öğrenci velisi	128	4.39	.64	6.685	.002	1-2
	Köy halkından	73	4.18	.55			
	Köy ileri gelenleri (muhtar, aza, imam)	35	4.60	.40			2-3
	Toplam	236	4.35	.60			
Uygulama Yöntemleri	Öğrenci velisi	128	3.65	.79	.753	.472	--
	Köy halkından	73	3.57	.71			
	Köy ileri gelenleri (muhtar, aza, imam)	35	3.48	.80			
	Toplam	236	3.60	.77			

Tablo 14 incelendiğinde katılımcıların köyde okulun kapanmasının yarattığı sosyal yoksunluğu algılama durumlarına ilişkin görüşleri köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$F_{(2-233)} = 5.198$, $p < 0.05$]. Diğer bir ifadeyle, sosyal yoksunluk boyutunda taşınalı eğitime ilişkin görüşleri köydeki görevlerine göre değişmektedir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına göre öğrenci velileri ile öğrenci velisi olmayan köy halkının görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Öğrenci velisi olanların görüşleri ($s = .86$; $\bar{X} = 3.28$), köy halkından olanlara göre ifadeler katılımlar düzeyleri daha yüksektir. Bu bulguya dayalı olarak, öğrenci velilerinin köy halkı ve köy

ileri gelenlerine göre köyde okulun olmamasının yarattığı sosyal yoksunluğu daha çok hissedip yaşadıkları söylenebilir.

Katılımcıların taşınmalı eğitimin yarattığı kaygılar boyutunda ise görüşlerinin köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir [$F_{(2-233)} = 2.899$, $p > 0.05$]. Bu bulgu, köy halkının taşınmalı eğitimin yarattığı kaygı konusunda görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir. Aradaki farklılıklar anlamlı düzeyde olmamakla birlikte bu boyutta öğrenci velilerinin ($s = .84$; $\bar{X} = 3.62$), köy ileri gelenleri ve diğer köy halkından olanlara göre daha fazla kaygılı olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların köyde okulun açılmasına dönük istek ve bunun avantajlarına ilişkin görüşleri köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$F_{(2-233)} = 6.685$, $p < 0.05$]. Bu bulguya göre köy halkından olanların ($s = .55$; $\bar{X} = 4.18$) bu isteği en az düzeyde duyduklarını göstermektedir. Öğrenci velileri ($s = .64$; $\bar{X} = 4.39$) açısından bakıldığında bu durum çocuğunun gözü önünde okula gidip gelmesini istemek ve istediğinde çocuğuna ulaşabilmek ve öğretmeni ile görüşebilmenin yarattığı isteğin sonucu olduğu söylenebilir. Köy ileri gelenleri ($s = .40$; $\bar{X} = 4.60$) açısından bakıldığında ise bunlar köylerde genellikle okul çağında çocuk sahibi olma yaşı geçmiş olmakla beraber; bu istek köylerine ne kadar kamu hizmeti getirirlerse toplumda sosyal statülerinin yükselmesinden ve köylülerini kamu hizmetlerinden daha çok yararlandırma isteğinin sonucu olarak bu isteği duydukları değerlendirilmektedir. Köyde okulun açık olması ve köyde öğretmen bulunması, bazı hizmetleri istemeyi ve almayı kolaylaştırdığı bilinen bir durum olduğu için bu boyuta köy ileri gelenleri daha fazla katılmış olabilirler. Ayrıca köyde okulun kapatılması yerel yöneticilerin köye ilgisini azaltacağı bilinen bir durumdur. Okulun kapatılması köyün küçülmenin psikolojik eşiği olduğu için bunlar tarafından arzulanan bir durum olmamaktadır.

Katılımcıların taşınmalı ilköğretim uygulamasının yöntemlerine ilişkin boyutunda ise görüşlerinin köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir [$F_{(2-233)} = .753$, $p > 0.05$]. Buna rağmen öğrenci velilerinin ($s = .79$; $\bar{X} = 3.65$) diğer katılımcılara oranla uygulama boyutundaki olumlu görüşlere daha fazla katılmış olmaları uygulama yöntemlerinin veliler tarafından daha iyi gözlemlendiği ve uygulamanın belirlenen yöntemlere uygunluğu konusunda başarılı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Taşınmalı İlköğretim Uygulamasına ilişkin görüşlerinin cinsiyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15.

Katılımcıların Taşınalı İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	t	p
Sosyal Yoksunluk	Kadın	60	2.98	.92	1.519	.130
	Erkek	175	3.17	.83		
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	Kadın	60	3.55	.79	1.446	.152
	Erkek	175	3.50	.82		
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	Kadın	60	4.30	.67	.484	.629
	Erkek	175	4.37	.57		
Uygulama Yöntemleri	Kadın	60	3.59	.83	.493	.623
	Erkek	175	3.61	.75		

Tablo 15'te görüldüğü gibi katılımcıların taşınalı ilköğretim uygulamasının bütün boyutlarındaki görüşleri arasında cinsiyete göre anlamlı farklılık yoktur. Sosyal yoksunluk boyutunda [$t_{(233)} = 1.519$, $p > .05$], Uygulamanın yarattığı kaygılar boyutunda [$t_{(233)} = 1.446$, $p > .05$], Okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar boyutunda [$t_{(233)} = .484$, $p > .05$] ve uygulama yöntemleri boyutunda [$t_{(233)} = .493$, $p > .05$] olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılanların taşınalı eğitim uygulamasına ilişkin görüşleri cinsiyetlerine bağlı olarak değişmemektedir.

Kadın katılımcıların görüşleri uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluk boyutunu ($s=.92$; $\bar{X}=2.98$) ile erkek katılımcılardan ($s=.83$; $\bar{X}=3.17$) diğer boyutların tersine daha düşük düzeyde yaşamakla birlikte aradaki fark anlamlı değildir. Bu araştırmada cinsiyet köy halkının taşınalı eğitime ilişkin görüşlerini belirleyen bir değişken olmamıştır.

Katılımcıların Taşınalı İlköğretim Uygulamasına ilişkin görüşlerinin yaşadıkları köye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16.

Taşımali Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Yaşadıkları Köye Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Köy Adı	n	Sıra Ort.	χ^2	p
Sosyal Yoksunluk	Çeltikli	31	123.23	45.070	.000
	Şerefliçöğközü	19	94.79		
	Esenköy	22	131.70		
	Yaylabeyi	18	149.36		
	Durutlar	18	126.28		
	Yamak	18	181.22		
	Culuk	20	107.75		
	Pınarbaşı	14	53.00		
	Sazağası	12	93.04		
	B.Konakgörmez	15	111.50		
	Boğazkaya	17	136.24		
	Güzelcekale	4	148.25		
	Sırçasaray	20	87.65		
	Koç Yaylası	7	91.43		
	Toplam	235			
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	Çeltikli	31	102.32	32.009	.002
	Şerefliçöğközü	19	101.05		
	Esenköy	22	113.48		
	Yaylabeyi	18	139.39		
	Durutlar	18	106.58		
	Yamak	18	176.69		
	Culuk	20	97.95		
	Pınarbaşı	14	125.54		
	Sazağası	12	139.54		
	B.Konakgörmez	15	133.20		
	Boğazkaya	17	144.06		
	Güzelcekale	4	104.00		
	Sırçasaray	20	80.93		
	Koç Yaylası	7	94.43		
	Toplam	235			

Tablo 16'nın devamı.

Taşımali Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Yaşadıkları Köye Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Köy Adı	n	Sıra Ort.	χ^2	p
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	Çeltikli	31	141.26	46.183	.000
	Şerefliökgözü	19	117.71		
	Esenköy	22	71.84		
	Yaylabeyi	18	195.36		
	Durutlar	18	121.78		
	Yamak	18	97.28		
	Culuk	20	128.25		
	Pınarbaşı	14	108.18		
	Sazağası	12	74.88		
	B.Konakgörmez	15	113.23		
	Boğazkaya	17	119.91		
	Güzelcekale	4	118.00		
	Sırçasaray	20	102.10		
	Koç Yaylası	7	120.79		
	Toplam	235			
Uygulama Yöntemleri	Çeltikli	31	157.13	63.177	.000
	Şerefliökgözü	19	160.37		
	Esenköy	22	69.16		
	Yaylabeyi	18	129.92		
	Durutlar	18	57.50		
	Yamak	18	164.19		
	Culuk	20	96.93		
	Pınarbaşı	14	149.79		
	Sazağası	12	113.08		
	B.Konakgörmez	15	121.10		
	Boğazkaya	17	116.94		
	Güzelcekale	4	90.25		
	Sırçasaray	20	89.30		
	Koç Yaylası	7	88.21		
	Toplam	235			

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluk boyutunda yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir [$\chi^2_{(13)}=45.070$. $p<05$]. Sıra ortalamaları incelendiğinde; Yamak, Güzelcekale, Boğazkaya, Esenköy, Durutlar, Çeltikli ve Büyük konakgörmez köylerindeki katılımcılar taşımali ilköğretim uygulamasının, köy sosyal hayatında meydana getirdiği sosyal yoksunluğu diğer köylerdeki katılımcılara göre daha fazla yaşadıklarına ilişkin görüş belirtmişlerdir.

Bu durum sayılan köylerin öğrencilerinin taşındıkları merkeze uzaklıkları ve taşıma merkezinin ilçe merkezinde veya merkez köyde olma durumu ile anlamlandırılmamıştır. Ancak araştırmacı tarafından bilinen ve bu köylerden olup aldıkları eğitim sayesinde iş hayatında başarılı olmuş insanların varlığı nedeni ile eğitime olan inançları ve eğitimi önemsemeleri ile açıklanabilir.

Taşınmalı İlköğretim Uygulamasının yarattığı kaygılar boyutunda katılımcıların yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir [$\chi^2_{(13)} = 32.009$, $p < 0.05$]. Sıra ortalamaları incelendiğinde Culuk, Sırçasaray ve Koç yaylasından olan katılımcıların uygulamaya ilişkin kaygı düzeylerinin diğer köylerden olan katılımcılardan daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Okulun açılmasına ilişkin olumlu yaklaşımlar boyutunda katılımcıların yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir [$\chi^2_{(13)} = 46.183$, $p < 0.05$]. Sıra ortalamaları incelendiğinde; Esenköy, Yamak ve Sazağası köylerinin bu boyuttaki isteklerinin diğer köylere göre düşük çıkması bu köylerin öğrencilerinin taşındıkları merkez okullar olan Mahmut Hilmi Doğan İÖO, Atatürk İÖO ve Bumsuz İlköğretim okullarının eğitim ortamları, teknik donanım ve eğitim araç-gereci ile diğer okullardan daha iyi oldukları; bununla birlikte bu okulların akademik başarıları itibarı ile diğer merkez okullardan daha iyi bir durumda oldukları gerçeği araştırmacı tarafından bilinmekte ve fark bununla açıklanmaktadır.

Uygulama yöntemleri boyutunda katılımcıların yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir [$\chi^2_{(13)} = 63.177$, $p < 0.05$]. Sıra ortalamaları incelendiğinde; Esenköy, Durutlar, Culuk, Güzelcekale, Sırçasaray köyleri ve Koç Yaylasının bu boyuttaki olumlu görüşlere diğer köylerdeki katılımcılara göre düşük düzeyde katılmaları bu köylerin öğrencilerinin yararlandıkları taşıma hizmetinde mevcut aksaklıklarla açıklanabilir.

Taşınmalı İlköğretim uygulaması aslında YİBO uygulaması ile paralel yürütülen ve eğitim hakkının iyi kullandırılmasına yönelik uygulamadır. Taşınmalı ilköğretim uygulamasında Milli Eğitim Bakanlığının yayımladığı genelgelerde taşıma ihalesine katılımcının olmadığı durumlarda öğrencilerin YİBO'ya yerleştirilmesi emredilirken araştırma evreninde YİBO olmaması bu seçeneği ortadan kaldırmaktadır. Taşıma ihalelerine katılanların taşımanın yapıldığı yerleşim yerinden olması hem taşıyıcı açısından ekonomik olmakta hem de bölgedeki sosyal yapı bir köyün taşıma ihalesine başka yerden

birinin katılmasını da kısıtlamaktadır. Bu olumsuzlukların yansması olarak taşıma hizmetlerindeki aksamalar bu boyutta adı geçen köylerden olan katılımcıların olumlu görüşlere katılma düzeylerinin düşük çıkmasında etken olmuş olabileceğini düşündürmektedir.

Katılımcıların taşınalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşlerinin yaşlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17.

Katılımcıların Taşınalı İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

Değişkenler	Yaş	n	$\bar{X}$	s	f	p
Sosyal Yoksunluk	28-33 yas	31	3.24	.81	1.561	.186
	34-39 yas	47	3.31	.94		
	40-45 yas	48	3.19	.84		
	46-51 yas	50	3.05	.85		
	52 ve üzeri	54	2.93	.81		
	Toplam	230	3.13	.86		
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	28-33 yas	31	3.30	1.01	2.301	.060
	34-39 yas	47	3.71	.93		
	40-45 yas	48	3.68	.80		
	46-51 yas	50	3.35	.67		
	52 ve üzeri	54	3.45	.71		
	Toplam	230	3.51	.82		
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	28-33 yas	31	4.26	.81	1.596	.176
	34-39 yas	47	4.49	.59		
	40-45 yas	48	4.34	.53		
	46-51 yas	50	4.46	.49		
	52 ve üzeri	54	4.25	.54		
	Toplam	230	4.36	.58		
Uygulama Yöntemleri	28-33 yas	31	3.73	.96	2.225	.067
	34-39 yas	47	3.83	.82		
	40-45 yas	48	3.54	.72		
	46-51 yas	50	3.40	.73		
	52 ve üzeri	54	3.63	.63		
	Toplam	230	3.62	.77		

Tablo 17 incelendiğinde katılımcıların taşınalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşlerinin araştırmanın; sosyal yoksunluk [$F_{(4-233)} = 1.561$ $p > .05$], uygulamanın yarattığı kaygılar [$F_{(4-233)} = 2.301$. $p > .05$], okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar [$F_{(4-233)} = 1.596$. $p > .05$] ve uygulama yöntemleri boyutlarında [$F_{(4-233)} = 2.225$. $p > .05$] yaşlarına göre anlamlı

düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgu, her yaştaki köy halkının taşımali eğitim uygulaması konusunda görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluk boyutunda aradaki farklılıklar anlamlı düzeyde olmamakla birlikte bu boyutta 52 yaş ve üzerindeki kişilerin ($s=.81$; $\bar{X}=2.93$), diğer yaş grubundaki kişilere göre sosyal yoksunluğu daha az yaşadıkları konusunda görüş ortaya koydukları görülmektedir.

Katılımcıların taşımali ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşlerinin sosyal güvenlik durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18.

Taşımali Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Sosyal Güvencesi	n	Sıra ort.	χ^2	p
Sosyal Yoksunluk	Emekli Sandığı	11	109.73	.311	.958
	SSK	9	120.50		
	Bağ-Kur	96	113.52		
	Yeşil kart	107	110.15		
	Toplam	223			
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	Emekli Sandığı	11	125.59	.516	.915
	SSK	9	111.72		
	Bağ-Kur	96	111.13		
	Yeşil kart	107	111.41		
	Toplam	223			
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	Emekli Sandığı	11	131.14	1.431	.698
	SSK	9	120.33		
	Bağ-Kur	96	112.71		
	Yeşil kart	107	108.70		
	Toplam	223			
Uygulama Yöntemleri	Emekli Sandığı	11	109.73	1.604	.659
	SSK	9	115.44		
	Bağ-Kur	96	106.01		
	Yeşil kart	107	117.32		
	Toplam	223			

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların taşımali ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşlerinin; araştırmanın sosyal yoksunluk [$\chi^2_{(3)}=.311$. $p>05$], uygulamanın yarattığı kaygılar [$\chi^2_{(3)}=.516$. $p>05$], okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar [$\chi^2_{(3)}=1.431$. $p>05$] ve uygulama yöntemleri boyutlarında [$\chi^2_{(3)}=1.604$. $p>05$] sosyal güvenlik durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgu, köy halkının sosyal güvenlik

durumu ne olursa olsun taşınalı eğitim uygulaması konusunda görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların taşınalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşlerinin aylık gelir durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19.

Taşınalı Eğitime İlişkin Olarak Katılımcıların Aylık Gelir Durumuna Göre Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişkenler	Aylık Geliri	n	Sıra ort.	χ^2	p
Sosyal Yoksunluk	0-300 TL	76	117.21	1.582	.664
	301-600 TL	66	106.37		
	601-900 TL	63	105.08		
	901 TL ve üzeri	14	110.11		
	Toplam	219			
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	0-300 TL	76	121.22	3.677	.299
	301-600 TL	66	104.80		
	601-900 TL	63	103.61		
	901 TL ve üzeri	14	102.36		
	Toplam	219			
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	0-300 TL	76	110.68	3.482	.323
	301-600 TL	66	99.39		
	601-900 TL	63	116.86		
	901 TL ve üzeri	14	125.46		
	Toplam	219			
Uygulama Yöntemleri	0-300 TL	76	104.43	2.410	.492
	301-600 TL	66	106.14		
	601-900 TL	63	117.89		
	901 TL ve üzeri	14	122.96		
	Toplam	219			

Tablo 19 incelendiğinde katılımcıların taşınalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşlerinin; araştırmanın sosyal yoksunluk [$\chi^2_{(3)}=1.582$. $p>05$], uygulamanın yarattığı kaygılar [$\chi^2_{(3)}=3.677$. $p>05$], okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar [$\chi^2_{(3)}=3.482$. $p>05$] ve uygulama yöntemleri boyutlarında [$\chi^2_{(3)}=2.410$. $p>05$], Aylık gelir durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgu, katılımcıların aylık gelir durumları ne olursa olsun taşınalı eğitim uygulaması konusunda görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Taşınalı İlköğretim Uygulamasına ilişkin görüşlerinin Çocuk Sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20.

Katılımcıların Taşımalı İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Çocuklarının Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

Değişkenler	Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	s	F	p
Sosyal Yoksunluk	1-2 çocuk	29	3.26	.86	2.273	.105
	3-4 çocuk	135	3.19	.88		
	5 ve üzeri çocuk	72	2.95	.78		
	Toplam	236	3.12	.86		
Uygulamanın Yarattığı Kaygılar	1-2 çocuk	29	3.53	.92	.394	.675
	3-4 çocuk	135	3.54	.87		
	5 ve üzeri çocuk	72	3.44	.66		
	Toplam	236	3.51	.82		
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	1-2 çocuk	29	4.37	.62	1.843	.161
	3-4 çocuk	135	4.41	.59		
	5 ve üzeri çocuk	72	4.24	.59		
	Toplam	236	4.35	.60		
Uygulama Yöntemleri	1-2 çocuk	29	3.71	.69	2.494	.085
	3-4 çocuk	135	3.67	.78		
	5 ve üzeri çocuk	72	3.44	.77		
	Toplam	236	3.60	.77		

Tablo 20 incelendiğinde katılımcıların Taşımalı İlköğretim Uygulamasına ilişkin görüşlerinin araştırmanın sosyal yoksunluk [$F_{(2-233)}=2.273$ $p>05$], uygulamanın yarattığı kaygılar [$F_{(2-233)}=.394$. $p>05$], okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar [$F_{(2-233)}=1.843$. $p>05$] ve uygulama yöntemleri boyutlarında [$F_{(2-233)}=2.494$. $p>05$] çocuklarının sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgu, köy halkının çocuk sayısı ne olursa olsun taşımalı eğitim uygulaması konusunda görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluk boyutunda aradaki farklılıklar anlamlı düzeyde olmamakla birlikte bu boyutta 5 ve üzeri sayıda çocuk sahibi olanların ($s=.78$; $\bar{X}=2.95$), daha az çocuğu olan köy halkına göre sosyal yoksunluğu daha az yaşadıkları konusunda görüş ortaya koydukları görülmektedir.

Köy halkının taşımalı eğitime ilişkin görüşlerinin Çocuklarının öğrenim kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21.

Katılımcıların Taşımali İlköğretim Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin Çocuklarının Öğrenim Kademesine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.

Değişkenler	Öğrenim Kademesi	n	$\bar{X}$	s	F	P	Fark (Tukey)
Sosyal Yoksunluk	Birinci kademe	80	3.38	.76	9.762	.000	2-4 1-4
	İkinci kademe	27	3.51	.87			
	Hem birinci hem ikinci kademe	38	3.11	.96			
	Öğrenci velisi olmayan	91	2.79	.77			
	Toplam	236	3.12	.86			
Uygulamanın Yaratığı Kaygılar	Birinci kademe	80	3.60	.75	4.286	.006	2-4
	İkinci kademe	27	3.76	.98			
	Hem birinci hem ikinci kademe	38	3.68	1.00			
	Öğrenci velisi olmayan	91	3.28	.68			
	Toplam	236	3.51	.82			
Okulun Açılmasına Olumlu Yaklaşımlar	Birinci kademe	80	4.38	.61	.687	.561	
	İkinci kademe	27	4.44	.52			
	Hem birinci hem ikinci kademe	38	4.40	.73			
	Öğrenci velisi olmayan	91	4.29	.54			
	Toplam	236	4.35	.60			
Uygulama Yöntemleri	Birinci kademe	80	3.56	.91	2.432	.066	
	İkinci kademe	27	3.85	.55			
	Hem birinci hem ikinci kademe	38	3.78	.67			
	Öğrenci velisi olmayan	91	3.49	.70			
	Toplam	236	3.60	.77			

Tablo 21 incelendiğinde katılımcıların köyde okulun kapanmasının yarattığı sosyal yoksunluğu algılama durumlarına ilişkin görüşleri çocuklarının öğrenim kademesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$F_{(3-232)} = 9.762$, $p < 0.05$]. Diğer bir ifadeyle, sosyal yoksunluk boyutunda taşımali eğitime ilişkin görüşleri çocuklarının hangi öğrenim kademesinde öğrenim gördüklerine veya çocuklarının okul çağında olmamasına göre değişmektedir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu analiz sonuçlarına göre çocuğu ilköğretimin birinci kademesinde olan öğrenci velileri ile öğrenci velisi olmayan köy halkının görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çocuğu İlköğretimin birinci kademesinde olanların görüşleri ($s = .76$; $\bar{X} = 3.38$), öğrenci velisi olmayan ($s = .77$; $\bar{X} = 2.79$)

köy halkından olanlara göre ifadelere katılım düzeyleri daha yüksektir. Bu bulguya dayalı olarak, çocuğu ilköğretimin birinci kademesinde olan öğrenci velilerinin, öğrenci velisi olmayıp köy halkından olanlara göre köyde okulun olmamasının yarattığı sosyal yoksunluğu daha çok yaşadıkları söylenebilir.

Aynı şekilde çocuğu ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrenci velileri ile öğrenci velisi olmayan köy halkının görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çocuğu İlköğretimin ikinci kademesinde olanların görüşleri ($s=.82$; $\bar{X}=3.51$), öğrenci velisi olmayan ($s=.77$; $\bar{X}=2.79$) köy halkından olanlara göre ifadelere katılım düzeyleri daha yüksektir. Bu bulguya dayalı olarak, çocuğu ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrenci velilerinin, köy halkından olup öğrenci velisi olmayanlara göre köyde okulun olmamasının yarattığı sosyal yoksunluğu daha çok yaşadıkları söylenebilir.

Katılımcıların Taşımali İlköğretim Uygulamasının yarattığı kaygıları yaşama durumlarına ilişkin görüşleri çocuklarının öğrenim kademesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır [$F_{(3-232)}=4.286$. $p<05$]. Diğer bir ifadeyle, uygulamanın yarattığı kaygılar boyutunda katılımcıların taşımali eğitime ilişkin görüşleri çocuklarının hangi öğrenim kademesinde öğrenim gördüklerine veya çocuklarının okul çağında olmamasına göre değişmektedir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu analizin sonuçlarına göre çocuğu ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrenci velileri ile öğrenci velisi olmayan köy halkının görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çocuğu İlköğretimin ikinci kademesinde olanların görüşleri ($s=.98$; $\bar{X}=3.76$), öğrenci velisi olmayan ($s=.68$; $\bar{X}=3.28$) köy halkından olanlara göre ifadelere katılım düzeyleri daha yüksektir. Bu bulguya dayalı olarak çocuğu ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrenci velilerinin öğrenci velisi olmayıp köy halkından olanlara göre taşımali ilköğretim uygulamasının yarattığı kaygıyı daha çok yaşadıkları söylenebilir.

Katılımcıların köyde okulun açık olmasına dönük olumlu yaklaşımlar boyutunda ise görüşlerinin çocuklarının öğrenim kademesine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir [$F_{(3-232)}=.687$. $p>05$]. Bu bulgu, katılımcıların okulun açılmasına dönük taleplerine ilişkin görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların taşımali ilköğretim uygulamasının yöntemlerine ilişkin boyutunda ise görüşlerinin köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir [$F_{(3-232)}=2.432$. $p>05$]. Diğer bir ifadeyle, taşımali ilköğretim uygulamasının uygulama

yöntemleri boyutunda katılımcıların uygulamaya ilişkin görüşleri çocuklarının hangi öğrenim kademesinde öğrenim gördüklerine veya çocuklarının okul çağında olmamasına göre değişmemektedir.

Katılımcıların köydeki okulun kapatılarak öğrencilerin taşınmalı ilköğretim uygulaması kapsamına alınma nedenlerine ilişkin görüşleri tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22.

Öğrencilerin Taşınmalı İlköğretim Uygulaması Kapsamına Alınma Nedenlerine İlişkin Dağılım

Köyün taşınmalı eğitime alınma nedeni	f	%
Köyde okul binasının olmaması	41	17.6
Köyde okul binasının kullanılamayacak durumda olması	12	5.2
Okul binasının onarım ihtiyacının olması	14	6.0
Köyde öğrenci sayısının az olması	162	69.5
Diğer	4	1.7
Toplam		100

Tablo 22 incelendiğinde yerleşim yerindeki öğrencilerin taşınmalı eğitim kapsamına alınma sebebine ilişkin soruya; katılımcıların % 69.5’i Köyde öğrenci sayısının az olması nedeni ile köydeki öğrencilerin taşınmalı eğitim uygulaması kapsamına alındığını, % 17.6’sı ise köyde okul binasının olmamasına bağlı olarak öğrencilerin taşınmalı eğitim uygulaması kapsamına alındığını. % 6’sı Okul binasının onarım ihtiyacının olması ve % 5.2’si ise köyde okul binasının kullanılmayacak durumda olması nedenine bağlı olarak öğrencilerinin taşınmalı ilköğretim uygulaması kapsamına alındığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Katılımcıların görüşlerinden elde edilen bu bulgu Ankara Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan ve Tablo 4’te ki veriler ile karşılaştırıldığında genel olarak uyumlu olduğu ancak bazı katılımcıların köydeki okul binasının kullanılmayacak durumda olmasını, köyde okul binasının olmadığı şeklinde algıladıkları anlaşılmaktadır. Araştırma için anketler okul bulunmayan Koç Yaylasında ve okulu kullanılmayacak durumda olan köylerden ise sadece Yamak’ta uygulanmıştır.

Katılımcıların taşıma merkezi okulda yapılan eğitimin şekline ilişkin görüşleri tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23.

Taşıma Merkezi Okulda Yapılan Eğitimin Şekline İlişkin Dağılım

Taşıma merkezi okulda yapılan eğitimin şekli	f	%
Her sınıf ayrı ve müstakil bir derslikte	141	98.6
Birden fazla sınıf aynı derslikte (Birleştirilmiş sınıf)	2	1.4
Toplam	143	100

Tablo 23 incelendiğine katılımcıların % 98.6'sı uygulama kapsamında taşınan öğrencilerin her sınıf ayrı ve müstakil bir derslikte eğitim gördüklerini sadece % 1.4'ü öğrencilerin birleştirilmiş sınıflarda eğitim gördüklerini belirtmişlerdir.

Bu bulgu Taşımalı ilköğretim uygulamasının ruhuna uygun olarak öğrencilerin müstakil dersliklerde eğitim gördüklerini, birleştirilmiş sınıfta eğitim yapıldığını belirtenlerin ya geçici bir durumu kalıcı imiş gibi algılamalarından ya da uygulamadan haberdar olmamaları durumu ile açıklanabilir. Çünkü araştırma evreni olan Haymana'nın öğretmenler açısından zorunlu hizmet bölgesi kapsamına alınmasından bu yana, Ankara'ya yakın olması nedeni ile öğretmen sıkıntısı çekilmemektedir. Öğretmen ve derslik sıkıntısı olmayan yerde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmadığı araştırmacı tarafından bilinen bir durumdur. Büyükkaragöz ve Şahin (1995)'in yaptıkları araştırmada ulaştıkları sonuç bu verilerle uyusmaktadır.

Uygulama kapsamında taşınan öğrencilere okulda verilen yemeğin türüne ilişkin katılımcıların görüşleri tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24.

Taşıma Merkezi Okulda Öğrencilere Verilen Yemeğin Türüne İlişkin Dağılım

Öğrencilere okulda verilen yemek	f	%
Sıcak Yemek	136	95.8
Kumanya (Ekmek arası yemek)	4	2.8
Diğer	2	1.4
Toplam	142	100

Tablo 24 incelendiğinde katılımcıların % 95.8'i öğrencilere sıcak yemek, % 2.8'i kumanya (Ekmek arası yemek) ve % 1.4'ü ise diğer şıkkını işaretlemişlerdir. Bu bulgu öğrenci velilerinin tamamına yakın çoğunluğu tarafından belirlenen öğrencilere sıcak yemek verildiği hususu Milli Eğitim Bakanlığının yayımladığı genelgelerde ısrarla üzerinde durduğu bir husustur. Öğrencilere sıcak yemek veriliyor olması uygulamanın belirlenen yöntemlere uygun şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Öğrenci velisi olan katılımcıların taşıma merkezi okuldan toplantıya çağırılma sayısına ilişkin görüşleri tablo 25’ te verilmiştir.

Tablo 25.

Velilerin Taşıma Merkezi Okula Toplantıya Çağırılma Sayısına İlişkin Dağılım

Veli olarak toplantıya çağırılma durumu	f	%
Hiç çağırılmadım	7	4.8
1 Defa	24	16.3
2 defa	51	34.7
3 defa	31	21.1
3 defadan daha fazla	34	23.1
Toplam	147	100

Tablo 25 incelendiğinde öğrenci velilerinin % 34.7’si iki defa, % 23.1’i üç defadan daha fazla, % 21.1’i 3 defa, % 16.3’ü bir defa ve % 4.8’i ise hiç toplantıya çağırılmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

MEB Taşımali İlköğretim Yönetmeliğinin 14/m maddesinde merkez okul müdürünün görevleri sırlanırken “Biri öğretim yılı başında olmak üzere öğretim yılı içerisinde taşınan öğrencilerin velileri ile en az üç toplantının yapılmasını sağlamak” hususu merkez okul müdürünün görevleri arasında sayılmıştır. Bu bulgular ve yönetmelik hükmü, okul-aile işbirliğinin en önemli unsuru olan veli toplantılarının yeterince yapılmadığı ve araştırmanın bu boyutunda sorun olduğu söylenebilir. Kefeli (2005) yaptığı araştırmada veli toplantılarına katılma düzeyi en düşük YİBO’larda ardından ise Taşımali İlköğretim öğrencilerinde olduğunu belirlemiştir. Altunsaray (1996) araştırmasında müfettiş yönetici ve öğretmenlerin taşınan öğrencilerin velileri ile yeterince toplantı yapılmadığı yönünde görüş belirttiklerini saptamıştır.

Taşımali İlköğretim Uygulamasına ilişkin ölçeğin sonuna konulan açık uçlu soruya katılımcıların yazdıklarından araştırmacı tarafından buraya alınmaya değer görülen katılımcı değerlendirmeleri aşağıya çıkarılmıştır.

“Arabası olmayan veli öğretmenle görüşmeye gidemiyor. Gitmek durumunda kaldığında öğrenci servisini kullanıyor ve kısa bir görüşme için bile akşama kadar servisin dönüşünü beklemek durumunda kalıyor”.

Bu durum Türk Milli Eğitiminin temel ilkelerinden olan okul-aile işbirliği ilkesinin yeterli olanaklardan yoksun veliler için uygulanmasının önünde engel olarak durmaktadır.

Bu durumdaki veliler için taşıma merkezi okulların yönetici ve öğretmenleri özel önlemlerle ilkenin işletilmesini sağlamaları beklenir.

“Öğrencilere verilen yemekler soğuk olarak servis ediliyor”, “Yemeklerin daha kaliteli olması ve düzenli olması gerekir”, “Öğrenciler yemeklerini ayakta veya bahçede yiyor”, “Çocukların yemek alışkanlığı kazanmaları için okul yöneticileri ve nöbetçi öğretmenler bu konuda daha hassas ve ilgili davranmalı”,

Taşımalı ilköğretim uygulamasının başladığı zamanlarda öğrenciler ya kendileri evden yemek götürmekte ya da Kaymakamlıklara bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile hayırsever insanların katkıları ile kısıtlı olanaklarla verilen öğlen yemeği, araştırmanın yapıldığı zamanda yemek bedeli Bakanlıktan gönderilen ödeneklerden karşılanmaktadır. Yemek hizmetinin temin ve sunum şartları mevzuatla belirlenmiştir. Zaman içerisinde yönetim anlayışında meydana gelen değişimler hizmet kalitesinin artırılmasını ön gören talimatlara rağmen velilerin çocuklarına ve eğitime verdikleri önem artmış ve beklenti düzeyini yükseltmiştir. Bu beklentiler doğrultusunda orta düzey eğitim yöneticilerinin yemek hizmetinin temin ve sunumuna ilişkin denetimlerini artırarak velilerin beklentileri doğrultusunda kaliteyi yükseltmeleri gerektiği düşünülmektedir.

“Küçük çocuklar uyum problemleri yaşıyor”, “Öğrenci sayısı fazla olan okullarda disiplin sorunları yaşanıyor”, “Öğrencilere daha fazla ilgi gösterilsin”, “Merkez okulun öğrencilerinin taşımalı gelen öğrencileri dışlamalarına izin verilememelidir”, “Öğrencilerin öğlen arasında vakit geçirebilecekleri kapalı sosyal alanların yapılması gerekir”, “Öğrencinin kendi köyünden başka bir yerde teneffüste velisi veya bir aile büyüğü tarafından sorulamaması/gözlenememesi uygulamanın önemli bir eksikliğidir”.

Bu ifadelerdeki “sosyal alanlar” talebi eğitim hakkının kullanımının sosyal devlette yüksek standart sağlanarak kullandırılması gerektiği olgusu göz önünde bulundurulduğunda haklı bir talep olarak görülmektedir ve bunun sağlanması için taşıma merkezleri belirlenirken sosyal eklentileri olan okulların merkez okul olarak seçilmesi veya bu okullarda sosyal alanların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Diğer ifadelerdeki taleplere ilişkin olarak bu okullarda rehber öğretmen ve diğer öğretmenlerin hizmet içi eğitim yolu ile öğrencilerin farklılıklarına sosyal destek sağlayabilecek ve riskleri ortadan kaldıracabilecek düzeye getirilmeleri ile olanaklı görülmektedir.

“Servis aracı çok kötü ve bakımsız olması nedeni ile hava koşulları nedeni ile bazen öğrenciler gidemiyor, bazen de yolda kalıyor”, “Servis aracı çok eski olduğu için içeriye toz alıyor”, “Servis şoförü aracı çok hızlı kullanıyor”, “Servis şoförleri çoğu zaman öğrencilerin tamamını beklemeden gidiyor”, “Servis şoförü servis aracında çok sigara içiyor”, “Servis araçlarının devamlı denetlenmesi gerekir”, “Yollar çok bozuk. kışın berbat oluyor”.

Uygulamanın servis boyutuna ilişkin yazılan bu ifadeler uygulamanın başından beri var olan ve halen devam eden sorunların varlığını göstermektedir. Bu olumsuz durumların düzeltilmesi için yöneticilerin servis şoförlerinin eğitime daha fazla önem vermeleri, gerek kendileri gerekse kolluk kuvvetleri aracılığı ile denetimlerini artırmaları ve bunun yanında belirlenen eksikliklerin giderilmesi için servis hizmetleri alımında sözleşmelerinin geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

“Uygulama kapsamında öğrencilerin branş öğretmenlerinden ders almaları önemli bir avantajdır”, “Taşımalı eğitim uygulaması birleştirilmiş sınıf uygulamasından daha iyidir”, “Bu uygulama sayesinde çocukların sorumluluk duygusu gelişiyor”,

Uygulamanın olumsuz olarak algılanan boyutları ile birlikte olumlu algılanan bu ifadeler de zorunlu şartların ortaya çıkardığı uygulamanın diğer uygulamalara göre artıları olarak değerlendirilmekte ve ilk iki ifade daha önce yapılmış olan araştırmaların sonuçları ile örtüşmektedir Büyükkaragöz ve Şahin (1994), Karakütük (1996).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Araştırmaya katılanlar taşınmalı ilköğretim uygulamasının taşınan köylerde yarattığı sosyal yoksunluk boyutuna ilişkin ifadelerden; “Resmi dairelerle köyümüzün ilişkileri daha iyi olurdu”, “Günlük hayatta karşılaştığım sorunu öğretmene danışırdım”, “Öğretmen sayesinde yeni fikirler edinirdim”, “Öğretmenin sağlıklı yaşam konusundaki bilgisinden faydalanırdım” ve “Öğretmenin temizlik alışkanlıklarından etkilenirdim” ifadelerinde yoğun olarak “Her zaman” seçeneği ile katılmışlardır. Bunun yanında “Öğretmen kitap/dergi/gazete alıp okurdum”, “Öğretmen siyasi gelişmeler hakkında bilgi sahibi olurdu” ifadelerinde ise “Ara sıra” ve “Milli Bayramlarda köyümüzde kutlama yapılıyor” ifadesinde ise çoğunlukla “Hiçbir zaman” seçeneğini işaretleyerek uygulamanın köyde bir sosyal yoksunluğa neden olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanlar taşınmalı ilköğretim uygulamasının yarattığı kaygılara ilişkin boyutundaki ifadelerden; “Çocuğunu okutmak için kimse köyden göç etmezdi”, “İmkanım olsa da köyden göç etmeyi düşünmezdim”, “Çocuğum okulda iken başına bir iş gelir diye kaygı duymazdım”, “Çocuğum kendi köyünün kültürüne yabancılaşmaz”, “Şimdiki gibi servis kaza yapar endişesi taşımazdım”, “Çocuğuma harçlık vermek zorunda kalmazdım”, “Çocuğum harçlığını köyümüzde harcardı” ifadelerine çoğunlukla “Her zaman” seçeneğini ve “Servis aracı arıza yapıp yolda kalıyor” ifadesinde çoğunlukla “Ara sıra” seçeneğini işaretleyerek uygulamanın kaygılara neden olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanlar uygulama nedeni ile kapatılan okulun tekrar açılması yönündeki beklentilerine ilişkin boyutundaki ifadelerden; “Memnun olurdu”, “Çocuğum derslerinde daha fazla başarılı olur”, “Çocuğumun öğretmeni ile daha fazla görüşme imkanım olur”, “Çocuğum sosyal /sportif /kültürel faaliyetlere daha fazla katılırdı”, “Milli bayram kutlamalarına katılırdım”, “Milli bayram coşkusu öğrencilerle birlikte yaşardık” ve “Çocuğumun öğretmeni ile görüşmek daha kolay olurdu” ifadelerin tamamına “Her zaman” seçeneği ile katılarak köylerinde okulun açılması ve çocuklarının kendi köylerinde okuması yönünde görüş belirtmişlerdir.

Katılımcılar taşınmalı eğitimin uygulama yöntemleri boyutundaki ifadelerden; “Köyümüz taşınmalı ilköğretim uygulaması kapsamında olduğu için yolu bakımlı ve kış

şartlarında sürekli açık tutuluyor”, “Servis şoförü öğrencileri götürüp getirirken iyi davranıyor”, “Servis aracı öğrencileri zamanında evden alır, zamanında eve geri getirir”, “Çocuklar bu şekilde daha iyi eğitim görüyor” ifadelerinde çoğunlukla “Her zaman” seçeneğini işaretleyerek uygulamanın kısmen yönergelere uygun yürütüldüğü yönünde görüş belirtmişlerdir.

Aynı boyutta “Servis aracında bazı öğrenciler ayakta gitmek zorunda kalıyor”, ifadesinde çoğunlukla “Ara sıra” seçeneği ve “Servis şoförü konuşmaları. hal ve hareketleri ile öğrencilere iyi örnek oluyor” ifadesinde çoğunlukla “Genellikle” seçeneğini işaretlemek sureti ile uygulamanın bu boyutu itibari ile kısmen sorunlu olarak gördükleri ve uygulama yöntemlerinde aksamalar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların köydeki durumlarına göre; köyde okulun kapanmasının yarattığı sosyal yoksunluğu algılama durumlarına ilişkin görüşleri köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, sosyal yoksunluk boyutunda taşımali eğitime ilişkin görüşleri köydeki görevlerine göre değişmektedir. Öğrenci velileri, köy halkı ve köy ileri gelenlerine göre köyde okulun olmamasının yarattığı sosyal yoksunluğu daha üst düzeyde algılamaktadırlar. Katılımcıların köyde okulun açılmasına dönük istek ve bunun avantajlarına ilişkin görüşleri köydeki durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Öğrenci velileri ve köyün ileri gelenleri köyde okulun açılmasını en çok isterken köy halkından olanlar bu ihtiyacı diğerlerine göre daha düşük düzeyde hissetmektedirler.

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna rağmen kadın katılımcılar uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluğu algılamalarına ilişkin görüşlere; uygulamanın yarattığı kaygılar, okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar ve uygulama yöntemleri boyutlarına göre daha az düzeyde katılmaktadırlar.

Katılımcıların uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluk ve uygulamanın yarattığı kaygılar boyutlarında yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir. Yamak, Güzelcekele, Boğazkaya, Esenköy, Durutlar Çeltikli ve Büyük konakgörmez köylerindeki katılımcıların, taşımali ilköğretim uygulamasının köy sosyal hayatında meydana getirdiği sosyal yoksunluğu diğer köylerdeki katılımcılara göre daha fazla yaşadıkları; Culuk, Sırçasaray ve Koç yaylasından olan katılımcıların uygulamaya ilişkin kaygı düzeylerinin diğer köylerden olan katılımcılardan daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar boyutunda katılımcıların yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir. Esenköy, Yamak ve Sazağası

köylerinin bu boyuttaki istekleri diğer köylere göre daha düşüktür. Araştırmanın uygulama yöntemleri boyutunda katılımcıların yaşadıkları köye göre görüşleri arasındaki fark anlamlı düzeydedir. Esenköy, Durutlar, Culuk, Güzelcekale, Sırçasaray köyleri ve Koç Yaylasının bu boyuttaki olumlu görüşlere katılım düzeyleri diğer köylerdeki katılımcılara göre düşük düzeydedir.

Katılımcıların taşınmalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşleri; araştırmanın sosyal yoksunluk, uygulamanın yarattığı kaygılar, okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar ve uygulama yöntemleri boyutlarında yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Uygulamanın yarattığı sosyal yoksunluk boyutunda aradaki farklılıklar anlamlı düzeyde olmamakla birlikte 52 yaş ve üzerindeki katılımcılar diğer yaş grubundaki kişilere göre sosyal yoksunluğu daha az yaşadıkları konusunda görüş ortaya koymuşlardır.

Katılımcıların taşınmalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşleri; araştırmanın sosyal yoksunluk, uygulamanın yarattığı kaygılar, okulun açılmasına olumlu yaklaşımlar ve uygulama yöntemleri boyutlarında sosyal güvenlik, aylık gelir ve çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Araştırmanın sosyal yoksunluk boyutunda katılımcıların taşınmalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görüşleri; çocuklarının hangi öğrenim kademesinde öğrenim gördüklerine veya çocuklarının okul çağında olmamasına göre değişmektedir. Çocuğu ilköğretimin birinci kademesinde olan öğrenci velileri ile öğrenci velisi olmayan köy halkının görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çocuğu ilköğretimin birinci kademesinde olan öğrenci velileri, öğrenci velisi olmayıp köy halkından olanlara göre köyde okulun olmamasının yarattığı sosyal yoksunluğu daha üst düzeyde yaşamaktadır. Aynı şekilde çocuğu ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrenci velileri, köy halkından olup öğrenci velisi olmayanlara göre köyde okulun olmamasının yarattığı sosyal yoksunluğu daha çok yaşamaktadır. Çocuğu ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrenci velileri, öğrenci velisi olmayıp köy halkından olanlara göre taşınmalı ilköğretim uygulamasının yarattığı kaygıyı daha çok yaşamaktadır.

4.2. Öneriler

Öğrencilerin servis araçları ile okula gelip gittikleri zamanın eğitimin bir parçası olduğundan hareketle servis şoförleri eğitilmeli ve hizmet alımı sözleşmelerinde şoförlerin uyacakları kurallar ve bunlara uymayanlara uygulanacak yaptırımlar ayrıntılı olarak belirlenmeli, sözleşme şartlarına uymayanlara yaptırım uygulanmalıdır.

Öğrenci taşımacılığının sözleşmede belirtilen araç ve şoförle yapılıp yapılmadığı sıklıkla kontrol edilmelidir.

Öğrencileri taşıyan köylerin yollarının bakımının yapılması sağlanmalı, kış şartlarında bu yolların kapanması durumunda öncelikle bu yollar açılarak velilerin kaygıları giderilmelidir.

Servis araçlarının periyodik bakımlarının yaptırılması ve bunun kontrol edilmesi sözleşme hükmü olarak belirlenmelidir.

Eğitimin bir parçası olan taşıma ve yemek hizmetinin sosyal yararlanıcısı olan öğrencilerin velileri uygulama kapsamındaki hakları ve görevleri konusunda bilgilendirilmelidir.

Öğrencilerin yemek yedikleri ortamlar iyi düzenlenmeli, öğrencilere sağlıklı yemek alışkanlığı kazandırmak için öğretmenler yemek saatinde öğrencilerin yanında durmalıdır.

Öğrencilere yemek hizmeti sağlayan firmaları, yemekleri öğrencilerin ihtiyacı olan besin değerlerini sağlayacak düzeyde hazırlaması ve sağlıklı bir şekilde öğrencilere servis etmelerinin sağlanması için denetlenmelidir.

Taşınmalı gelen öğrencilerin sosyal sportif ve kültürel etkinliklere katılımının artırılması için merkez okulun yönetici ve öğretmenleri ek önlemler almalıdır.

Taşıma merkezi okullara rehber öğretmen görevlendirmesi yapılmalıdır. Rehber öğretmen ve diğer öğretmenler taşınmalı gelen öğrencilere psikolojik destek sağlamalı, kendilerini yalnız ve yabancı hissetmemeleri için gerekli önlemler alınmalıdır.

Toplantılara gelme olanağına sahip olmayan veliler ile görüşme yapmak için şartlar zorlanarak evinde ziyaret edilemeye çalışılmalı; bu imkan bulunamaz ise mutlaka telefonla aranarak öğrencinin durumu hakkında değerlendirme yapılmalı ve velinin bu konudaki memnuniyet düzeyi artırılmalıdır.

Milli bayram coşkusunun taşınan köylerde de yaşatılması için merkez okullarda yapılan kutlama programları taşınan köylerde tekrarlanmalı, bu iş için gerekirse taşıma sözleşmelerine hüküm konulmalıdır.

Taşınan köylerde sosyal yoksunluğu azaltmaya yönelik halk eğitimi faaliyetlerine ağırlık verilmelidir. Programlı ve uzun süreli kursların yanında halkın eğitime dönük kısa süreli seminer ve toplantılar düzenlenmelidir. Kapatılan okullar muhtarların sorumluluğunda köylülerin okuma ve benzeri kültürel ihtiyaçlarını karşılamaya dönük açık tutulmalıdır.

Kaynakça

- Akyüz, Y. (2007). *Türk eğitim tarihi*. 11. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Altunsaray, A.(1996). *Taşınmalı ilköğretim uygulamasının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunya, N. (1995). *Eğitim sorunumuza kuşbakışı*. Ekli 2. Baskı. Ankara: Ürün Yayınları.
- Anayasa. (1982) *Türkiye cumhuriyeti anayasası*. 09/11/1982 tarihli ve 17863 sayılı Mükerrer Resmi Gazete.
- Andiç, Z. (2009). *Türk milli eğitim sisteminde fırsat eşitliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: TODAİE.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aydın, M. (1991). *Toplum, kültür ve eğitim ilişkisi*. Eğitim Sosyolojisi. (1-29) Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Aydoğan, İ. (2006). *İlköğretim okullarında okul-çevre ilişkilerinin düzeyi*. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. Yıl:2006. Sayı:2 (121-136)
- Ayhan, S. (1993). *Zorunlu eğitimde çevreye dönük etkinlikler*. Zorunlu Eğitim Sempozyumu. sayı:1
- Balay, R. (2000). *Örgüt ve çevre ilişkisi* (Edit. Cevat Elma. Kamile Demir) Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar. (17-41). Ankara: Anı yayıncılık.
- Baş, M. (2001). *Taşınmalı ilköğretimde karşılaşılan sorunlar- Bolu ili örneği*. Bolu: Abant izzet Baysal Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Başaran, İ. E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. 3. Baskı. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi (Nitelikli okul)*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bilgen, H. N. (1993). *Çağdaş ve Demokratik Eğitim*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*. 27/01/1995 tarih ve 22184 Sayılı Resmi Gazete. http://www.shcek.gov.tr/Cocuk_Haklari/Cocuk_Haklarina_Dair_Sozlesme.
- Bursalıoğlu, Z. (1997). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. Ankara: Pegem Yayınları. 6. Baskı.
- Bursalıoğlu, Z. (1999). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Büyükboyacı, Ş. (1998). *Taşımali ilköğretim ve sorunları- Çanakkale ili Örneği*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Büyükkaragöz, S. ve Şahin, H. (1995). *Taşımali ilköğretim uygulaması*. Eğitim ve Bilim Dergisi. Sayı: 96
- Çalık, T. (2009). *Eğitim bilimi ile ilgili bazı temel kavramlar*. (Edit. Leyla KÜÇÜKAHMET) Eğitim Bilimine Giriş.(15-22). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çetin, H. (2001). *Devlet, ideoloji ve eğitim*. C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt 25. No:2. (201-211) <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/51.pdf>
- Kılıç, D. (2001). *Yatılı ilköğretim bölge okulları ile diğer ilköğretim okullarının toplumsal fonksiyonlarını gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erpolat, M. E. (1991). *Taşımali ilköğretim uygulaması*. Çağdaş Eğitim Dergisi. Ankara Sayı: 166.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1993). *Eğitime giriş*. Ankara: Meteksan Matbaası.
- Gümüş, E. (2007). *Türkiyede yerleşme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Gözübüyük, A. Ş. (1993). *İnsan hakları kurallarının iç hukukta uygulanması*. Ankara: AÜSBF Yayınları.
- Gözübüyük, A. Ş. (2003). *Yönetim hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gülcan, M. G. Türkeli, Y. Parbakan, F. Şölen, A. ve Albayrak, F. (2003). *Türkiyede ilköğretim. (dünü. bugünü yarını)* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kabaş, N. (2006). *Taşımali ilköğretim uygulamasında karşılaşılan sorunlar. (Bolu İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakütük, M. (1996). *Taşımali ilköğretim uygulaması ve sorunları (Sincan ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kavak, Y. (1997). *Dünyada ve Türkiye’de ilköğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kaya, A. ve Aksu, M. B. (2009). *Fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasında bir adım olarak taşınmalı eğitim*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Kış 2009. Cilt 8. Sayı 27. Sayfa 177-189
- Kaya, Y. K. (1999). *Eğitim yönetimi kuram ve Türkiye’deki uygulama*. Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Kayar, İ. ve Üzülmüş, İ. (2006). *Hukukun temel kavramları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kefeli, S. (2005). *İlköğretim uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, S. (1999). *Göreve yeni başlayan öğretmenlerin mesleğe uyum sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Meb. (2009). *Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması* 15/06/2009 tarihli ve 2009/53 sayılı genelge <http://ooegm.meb.gov.tr/donatim/2009-53-genelege.pdf>
- Meb. (1973). *Milli eğitim temel kanunu*. 24/06/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete
- Meb. (2000). *Milli eğitim bakanlığı taşınmalı ilköğretim yönetmeliği*. 15/04/2000 tarihli ve 24021 sayılı Resmi Gazete
- meb. (2001). *Toplam kalite yönetimi*. Cilt 3. Ankara.
- Meb. (2004). *Milli eğitim bakanlığı demokrasi eğitimi ve okul meclisleri yönergesi*. Tebliğler Dergisi Sayı:2564 Eylül 2004
- Meb. (2007). *Taşınmalı ilköğretim*. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü 08/06/2007 Tarihli 2007/53 sayılı genelge <http://iogm.meb.gov.tr/files/mevzuat/93.pdf>
- Meb. (2010). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2009-2010*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: 2.baskı. T.D.K. Yayınları
- Özkan, N. (1997). *“Taşınmalı ilköğretim uygulamasında sayısal gelişmeler, güçlükler ve çözüm önerileri”*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, H. (1983). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası
- Okçu, D. (2007) *Eğitim hakkı ve tarihsel gelişimi*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Haziran 2007. Cilt IV. Sayı 1. Sayfa 45-59

Recepoğlu, E. (2006) *Taşımalı ilköğretim uygulamasında taşıma merkezi olan okulların sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anakara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Serter, N. (1997). *21. yüzyıla doğru insan merkezli eğitim*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Sönmez, V. (2008). *Eğitim felsefesi*. Ankara: 8. Baskı. Anı Yayıncılık

Tdk. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Tekısık, H.H. (1968) *Birleştirilmiş sınıflı köy ilkokullarında öğretim*. Ankara: Rehber Yayınevi

Tezcan, M. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara:11. Baskı

Türkdoğan, O. (1977). *Köy sosyolojisinin temel sorunları*. Dede Korkut Yayınları. İstanbul: 2. Baskı

Ünal, L. I. (1991) *Ekonomi ve eğitim ilişkisi*. Eğitim Sosyolojisi. (49-66) Ankara: Gazi Büro Kitabevi

Yurttaş, Z. Yavuz, F. ve Atsan, T. (2007). *Kırsal sosyoloji*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları. Yayın No:205

EK 1

Sayın veli,

Bu anket, “**Taşınmalı İlköğretim Uygulamasının Öğrencileri Taşınan Yerleşim Birimleri Açısından İncelenmesi**” adlı **Yüksek Lisans tez çalışması** için gerekli verilerin toplanması amacıyla hazırlanmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kişisel Bilgiler; ikinci bölümde Uygulamanın Etkisi Ölçeği ve üçüncü bölümde Uygulamanın Yöntem ve Usullere Uygunluk Ölçeği yer almaktadır.

Ankette yer alan her bir ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Analiz çalışmalarının etkililiği açısından **(***)Yıldızlı ifadeleri sadece öğrenci velisi iseniz cevaplayınız**; kendinizle ilgili **lütfe hiçbir ifadeyi cevapsız bırakmayınız**.

Vereceğiniz cevaplar, sadece bu araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Ankette isim belirtmenize gerek yoktur. Anketteki ifadelerle ilişkin görüşlerinizi içtenlikle belirtmeniz araştırmanın amacına ulaşması bakımından önemlidir.

Yardımanız ve değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Mahmut BOĞA
Gazi Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Tel: 0 505 235 45 88, mahmutboga@gmail.com

Kişisel Bilgiler

AÇIKLAMA: Lütfen aşağıdaki seçeneklerden sizin için uygun olanı çarpı işareti (X) koyarak belirtiniz veya boşluk bırakılan kısımlara gerekli bilgileri yazınız.

1. Durumunuz: () Öğrenci Velisi () Köy Halkından () Muhtar () Aza () İmam

2. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek 3. Köyünüzün Adı: 4. Yaşınız:.....

6. Sosyal Güvenceniz: () Emekli Sandığı () S.S.K () Bağ-Kur () Yeşil Kart

7. Aylık Geliriniz: () 0-300 TL () 300-600 TL () 600-900 TL () 900-1200 TL () 1200 TL ve üstü

5. Çocuklarınızın sayısı:.....

8. Okula giden çocuğunuz/çocuklarınızın okuduğu sınıf:.....

Uygulamanın Taşınan Yerleşim Birimine Etkisi Anketi

AÇIKLAMA: Aşağıdaki her bir ifadenin başına ‘**Köyümüzün okulu açık olsa**’ ifadesini getirerek, okul müdürünüzün aşağıdaki davranışları gösterme düzeyini, size uygun gelen seçeneğin rakamını işaretleyerek belirtiniz.

Köyümüzün okulu açık olsa:

	Hiçbir zaman	Çok az	Arasıra	Genellikle	Her zaman
1. Memnun olurdum	1	2	3	4	5
2. Resmi dairelerle köyümüzün ilişkileri daha iyi olurdu	1	2	3	4	5
3. Günlük hayatta karşılaştığım sorunu öğretmene danışırdım	1	2	3	4	5
4. Çocuğunu okutmak için kimse köyden göç etmezdi	1	2	3	4	5
5. İmkanım olsa da köyden göç etmeyi düşünmezdim	1	2	3	4	5
6. ***Çocuğum okulda iken başına bir iş gelir diye kaygı duymazdım	1	2	3	4	5
7. ***Çocuğum kendi köyünün kültürüne yabancılaşmaz	1	2	3	4	5
8. ***Çocuğum derslerinde daha fazla başarılı olur	1	2	3	4	5
9. ***Çocuğumun öğretmeni ile daha fazla görüşme imkanım olur	1	2	3	4	5
10. ***Çocuğum sosyal/sportif/kültürel faaliyetlere daha fazla katılırdı	1	2	3	4	5
11. Milli bayram kutlamalarına katılırdım	1	2	3	4	5
12. Milli bayram coşkusunu öğrencilerle birlikte yaşırdık	1	2	3	4	5
13. ***Şimdiki gibi servis kaza yapar endişesi taşımazdım	1	2	3	4	5
14. Öğretmenlerden kitap/dergi/gazete alıp okurdum	1	2	3	4	5
15. Öğretmen sayesinde yeni fikirler edindirdim	1	2	3	4	5

16. Öğretmenden siyasi gelişmeler hakkında bilgi sahibi olurdum	1	2	3	4	5
17. Öğretmenin sağlıklı yaşam konusundaki bilgisinden faydalanırdım	1	2	3	4	5
18. Öğretmenin temizlik alışkanlıklarından etkilenirdim	1	2	3	4	5
19. Öğretmenin alışveriş alışkanlıklarından etkilenirdim	1	2	3	4	5
20. Öğretmenin giyim tarzından etkilenirdim	1	2	3	4	5
21. ***Çocuğuma harçlık vermek zorunda kalmazdım	1	2	3	4	5
22. ***Çocuğum harçlığını köyümüzde harcardı	1	2	3	4	5
23. Servis çalışmayacağı için köyümüzün ilçe/büyük köy ile irtibatı zayıflar	1	2	3	4	5
24. Öğrenci taşıyan servisçi işsiz kalır	1	2	3	4	5
25. ***Çocuğumun öğretmeni ile görüşmek daha kolay olurdu	1	2	3	4	5
26. Köyümüz taşımali ilköğretim uygulaması kapsamında olduğu için yolu bakımlı ve kış şartlarında sürekli açık tutuluyor	1	2	3	4	5
27. Servis aracına öğrenci olmayanlar bindirilmiyor	1	2	3	4	5
28. Servis aracında bazı öğrenciler ayakta gitmek zorunda kalıyor	1	2	3	4	5
29. Servis şoförü konuşmaları, hal ve hareketleri ile öğrencilere iyi örnek oluyor	1	2	3	4	5
30. Servis şoförü öğrencileri götürüp getirirken iyi davranıyor	1	2	3	4	5
31. Servis aracı arıza yapıp yolda kalıyor	1	2	3	4	5
32. Servis aracını değişik kişiler kullanıyor	1	2	3	4	5
33. Servis aracı öğrencileri zamanında evden alır, zamanında eve geri getirir	1	2	3	4	5
34. Servis aracının öğrencileri almak için gelmediği zamanlar da olur	1	2	3	4	5
35. Çocuklar bu şekilde daha iyi eğitim görüyor	1	2	3	4	5
36. Milli Bayramlarda köyümüzde kutlama yapılıyor	1	2	3	4	5

ASAĞIDAKİ SORULARDA DURUMUNUZA UYGUN ŞIKKI İŞARETLEYİNİZ

- Köyünüzün öğrencileri hangi sebepten taşımali ilköğretim uygulaması kapsamına alınmıştır?
☐ Köyde okul binasının olmaması
☐ Köyde okul binasının kullanılmayacak durumda olması
☐ Okul binasının onarım ihtiyacının olması
☐ Köyde öğrenci sayısının az olması
☐ Diğer yazınız.....
- ***Çocuklarınızın gittiği okulda nasıl eğitim yapılıyor?
☐ Her sınıf ayrı ve müstakil bir derslikte
☐ Birden fazla sınıf aynı derslikte (birleştirilmiş sınıf)
- ***Okulda öğrencilere ne tür yemek veriliyor?
☐ Sıcak Yemek ☐ Kumanya (Ekmek arası yemek) ☐ Diğer yazınız.....
- ***Çocuğunuzun okuduğu okula yılda kaç defa toplantıya çağırılıyorsunuz?
☐ Hiç çağırılmadım ☐ 1 Defa ☐ 2 Defa ☐ 3 Defa ☐ 3 defadan daha fazla
- Taşımali eğitim uygulamasına ilişkin varsa olumlu/olumsuz gözlem ve değerlendirmelerinizi yazınız.
(Sayfanın arka yüzünü kullanabilirsiniz)

.....
.....
.....

**YARDIMINIZ VE DEĞERLİ VAKTİNİZİ AYIRDIĞINIZ İÇİN SONSUZ TEŞEKKÜR
EDERİM**